

Raport legislativ

Analiza standardelor internaționale și cadrului legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare

Vadim Vieru, expert legal

Raportul legislativ a fost elaborat de expertul legal Vadim Vieru, cu suportul UN Women în Moldova (Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitate de Gen și Abilitarea Femeilor). Studiul a fost comandat de UN Women pentru a completa auto-evaluarea prin prisma dimensiunii de gen a instituțiilor de securitate din Republica Moldova, realizat sub egida Ministerului Apărării. Viziunile exprimate în acest raport sunt cele ale autorului și nu reflectă neapărat punctul de vedere a UN Women, agențiilor ONU și a altor state membre ONU. Raportul poate fi utilizat gratuit pentru scopuri ne-comerciale. Reproducerea totală sau parțială a fragmentelor din acest raport este autorizată doar cu condiția indicării clare și exacte a sursei.

CUPRINS

Abrevieri	4
I. SUMAR EXECUTIV	6
II. METODOLOGIE	11
III. TERMINOLOGIE	13
IV. STANDARDE INTERNAȚIONALE ȘI REGIONALE ÎN DOMENIUL ASIGURĂRII EGALITĂȚII DE GEN ÎN SECTORUL DE PACE ȘI SECURITATE	14
A. Standarde ONU.....	14
Caracterul obligatoriu al Rezoluțiilor ONU.....	15
Rezoluțiile Consiliului de Securitate.....	17
Convențiile Internaționale	21
Notă cu privire la dreptul internațional.....	21
B. Standarde regionale.....	37
Consiliul Europei.....	37
Comunitatea Europeană.....	37
Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa.....	39
Organizația Tratatului Atlanticului de Nord.....	39
C. Informație cu privire la semnarea, ratificarea și implementarea Convențiilor internaționale de către Republica Moldova.....	40
Tratate încheiate în cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU)	40
Tratate încheiate în cadrul Consiliului Europei (CoE)	42
Tratate încheiate în cadrul Comitetului Internațional al Crucii Roșii.....	42
V. ANALIZA CADRULUI NORMATIV NAȚIONAL.....	44
A. Necesitatea evaluării cadrului normativ.....	44
B. Cadrul normativ relevant pentru toate instituțiile de securitate.....	46
Constituția Republicii Moldova.....	46
Legislația specială	49
Politicele naționale cu privire la problemele de gen	58
C. Cadrul normativ relevant pentru forțele armate	64
Ministerul Apărării	64
D. Cadrul normativ relevant pentru poliție.....	73
Ministerul Afacerilor Interne	73
Poliția de frontieră.....	75
Departamentul trupelor de carabinieri.....	76
Serviciul protecției civile și situații excepționale	77
Biroul pentru Migrație și Azil.....	77
E. Cadrul normativ relevant pentru instituțiile sectorului de justiție	81
Ministerul Justiției al Republicii Moldova.....	81
Instanțele de judecată.....	82
Departamentul Instituțiilor Penitenciare	84
VI. ANALIZA POLITICILOR RELEVANTE.....	89
VII. RECOMANDĂRI.....	97
Generale:.....	97
Ministerul Apărării:	98
Ministerul Afacerilor Interne:	99
Ministerul Justiției:	99
Biroul de Migrație și Azil:	100
VIII. RESURSE CONSULTATE	101
Tratate, Declarații, Recomandări.....	101

Legi, hotărâri de Guvern, Regulamente.....	102
Planuri Naționale de Acțiuni #RCS 1325	103
Resurse web	104
Ghiduri practice	104
Articole online și rapoarte	104
IX. LISTA EXPERTILOR/INSTITUȚIILOR CONSULTATE.....	106
Practici pozitive în domeniul implementării Rezoluțiilor din domeniul FPS la nivel național.....	107

Abrevieri

ANOFM	Agenția Națională Ocupării Forței Muncii
APL	Administrația publică locală
BNS	Biroul Național de Statistică
BSG	Bugetare sensibilă la gen
CADBC	Carta africană privind drepturile și bunăstarea copiilor
CAT	Convenția împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante
CDC	Convenția privind drepturile copilului
CDF	Comisia privind statutul femeii
CDOU	Comisia pentru Drepturile Omului din Uganda
CEDAW	Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei
CNAS	Casa Națională de Asigurări Sociale
CNF	Consiliul Național al Femeilor
CPI	Curtea Penală Internațională
DDR	Dezarmare, demobilizare și reintegrare
DEVAW	Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor
DUDO	Declarația Universală a Drepturilor Omului
ICNUR	Înaltul Comisariat al Națiunilor Unite pentru Refugiați
IDU	Indicele Dezvoltării Umane
MEd	Ministerul Educației
MMPSF	Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei
MS	Ministerul Sănătății
OBC	Organizație bazată pe comunitate
ODM	Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului
OIM	Organizația Internațională pentru Migrație
OMS	Organizația Mondială a Sănătății
ONG	Organizații neguvernamentale
ONU	Organizația Națiunilor Unite
OSC	Organizații ale Societății Civile
OSCE	Organizația pentru securitate și cooperare în Europa
PAC	Planul de acțiune comunitar
PIDCP	Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice
PIDESC	Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale
PIS	Persoane Intern Strămutate
PNA	Planul național de acțiune
PNAEG	Programul Național de Asigurare a Egalității de Gen
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
RCSONU	Rezoluția Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite
SND	Strategia Națională de Dezvoltare

SNR	Sistemul Național de Referire pentru asistența și protecția victimelor și potențialelor victime traficului de ființe umane
TBIR	Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda
TFU	Trafic de ființe umane
TOT	Formare de formatori
TPIFI	Tribunalul Penal Internațional pentru fosta Iugoslavie
UA	Uniunea Africană
UE	Uniunea Europeană
UN Women	Entitatea Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor
UNAIDS	Programul Comun al Națiunilor Unite privind HIV/SIDA
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
VBG	Violența bazată pe gen
VSCG	Violența sexuală bazată pe criteriu de gen

I. SUMAR EXECUTIV

Comunitatea internațională a adoptat norme și standarde necesare pentru a asigura protecția femeilor în timpul conflictelor armate dar și pentru a crește nivelul de implicare a acestora în procesul de luare a deciziilor în domeniul păcii și securității.

Un număr mare de standarde internaționale au fost adoptate de către state în cadrul ONU și altor foruri regionale pentru a asigura o protecție sporită a drepturilor omului, inclusiv în situații conflict (mai mult de 200 de Convenții în domeniul drepturilor omului). Cu toate acestea, practica frecventă a conflictelor militare recente, dar și a situațiilor post-conflict a dovedit că femeile și fetele sunt în special vulnerabile în astfel de situații, iar consecințele pot fi imprevizibile. Cele mai dese ori femeile și fetele sunt vulnerabile în situațiile de violență fizică, violență sexuală, trafic de ființe umane, etc.

Pe de altă parte, practicarea misiunilor de pacificare cu implicarea femeilor, implicarea femeilor mediatore, promovarea femeilor în funcții de conducere în structurile de securitate, etc. sunt acțiuni necesare și eficiente pentru promovarea păcii și securității și asigurarea egalității.

Mai multe seturi de standarde, printre care Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate privind femeile, pacea și securitatea (RCS 1325) (2000)¹ și Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW)² au fost adoptate în cadrul ONU ca instrumente esențiale pentru promovarea agendei privind egalitatea de gen în situații de conflict și post conflict.

CEDAW și RCS 1325 reprezintă seturi de standarde importante în asigurarea egalității de gen în domeniul securității și apărării. Acestea se completează reciproc. RCS 1325 contribuie la extinderea domeniului de aplicare a CEDAW prin clarificarea relevanței sale pentru toate părțile implicate în situațiile de conflict. CEDAW, la rândul său, oferă orientări strategice concrete pentru acțiunile care trebuie întreprinse cu privire la angajamentele generale prezentate în RCS 1325. Bazându-se pe aceste instrumente, împreună pot permite subiecților relevanți să amplifice impactul normelor și standardelor pentru egalitatea de gen în situațiile de conflict și post conflict³.

Pentru ca prioritățile și necesitățile femeilor și bărbaților să fie abordate în mod adecvat într-o societate democratică, toți subiecții trebuie să fie implicați și reprezentați în procesul de luare a deciziilor, crearea de politici și punerea în aplicare a acestora. Acest lucru este valabil și în sectorul de securitate. Pentru ca necesitățile în domeniul securității al femeilor și bărbaților să fie abordate, mai multe femei trebuie să fie reprezentate în instituțiile de securitate ale statului.

În țările din Europa de Est, inclusiv în Republica Moldova, prezența generală a femeilor în rândul personalului militar este joasă, iar un număr și mai mic de femei este angajat în pozițiile de comandă și de conducere. Aceste date indică în

¹ <http://www.un.org/womenwatch/osagi/wps/#resolution>

² <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/>

³ Raportul Secretarului General, "Asigurând pacea și dezvoltarea: rolul Națiunilor Unite în sprijinirea Reformei sectorului de securitate", A / 62/659 de-S / 2008/39, p. 6.

mod clar faptul că mai multe acțiuni urmează să fie realizate pentru a atrage și a reține femeile în structurile de securitate și apărare.

Republica Moldova a ratificat CEDAW la data de 1 iulie 1994 și Protocolul Opțional la CEDAW (PO-CEDAW) la data de 28 februarie 2006. Tarile care au ratificat sau au aderat la Convenție sunt obligate prin lege să pună în practică dispozițiile acesteia și să prezinte rapoarte periodice comitetului în legătură cu implementarea tratatului.

Până în prezent, Republica Moldova a prezentat 5 rapoarte periodice, dintre care cel de al patrulea și al cincilea raport periodic al Republicii Moldova (CEDAW/C/MDA/4-5)⁴ a fost examinat în timpul celei de a 1159-a și 1160-a ședință din 1 octombrie 2013 (CEDAW/C/SR.1159 și 1160⁵).

În rezultatul examinării ultimelor rapoarte periodice, Comitetul a publicat observațiile finale cu privire la raportul periodic combinat al patrulea și al cincilea al Republicii Moldova (CEDAW/C/MDA/CO/4-5)⁶.

Chiar dacă în raport nu se face referire la chestiuni legate de domeniul FPS, Comitetul a remarcat că chiar dacă există un nivel ridicat al educației femeilor și fetelor, sunt îngrijorări legate de segregarea persistentă a acestora în domeniile de studii, profesii tradiționale dominate de femei și sub-reprezentarea femeilor și fetelor în inginerie, tehnologie și alte domenii, care au un impact negativ asupra șanselor acestora de integrare în sectoarele mai bine plătite ale pieții forței de muncă.

De asemenea, Comitetul și-a reiterat îngrijorarea sa față de persistența atitudinilor patriarhale și stereotipurilor adânc înrădăcinate cu privire la rolurile și responsabilitățile femeilor și bărbaților în familie și în societate (CEDAW/C/MDA/CO/3, paragraful 18). Comitetul a notat că astfel de atitudini și stereotipuri sunt cauzele profunde ale (1) poziției dezavantajate a femeilor din Statul parte în viața politică și publică; (2) violenței împotriva femeilor în Statul parte; și (3) ale segregării de gen, așa cum se reflectă în alegerile educaționale ale femeilor și fetelor și opțiunile de încadrare în muncă.

Recomandările Comitetului CEDAW pentru Republica Moldova realizate pe perioada evaluării au servit drept bază pentru elaborarea Programului National privind Asigurarea Egalității de Gen 2010-2015 (2009)⁷, pentru revizuirea Codului Muncii al Republicii Moldova⁸ prin intermediul dimensiunii de gen, pentru elaborarea Setului Armonizat de Indicatori de Dezvoltare într-o manieră sensibilă la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM)⁹, pentru revizuirea broșurii statistice Femei și Bărbați din Republica Moldova, propunerilor de revizuire a Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați (2006)¹⁰, pentru elaborarea și aprobarea

⁴ http://www.un.org/ga/search/viewm_doc.asp?symbol=CEDAW/C/MDA/4-5

⁵ http://www.un.org/ga/search/viewm_doc.asp?symbol=CEDAW/C/SR.1159

⁶ http://docstore.ohchr.org/SelfServices/FilesHandler.ashx?enc=6QkG1d%2FPPRiCAqhKb7yhsgOTxO5cLIZ0CwA_vhyns%2BxJSa5CPnqMH4emw8LzChfUsndGT0rOm8c5pn9QDJ9zWORvppk29GAyEfv2YH%2FefHHYV15wFRM73Te2LXi4xtvaR

⁷ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=333441&lang=1>

⁸ <http://lex.justice.md/md/326757/>

⁹ http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Set_armoniz_indic/1_full_RO_final_publicata.pdf

¹⁰ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=315674&lang=1>

Legii cu privire la prevenirea și combaterea Violenței în familie¹¹ (2008), pentru sensibilizarea mass-media și pentru alte inițiative.

În conformitate cu CEDAW, Republica Moldova s-a angajat să asigure egalitatea de gen în toate domeniile, inclusiv în domeniul păcii și securității. În cadrul obiectivului 10 inclus în Planul Național privind egalitatea de gen pentru anii 2014-2015, Planul prevedea un capitol separat în legătură cu asigurarea egalității de gen în sfera securității, ordinii de drept și serviciului militar. În plan au fost stabilite obiective generale care urmau să fie executate.

Ministerul Apărării a fost implicat activ în procesul de executare a PNAEG pentru anii 2010-2015. În cadrul Ministerului a fost creat Grupul coordonator al Ministerului Apărării în domeniul egalității între femei și bărbați. Scopul grupului este oferirea suportului necesar unităților gender în implementarea legislației în materie de gen, în special în procesul de elaborare a documentelor de politici. Printre acțiunile executate conform PNAEG-ului, în anul 2012, în cadrul Academiei Militare a Forțelor Armate au început a fi înmatriculate la studii de licență (ciclul I) fete/femei.

De asemenea, este planificat ca egalitatea de gen în sectorul de securitate și apărare să fie incorporată în calitate de capitol separat în noul program național privind egalitatea de gen pentru 2016-2020, care este în prezent în proces de aprobare și realizarea căruia a fost susținut de UN Women. În cadrul procesului de elaborare a unui nou PNAEG agenția a contractat un grup de experți pe domenii relevante, inclusiv o expertă în domeniul egalității de gen în sectorul de pace și securitate.

În același timp, ca parte a angajamentelor sale în temeiul Rezoluției Consiliului de Securitate al ONU 1325, Ministerul Apărării analizează posibilitatea de a elabora un plan de acțiuni național specific privind punerea în aplicare a RCS 1325. Planul urmează să reprezinte un cadru de politici cuprinzător în acest domeniu care va dezvolta obiectivele generale stabilite în PNAEG.

Ministerul Apărării, de asemenea, administrează procesul autoevaluării de gen în cadrul instituțiilor din sectorul de securitate, prin care va fi evaluată sensibilitatea acestora la aspectele de gen. Evaluarea este realizată în baza metodologiei elaborate de către Centrul de la Geneva pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate (DCAF)¹² și a inclus în procesul de auto-evaluare, printre altele, forțele armate și poliția. În baza acestei autoevaluări, se elaborează un plan de acțiuni în domeniul de gen pentru instituțiile din sectorul de securitate.

Obiectivul principal al prezentului raport este de a analiza standardele internaționale și cadrul legislativ național în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare.

În raport au fost analizate standardele internaționale și regionale în domeniul asigurării egalității de gen în sectorul de pace și securitate, printre care:

- Standardele ONU (Rezoluțiile Consiliului de Securitate, Convențiile Internaționale adoptate în cadrul ONU);

¹¹ <http://lex.justice.md/md/327246/>

¹² Gender Self-Assessment Guide for the Police, Armed Forces and Justice Sector - <http://www.dcaf.ch/Programmes/Gender-and-Security>

- Standardele regionale (Recomandări și Convenții încheiate în cadrul Consiliului Europei, Comunității Europene, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa, Organizației Atlanticului de Nord);
- A fost prezentată informație cu privire la semnarea, ratificarea și implementarea Convențiilor internaționale relevante de către Republica Moldova;

De asemenea, în raport a fost analizat cadrul normativ național relevant domeniului FPS. Analiza cadrului normativ național a fost realizat pentru a asigura o analiză mai detaliată a problemelor de gen prin prisma diferențelor sociale și relațiilor sociale dintre bărbați și femei în domeniul FPS pentru a ajuta instituțiile din sectorul de securitate ca să-și îmbunătățească receptivitatea față de problemele de gen. De asemenea, a fost evaluată corespunderea cadrului normativ din cadrul instituțiilor de securitate cu obligațiile asumate în cadrul dreptului internațional, inclusiv Rezoluția 1325 a Consiliului de Securitate al ONU și Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor (CEDAW). A fost analizat în special, cadrul normativ general aplicabil în domeniul egalității, dar și cadrul normativ specific unor instituții relevante, printre care: Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției, etc.

În raport au fost prezentate și analizate politicile relevante domeniului FPS.

Printre principalele constatări ale raportului sunt:

- De regulă legislația instituțională nu conține reglementări detaliate în domeniul asigurării egalității de gen. Chiar dacă la egalitatea de gen se face referire în unele acte normative, aceste referiri sunt foarte generale. De asemenea, nu tot timpul limbajul din actele normative nu este ajustat la specificul de gen;
- Actele normative generale, care reglementează activitatea instituțiilor de securitate, nu reglementează necesitățile specifice în domeniul securității femeilor, bărbaților, fetelor și băieților;
- În procesul de elaborare a politicilor interne în cadrul instituțiilor de securitate, nu toate politicile sunt evaluate sub aspectul impactului gender, fapt care poate duce la elaborarea unor norme care pot încălca principiul egalității în raport cu fetele și femeile.
- În cadrul instituțiilor de securitate, codurile de conduită existente nu au incluse prevederi necesare pentru a asigura egalitatea de gen și preveni violența, hărțuirea și abuzurile sub orice formă;
- La nivelul instituțiilor de securitate nu există politici specifice destinate promovării egalității de gen, excluderii stereotipurilor, inclusiv prin promovarea recrutării și inclusiv promovarea acestora în funcții de comandă.
- Actele legislative și actele normative departamentale nu reglementează proceduri specifice de prevenire și pedepsire a violenței de gen sub orice formă.
- Nu sunt reglementate și proceduri specifice de prevenire a violenței de gen de către reprezentanții Armatei Naționale în situațiile de conflict și post-conflict.
- Politicile de retenție și promovare a femeilor nu sunt reglementate în nici un act normativ sau de politici. O procedură recrutare și promovare a

femeilor și fetelor în cadrul structurilor de securitate în vederea asigurării principiului egalității de gen nu există.

- nu au fost cartografiate careva măsuri afirmative în domeniul retenției și recrutării fetelor și femeilor în cadrul forțelor armate, care ar fi aplicate în practică.
- Capacitatea de participare a femeilor din sectorul de securitate și apărare în cadrul operațiunilor de menținere a păcii continuă să fie scăzută.
- Actele normative departamentale nu prevăd proceduri de instruirea persoanelor din instituțiile de securitate în domeniul asigurării egalității de gen în general dar și principiilor internaționale relevante în domeniul FPS (Rezoluții CSONU, Tratatate relevante, Standarde regionale, etc.).
- În cadrul instituțiilor de regulă nu sunt organizate training-uri specifice în domeniul gender, și nu sunt incluse în curricula de instruire obligatorie a personalului de toate nivelurile. Dimensiunea de gen nu este integrată în procesul de instruire a colaboratorilor;
- În cadrul Academiei Militare și Academiei de Poliție, Rezoluțiile Consiliului de Securitate în domeniul FPS și alte documente relevante nu sunt incluse în Curricula instituțiilor de învățământ superior. De asemenea, se pare că activitatea de cercetare în cadrul instituțiilor nominalizate în domeniul FPS nu este suficient promovată.
- Militarii și ofițerii nu sunt instruiți în legătură cu prevederile Rezoluțiilor Consiliului de Securitate a ONU, în special a Rezoluției 1325 și aplicarea acestora în practică.
- La nivel de legislație specifică dar și acte departamentale, nu este reglementată clar procedura de colaborare cu societatea civilă în domeniul FPS, în special cu organizații care reprezintă drepturile femeilor.
- Actele normative departamentale, de asemenea nu stabilesc și nu reglementează proceduri de colectare a datelor statistice dezagregate pe criteriu de gen.
- În domeniul planificării bugetare, nu există reglementări specifice în legătură cu integrarea perspectivei de gen.

La finele raportului au fost formulate recomandări pentru Guvern în general și instituțiile de securitate în special. Prin prisma recomandărilor, a fost evidențiată în special, necesitatea de adoptare a unui Plan Național de Acțiuni pentru implementarea la nivel național a Rezoluției 1325.

II. METODOLOGIE

În procesul de realizare a raportului, au fost examinate actele normative și standardele regionale și internaționale în domeniul egalității de gen în sectorul de securitate (convenții, tratate, rezoluții etc., inclusiv toate rezoluțiile Consiliului de securitate privind femeile, pacea și securitatea) în scopul realizării unei analize comprehensive a obligațiilor fiecărei instituții din sectorul de securitate și rolurile lor specifice în ceea ce privește egalitatea de gen (inclusiv aspecte legate de violența bazată pe gen și participarea femeilor). În cadrul procesului de revizuire a fost precizat statutul semnatarului, ratificarea și evaluat sumar procesul de punerea în aplicare a legislației și standardelor internaționale de către Republica Moldova.

De asemenea, în procesul revizuirii a fost realizată analiza cadrului legislativ național în vigoare în sectorul de securitate dintr-o perspectivă de gen. În particular au fost analizate obligațiile instituțiilor din sectorul de securitate în ceea ce privește cadrul legislativ și de politici naționale privind egalitatea de gen și cu privire la conformitatea acestora cu legislația și politicile relevante. În rezultatul analizei au fost formulate recomandări cu privire la eventuale revizui și modificări de acte normative și legislative în vederea consolidării egalității de gen în baza standardelor internaționale și a bunelor practici existente. În mod particular au fost analizate sub aspectul egalității de gen: Legea nr. 1245-XV din 18 iulie 2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea patriei¹³; Legea nr. 162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor¹⁴; Legea nr. 52-XVI din 2 martie 2007 cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare¹⁵; Hotărârea Guvernului nr. 941 din 17 august 2006 pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate¹⁶; Regulamentul Serviciului Interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2327-IV din 3 septembrie 2009¹⁷; Legea nr. 320 din 27 decembrie 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului¹⁸; Legea nr. 806 din 12 decembrie 1991 cu privire la trupele de carabinieri (trupele interne) ale Ministerului Afacerilor Interne¹⁹; Legea nr. 283 din 28 decembrie 2011 cu privire la Poliția de Frontieră²⁰; Legea nr. 1150 din 20 iulie 2000 cu privire la serviciul în organele vamale²¹; Legea nr. 1036 din 17 decembrie 1996 cu privire la sistemul

¹³ <http://lex.justice.md/md/312749/>

¹⁴ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=7F265895:857C7FF0

¹⁵ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=325144>

¹⁶ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=C7F5BA81:2B0BC71B

¹⁷ lex.justice.md/UserFiles/File/2009/mo143md/RSI%2010.08.09.doc

¹⁸ <http://lex.justice.md/md/346886/>

¹⁹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312878>

²⁰ <http://lex.justice.md/md/342897/>

²¹ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=311546>

penitenciar²²; Legea nr. 1104 din 06 iunie 2002 cu privire la Centrul Național Anticorupție²³, precum și alte acte normative departamentale relevante.

În cadrul revizuirii au fost realizate consultări inițiale cu diverse părți cheie, în vederea obținerii de informații care au fost utilizate pentru formularea constatărilor și recomandărilor în legătură cu elaborarea unui cadru normativ adecvat, dar și de modificare a cadrului normativ existent, printre care:

- Instituții relevante din sectorul de pace și securitate - Ministerul Apărării, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Justiției, Serviciul Vamal, Inspectoratul General al Poliției, Centrul Național Anticorupție;
- Membrii grupului de lucru cu privire la autoevaluarea de gen în sectorul de securitate;
- Reprezentanții Academiei Militare;
- Reprezentanții organizațiilor internaționale active în domeniul protecției drepturilor femeilor, păcii și securității (UN Women, OSCE, CID NATO, EUROMIL etc.)
- Reprezentanții instituțiilor de învățământ superioare relevante;
- Reprezentanții societății civile active în domeniul egalității de gen;
- Experți de gen și cadre universitare;

În proces, a fost analizată legislația în vigoare și prevederile legale legate de asigurare egalității de gen în sectorul de pace și securitate care au fost adoptate de către alte țări a căror experiență este relevantă pentru Republica Moldova (printre care, Serbia, Macedonia, Bosnia și Herțegovina, Ucraina, Georgia, state din Uniunea Europeană, etc.) și care au fost considerate ca fiind bune practici. Revizuirea a inclus informații cu privire la efectele unor astfel de prevederi legislative aflate în vigoare în țările respective (acolo unde a fost disponibil).

La finele studiului au fost formulate recomandări pentru eventuale revizuri și modificări, în vederea consolidării egalității de gen în legislația și politicile relevante, în baza standardelor internaționale și a bunelor practici existente.

De asemenea, a fost anexată o cartografiere a legislației existente și a prevederilor legale în domeniul femeilor, păcii și securității adoptate de către alte țări a căror experiență este relevantă pentru Republica Moldova, și care pot fi considerate bune practici.

²² <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=333127&lang=1>

²³ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=344902>

III. TERMINOLOGIE

Prezentul proces de autoevaluare este realizat pe criteriul de **gen**. Procesul de autoevaluare este realizat în baza ghidului de autoevaluare de gen în poliție, forțele armate și sectorul de justiție²⁴. În continuare sunt definiți unii termeni:

Echitate de gen – în limba engleză “gender equity”, corectitudinea tratamentului în funcție de gen, care poate fi tratament egal sau tratament diferit, dar considerat echivalent în ceea ce privește drepturile, obligațiile și oportunitățile.

Egalitate de șanse – în limba engleză “equal opportunities”, conceptul conform căruia toate ființele umane sunt libere să-și dezvolte capacitățile personale și să aleagă fără limitări impuse de roluri stricte de gen; faptul că diferitele comportamente, aspirații și necesități ale femeilor și bărbaților sunt luate în considerare, evaluate și favorizate în mod egal; înseamnă că femeile și bărbații se bucură de aceeași libertate de a-și realiza aspirațiile.

Perspectivă de gen – în limba engleză “gender perspective”, atenția și considerația acordată, în orice activitate sau domeniu, diferențelor de gen.

Politică de gen – în limba engleză “gender policy”, noțiunea „Politică de gen” se aplică acțiunilor, comportamentelor, atitudinilor, practicilor persoanelor. Una dintre chestiunile cele mai importante care se pune în legătură cu relațiile de gen, derivă din valorizarea genurilor, respectiv valorizarea feminității și a masculinității într-un context dat, și a modurilor în care aranjamentele instituționale recompensează cele două genuri. Relațiile de gen sunt relații de putere de gen. Dacă societatea valorizează comportamentele și atitudinile masculine într-un anumit domeniu, atunci relațiile de gen din acel domeniu sunt dezechilibrate în favoarea genului masculin.

Stereotipuri de gen – în limba engleză “gender stereotypes”, sisteme organizate de credințe și opinii în legătură cu caracteristicile femeilor și bărbaților, precum și despre calitățile presupuse ale masculinității și feminității. Stereotipurile ne spun nu numai cum sunt femeile și bărbații, dar și cum ar trebui ei să fie. Fac parte dintr-un sistem mai larg de credințe despre gen care influențează percepțiile despre cele două sexe. Acest sistem de credințe se transmite mai ales prin așteptările sociale, el incluzând totodată și atitudinile față de rolurile adecvate fiecărui sex, percepțiile cu privire la cei care încalcă aceste norme, precum și percepția de sine, ca persoană de un anumit gen²⁵.

²⁴ Guide, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF)

²⁵ Abordarea echilibrată a egalității de gen în mass-media” (21/22 august 2015, Chișinău) Copyright@Daniela Terzi-Barbaroșie Bibliografie: Lexicon Feminist, Mihaela Miroiu (Polirom, 2002. Studii de gen)

IV. STANDARDE INTERNAȚIONALE ȘI REGIONALE ÎN DOMENIUL ASIGURĂRII EGALITĂȚII DE GEN ÎN SECTORUL DE PACE ȘI SECURITATE

A. Standarde ONU

În ultimele decenii, natura războiului s-a schimbat dramatic. Au loc tot mai multe conflicte interne inițiate de grupuri armate care sunt divizate pe criterii ideologice sau etnice, și care au de regulă în calitate de țintă persoanele civile. Aceste conflicte generează consecințe severe asupra societății de ordin psihologic, social, politic și nu în ultimul rând, de ordin economic. Conflictul nu mai poate fi limitat la securizarea frontierelor și menținerea suveranității. Acesta ține și de securitatea umană. Națiunile nu mai pot fi sigure, atât timp cât oamenii care le reprezintă nu sunt în siguranță. Acolo unde există inegalitate și discriminare, violență, sărăcie, lipsa de educație, lipsa de oportunități economice, opresiuni politice și alți factori destabilizatori, permanent persistă un risc de conflict. Femeile și fetele sunt afectate în special în conflictele armate moderne, prin acțiuni de violență sexuală, răpiri și sclavie.

În același timp, femeile au un rol major în calitate de pacificatori și participante active în procesul de pacificare.

Războaiele civile care au avut loc în anii 1990, au adus în vizorul comunității internaționale un nou model de conflict. Genocidul din Rwanda și lagărele de viol din Bosnia au dovedit că natura conflictului și efectele sale asupra femeilor reprezintă elemente care trebuie abordate de urgență.

În 1995, ONU a organizat a patra Conferință mondială cu privire la drepturile femeilor de la Beijing, unde femeile din întreaga lume s-au reunit și pentru prima dată s-au accentuat experiențele negative ale acestora în situații de război. Acest lucru a condus la redactarea unui capitol separat cu privire la femeile și conflictele armate în Declarația de la Beijing și Platforma pentru acțiune. Aceste schimbări au reprezentat un punct de turnură și un apel la acțiune pentru femei.

În anii care au urmat, o rețea globală de femei, în special a celor care au fost afectate de conflicte, au lucrat la nivel local, național și internațional pentru a promova pacea și securitatea pentru femei. În anul 2000, un grup global format din organizații non-guvernamentale (ONG-uri), a lansat un apel la nivel mondial adresat Consiliului de Securitate al ONU, prin care a fost solicitat ca să se recunoască în mod oficial drepturile femeilor în legătură cu promovarea și participarea lor în procesele de asigurare a păcii și securității și pentru ca să fie protejate în situații conflict. Cu sprijinul Secretarului General al ONU, Kofi Annan, și guvernelor din Bangladesh, Jamaica, Canada și Marea Britanie, acțiunile de advocacy realizate de femei au dus la adoptarea de către Consiliul de Securitate al Rezoluției 1325 privind femeile, pacea și securitatea²⁶.

În conformitate cu Carta Națiunilor (ONU) Unite, Consiliul de Securitate este investit cu responsabilitatea de a menține pacea și securitatea internațională. În octombrie

²⁶ Resolution adopted by the UN General Assembly during its twenty-third special session in 2000, A/RES/S-23/3, 17-18.

2000, la apelul societății civile, Consiliul de Securitate a recunoscut că, pentru a îndeplini această obligație, acesta trebuie să recunoască și să abordeze impactul conflictelor asupra femeilor și a participării acestora la soluționarea conflictelor, procesul de menținere și consolidare a păcii. Această recunoaștere a stat la baza creării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate (RCS 1325).

De-a lungul ultimilor doisprezece ani, Consiliul a adoptat următoarele rezoluții: 1820 (2008), 1888 (2008), 1889 (2009), 1960 (2010), 2106 (2013), 2122 (2013) și 2242 (2015). Aceste rezoluții creează agenda în domeniul respectării drepturilor femeilor în sectorul de pace și securitate (FPS), prin crearea unui cadru de politică internațională. Diverși actori au responsabilități de a pune în aplicare agenda FPS, inclusiv statele membre, secretarul general, entitățile ONU și Consiliul de Securitate în mod special. Consiliul reiterează obligațiile sale în domeniul FPS în procesul de evaluarea anuală a agendei care are loc în luna octombrie, anual, și care reprezintă un proces deschis pentru dezbateri.

În ultimii ani, au existat mai multe eforturi la nivel global pentru a avansa implementarea, inclusiv prin dezvoltarea unui set de 26 indicatori globali proxy pentru monitorizarea RCS 1325 (enumerați în RCS 1889 și incluși în raportul S/2010/498)²⁷.

A fost creat un nou mecanism de monitorizare a acțiunilor de violență sexuală legate de conflicte (RSC 1960). Au existat, de asemenea, evoluții legate de participarea femeilor în acțiuni de pacificare și consolidare a păcii prin adoptarea unui plan de acțiuni format din 7 puncte. Printre altele, acesta stabilește un nou prag de finanțare de 15% pentru proiecte specifice în domeniul abilitării a preocupărilor femeilor în eforturile de reconstrucție post-conflict. ONU a elaborat, de asemenea, un cadru strategic pe o durată de 10 ani, pentru a ghida punerea în aplicare a RSC 1325 a ONU. Acesta conține obiective prestabilite pentru perioada 2014 - 2020 (inclus în S/2010/498).

Dincolo de Consiliul de Securitate și ONU, au existat mai multe progrese datorită acțiunilor realizate de societatea civilă sau de organizațiile din întreaga lume, în legătură cu situațiile de conflict și post-conflict. Societatea civilă a devenit administratoarea de proces a agendei FPS și a folosit această oportunitate pentru a promova egalitatea de gen și securitatea umană. Cu privire la statele membre, s-a observat, de asemenea, o creștere a nivelului de adoptare a planurilor naționale de acțiuni (PNA), care au servit ca instrument pentru guverne în procesul de definire a priorităților și în procesul de coordonare și punere în aplicare a RSC 1325 la nivel național. Până în prezent, un număr mare de țări au aprobat Planul național de acțiuni, iar altele sunt la faza de elaborare. Societatea civilă a jucat un rol important în faza de dezvoltare și elaborare a acestor Planuri de acțiuni, și continuă supravegherea și monitorizarea punerii în aplicare a acestor documente de politici.

Caracterul obligatoriu al Rezoluțiilor ONU

Statele membre ale ONU, toate sunt obligate să respecte rezoluțiile Consiliului de Securitate. Acest principiu este consacrat în Carta ONU, care prevede că, "[a] Membrii

²⁷ <http://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/WPS%20S%202010%20498.php>

Națiunilor Unite sunt de acord să accepte și să execute hotărârile Consiliului de Securitate, în conformitate cu prezenta Cartă" (articolul 25)²⁸.

Consiliul de Securitate este cel mai puternic organ în cadrul ONU și posedă mecanisme care pot fi utilizate pentru a pune în aplicare rezoluțiile sale, cum ar fi sancțiunile, forța militară și promovarea misiunilor de menținere a păcii și misiunilor de observatori.

Consiliul de Securitate în sine a clarificat, prin adoptarea a opt rezoluții în domeniul drepturilor femeilor, păcii și securității, că acesta emite un apel direct la acțiune către state, ONU și toate părțile implicate în general. Rezoluția 1325 exprimă preocuparea serioasă a Consiliului de Securitate pentru problema femeilor în sectorul de pace și securitate, făcând-o prioritate distinctă pentru Secretarul General.

Rezoluțiile Consiliului de Securitate nu au doar putere morală și politică, prin impunerea în responsabilitatea tuturor statelor membre, obligația de a raporta cu privire la modul în care îndeplinesc cerințele rezoluției. Acestea acționează în mod similar tratatelor și convențiilor internaționale, care au putere juridică directă în legătură cu aplicarea acestora de către statele care le-au ratificat. Rezoluția 1325 combină ambele situații, în contextul în care aceasta solicită statelor membre de a adera la tratatele internaționale în domeniul protecției drepturilor femeilor și nu numai (dreptul umanitar, etc.)

Deși punerea în aplicare a rezoluțiilor specifice ale Consiliului de Securitate este lentă, din cauza lipsei unui mecanism de responsabilizare, totuși a fost recunoscut că acestea sunt legate de dreptul internațional, poartă un caracter obligatoriu și cer respectarea obligațiilor prestabilite.

Este important să menționăm că rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU în domeniu deja se bazează pe obligațiile juridice internaționale existente în dreptul internațional. În textul acestora, Rezoluțiile se referă în mod specific la dreptul internațional cu privire la drepturile și protecția femeilor și copiilor, inclusiv Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), Convențiile de la Geneva, Convenția cu privire la drepturile copilului, Convenția privind statutul refugiaților și Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, care recunoaște în mod specific violența sexuală drept crimă de război și crimă împotriva umanității. Toate acestea sunt tratate care obligă statele semnatare în conformitate cu dreptul internațional. Acest lucru este important de a fi menționat în contextul în care se pledează pentru punerea în aplicare la nivel național a principiilor stabilite în Rezoluția 1325.

Nu în ultimul rând, dreptul internațional reprezintă un instrument puternic pentru promovarea egalității de gen. Acest lucru este în special important, în contextul asigurării drepturilor femeilor în sectorul de pace și securitate. Rezoluția 1325 solicită în mod specific ca toți actorii să respecte dreptul internațional în domeniul drepturilor omului și dreptul umanitar în ceea ce privește femeile. Cu ajutorul cadrului creat de Rezoluția 1325 și normele internaționale incluse în ea, se oferă instrumente puternice, din punct de vedere practic, necesare pentru a promova agenda egalității de gen în contextul păcii și securității.

²⁸ <http://www.un.org/en charter-united-nations/>

Rezoluțiile Consiliului de Securitate

Rezoluția 1325 (2000) reprezintă fundamentul cadrului normativ internațional în domeniul asigurării drepturilor femeilor în sectorul de pace și securitate. Rezoluția reprezintă primul document oficial în domeniu emis de Consiliului de Securitate, care impune părților în conflict să respecte necesitățile fetelor și femeilor și să asigure participarea lor la procesul de negociere și situațiile post-conflict. Rezoluția subliniază, de asemenea, necesitatea de a proteja femeile și fetele în timpul și în perioada post conflict. Aceasta solicită, în orice moment și pentru toate părțile implicate în conflict să respecte dreptul internațional aplicabil în domeniul protecției femeilor și fetelor. Rezoluția este formată din patru piloni: participarea, protecția, prevenirea și integrarea dimensiunii de gen.

1. **Participarea:** Creșterea participării femeilor la toate nivelurile de luare a deciziilor, inclusiv:
 - În instituțiile naționale, regionale și internaționale;
 - În mecanismele pentru prevenirea, gestionarea și soluționarea conflictelor;
 - În cadrul procesului de negocieri;
 - În cadrul operațiunilor de pacificare în calitate de soldați, polițiști și civili;
 - În calitate de reprezentanți speciali ai Secretarului General al ONU;
2. **Protecție:** Promovarea protecției femeilor și fetelor față de violența sexuală și bazată pe gen, inclusiv:
 - În situații de urgență și umanitare, cum ar fi situația persoanelor refugiate și persoanelor intern deplasate (PIS);
 - Respectarea caracterului civil și umanitar al taberelor;
 - Luarea în considerare a nevoilor specifice ale femeilor și fetelor în proiectarea de lagăre și așezări, cum ar fi necesitatea unor instalații separate, etc.
 - Instruirea personalului implicat în operațiuni de pace cu privire la drepturile femeilor și a unor măsuri eficiente menite pentru a le proteja;
3. **Prevenire:** Îmbunătățirea acțiunilor de prevenire a violenței împotriva femeilor, inclusiv prin:
 - Urmărirea penală a persoanelor responsabile pentru încălcările dreptului internațional;
 - Consolidarea drepturilor femeilor în temeiul legislației naționale;
 - Sprijinirea inițiativelor de pace și procesele de soluționare a conflictelor;
4. **Integrarea dimensiunii de gen:** Integrarea dimensiunii de gen ținând cont de nevoile speciale ale femeilor în toate procesele, inclusiv:
 - Prevenirea conflictelor;
 - Negocierile pentru pace;
 - Activități de menținere a păcii și de construire a păcii;
 - Reacții umanitare;
 - Repatrierea și reinstalarea refugiaților și a persoanelor strămutate intern;

- măsuri pentru asigurarea protecției și respectării drepturilor omului ale femeilor și fetelor, în special prin includerea prevederilor relevante în Constituții și legi, proceduri de alegeri, poliție și justiție;
- dezarmare, demobilizare și reintegrare (DDR);
- reconstrucția post-conflict și guvernare;

Cu toate că RCONU 1325 redă în mod clar un cadru pentru participarea și protecția femeilor în conflict, punerea în aplicare în practică a fost lentă. Din această cauză, câțiva ani mai târziu, Consiliul de Securitate a adoptat încă patru rezoluții pentru a reitera problemele și a concentra eforturile în legătură cu punerea în aplicare a Rezoluției. Acestea sunt:

Rezoluția 1820 (2008)²⁹: identifică violența sexuală ca o chestiune de pace și securitate internațională prin recunoașterea faptului că actele de violență sexuală pot exacerba situațiile de conflict armat și pot împiedica restabilirea păcii și securității.

Rezoluția 1820 recunoaște că femeile și fetele sunt în mod special vizate în legătură cu violența sexuală ca tactică de război destinată pentru a umili, domina, insufla frică, dispersa și/sau muta cu forța membrii unei comunități sau grup etnic. În rezoluție se face apel la toate părțile ca să fie abordată violența sexuală în conflict, prin:

- Cererea ca să fie încetate imediat și complet toate actele de violență sexuală împotriva civililor;
- Să fie interzisă amnistierea în legătură cu toate formele de violență sexuală;
- Să fie asigurată urmărirea penală a autorilor și accesul la justiție pentru toate victimele;
- Să fie eradicată impunitatea;
- Să fie antrenate trupe în domeniul prevenirii violenței sexuale;
- Să fie implicate mai multe femei în operațiunile de menținere a păcii;
- Să fie impuse politici de toleranță zero pentru forțele de pacificare cu privire la actele de exploatare sexuală sau de abuz;
- Să fie sprijinite instituțiile naționale (în special judiciare și de sănătate) și organizațiile civile pentru a asista victimele violenței sexuale;
- Să fie consacrate măsuri de protecție a femeilor și fetelor care au calitatea de refugiați sau persoane intern deplasate;
- Să fie implementate politici regionale, activități de advocacy pentru a asigura că femeile și fetele nu sunt afectate de violența sexuală în conflictele armate;

Rezoluția 1888 (2009)³⁰ oferă măsuri specifice pentru a consolida punerea în aplicare a Rezoluției 1820. Se solicită abordarea problemei violenței sexuale prin:

- Apelarea statelor să respecte pe deplin obligațiile care le revin în temeiul dreptului internațional în ceea ce privește femeile;
- instruirea mediatorilor și monitorizarea cu privire la prevenirea violenței sexuale;
- Consolidarea instituțiilor statului de drept prin asumarea reformei juridice și judiciare cuprinzătoare atunci când este necesar pentru a se conforma

²⁹ <http://www.wikigender.org/wiki/un-security-council-resolution-1820/>

³⁰ <http://www.wikigender.org/wiki/un-security-council-resolution-1888/>

dreptului internațional, în scopul de a asigura urmărirea infractorilor și accesul la justiție pentru victimele violenței sexuale;

- Coordonarea eforturilor naționale și internaționale de combatere a violenței sexuale;
- Construirea capacității autorităților naționale în sistemele judiciare și de aplicare a legii pentru a combate violența sexuală;
- Identificarea lacunelor și îmbunătățirea răspunsurilor naționale la violența sexuală;
- Cu implicarea comunității internaționale, îmbunătățirea accesului la medicamente legale, sănătate, servicii sociale și de sprijin economic a victimelor;
- Asigurarea răspunderii penale și militare pentru acte de violență sexuală;
- Desfășurarea de echipe de experți în zonele critice de conflict pentru a investiga abuzurile și cauzele violenței sexuale;
- Îmbunătățirea monitorizării și raportării tendințelor agresorilor în situațiile de conflict;

Rezoluția 1889 (2009)³¹ elimină obstacolele în calea participării femeilor în procesele de pace prin:

- Strategii pentru creșterea participării femeilor la toate procesele de luare a deciziilor și procese de pace;
- Dezvoltarea unor indicatori globali pentru urmărirea și punerea în aplicare a Rezoluției 1325;
- Îmbunătățirea răspunsurilor internaționale și naționale la nevoile femeilor în situații de conflict și post-conflict;
- furnizarea și îmbunătățirea serviciilor holistice, inclusiv juridice, de sănătate, sociale și economice;

Rezoluția 1960 (2010)³² recunoaște că puțini autori ai actelor de violență sexuală au fost aduși în fața justiției și a reiterat necesitatea de a pune în aplicare măsuri eficiente pentru a pune capăt violenței sexuale în conflictele armate.

- Se solicită măsuri suplimentare pentru a pune capăt impunității prin politici de zero toleranță și instruire adecvată;
- Se includ măsuri suplimentare pentru consolidarea monitorizării ONU și raportarea privind violența sexuală, inclusiv colectarea de date, cu privire la persoanele suspecte și pedepsele aplicate;

În anul 2013, Consiliul de Securitate al ONU a luat măsuri suplimentare pentru a reitera angajamentul său față de femei, agenda de pace și securitate și pentru ca să recunoască necesitatea de a consolida punerea în aplicare de către toate părțile a Rezoluțiilor descrise mai sus, cu adoptarea a două rezoluții **suplimentare**:

Rezoluția 2106 (2013) reiterează violența sexuală în conflict ca fiind o crimă de război și face apel la ONU și toate statele să realizeze următoarele acțiuni:

- Contribuirea la eradicarea impunității;
- Includerea violenței sexuale în legislația națională;
- Adoptarea unei abordări cuprinzătoare a justiției de tranziție, cu aplicarea unui complex de măsuri judiciare și non-judiciare;

³¹ <http://www.wikigender.org/wiki/un-security-council-resolution-1889/>

³² <http://www.wikigender.org/wiki/intersectionality-of-gender-inequality-and-racial-discrimination/>

- De a se referi la violența sexuală în toate acordurile de pace;
- De a acorda asistență statelor în procesul de abordare a violenței sexuale în procesele de dezarmare, demobilizare și reintegrare (DDR), reforma sectorului de securitate și reforma sectorului justiției;
- De a consolida capacitățile statelor în procesul de furnizare a serviciilor de sănătate;
- De a recunoaște și crește rolului femeilor la toate nivelurile;

Rezoluția 2122 (2013)³³ pune în practică măsuri mai puternice pentru a permite femeilor să participe la procesul de soluționare a conflictelor și de recuperare, subliniind rolul Consiliului de Securitate al ONU, în general, a organizațiilor regionale și statelor membre în înlăturarea obstacolelor din calea participării femeilor. Aceasta include măsuri concrete, cum ar fi:

- Dezvoltarea și implementarea expertizei tehnice pentru misiunile de menținere a păcii și a echipelor de mediere ONU;
- Îmbunătățirea accesului la informații în timp util cu privire la impactul conflictului asupra femeilor și a participării femeilor la soluționarea conflictelor în rapoarte adresate Consiliului;
- Consolidarea angajamentelor cu privire la consultarea și includerea femeilor și a reprezentanților societății civile direct în discuțiile de pace, misiunile de menținere a păcii și în general în toate procesele legate de procesul de pacificare;
- De a asigura accesul la toate serviciile sexuale și reproductive pentru femeile care sunt gravide, în rezultatul crimelor de viol care au avut loc în timpul conflictului;
- De a asigura participarea femeilor în eforturile de combatere și de eradicare a transferului și utilizării abuzive a armelor de calibru mic și a armamentului ușor;
- De a recunoaște importanța emancipării economice a femeilor în procesul de asigurare a unei păci durabile;
- De a recunoaște vulnerabilitatea femeilor strămutate din cauza drepturilor cetățenești ilegale, legislației de azil pătinoare și a dificultăților în obținerea documentelor de identitate;
- De a sublinia importanța statului de drept ca unul dintre elementele cheie a proceselor de prevenire a conflictelor și menținere a păcii;

Rezoluția 2242 (2015)³⁴ – Consiliul a elaborat această rezoluție având în vedere necesitatea implementării mult mai ample a agendei privind femeile, pacea și securitatea, fiind în continuare profund îngrijorat de sub-reprezentarea frecventă a femeilor în multe procese formale și organisme de menținere a păcii și securității internaționale, numărul destul de mic al femeilor în funcții importante din instituțiile naționale, regionale și internaționale de politică, pace și securitate, lipsa unor reacții umanitare adevărate sensibile la aspectele de gen și a asistenței pentru rolurile de conducere ale femeilor în aceste instituții, finanțarea insuficientă pentru femei, pace și securitate, precum și impactul negativ rezultat asupra menținerii păcii și securității internaționale.

³³ <http://www.wikigender.org/wiki/un-security-council-resolution-2122/>

³⁴ [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2242\(2015\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/2242(2015))

Prin această rezoluție, statele membre sunt îndemnate, prin prisma evaluării la nivel înalt, să evalueze strategiile și contribuțiile pentru implementarea agendei privind femeile pacea și securitatea, să crească reprezentarea femeilor la toate nivelurile decizionale din toate instituțiile naționale, regionale și internaționale și mecanismele de prevenire și soluționare a conflictelor.

Prin rezoluție se încurajează organismele care susțin procesele de pace să faciliteze includerea semnificativă a femeilor în delegațiile părților la tratativele de pace, solicită statelor donatoare să ofere asistență financiară și tehnică femeilor implicate în procesele de pace, inclusiv instruire în mediere, advocacy și aspectele tehnice ale negocierii, și să ofere mediatorilor și echipelor tehnice asistență și instruire privind impactul participării femeilor și al strategiilor pentru incluziunea eficientă a femeilor, încurajează în continuare participarea semnificativă a organizațiilor societății civile la reuniunile regionale privind pacea și securitatea, după caz, inclusiv conferințele donatorilor, pentru a asigura că aspectele de gen sunt integrate în elaborarea, prioritizarea, coordonarea și implementarea politicilor și programelor, încurajează găzduirea acestor reuniuni pentru a acorda atenția cuvenită facilitării unei reprezentări integrale a membrilor societății civile.

Convențiile Internaționale

În scopul punerii în aplicare în mod eficient a cadrului normativ internațional în domeniul protecției drepturilor femeilor, păcii și securității, este important de a analiza și alte reglementări din dreptul internațional care poartă un caracter conex. Prin urmare, este important să fie cunoscute aceste norme internaționale, care includ norme de protecție juridică internațională a drepturilor omului și norme ale dreptului umanitar internațional.

Aceste norme internaționale stabilesc obligații concrete pentru statele semnatare care sunt relevante și sectorului de pace și securitate. Practica internațională demonstrează faptul că odată cu aplicarea tot mai frecventă a acestor instrumente, ele devin tot mai puternice.

Notă cu privire la dreptul internațional

Dreptul internațional contemporan stabilește în sarcina statelor numeroase obligații cu privire la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În dreptul internațional au fost evidențiate o sumă de reguli cu caracter de *jus cogens*, care instituie în esență o obligație a statelor de a colabora pentru promovarea respectului drepturilor fundamentale ale omului, de a asigura dreptul popoarelor la autodeterminare, egalitatea în drepturi a oamenilor și nediscriminarea și de a combate practicile contrare acestor obligații.

Comunitatea internațională este astăzi mai mult ca oricând preocupată de promovarea cât mai largă a drepturilor omului, de crearea unui cadru legal cât mai diversificat de colaborare internațională în acest domeniu, de realizarea unui sistem cât mai complet de apărare pe diferite căi legale a drepturilor omului în variate domenii și de asigurarea cât mai deplină a transpunerii în practică a acestora, inclusiv prin sancționarea încălcărilor aduse normelor de drept existente, indiferent ce forme ar lua ele.

Termenele de convenții și tratate semnifică acordul internațional încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional, fie că este consemnat într-un instrument unic, fie în două sau mai multe instrumente conexe și oricare ar fi denumirea sa particulară.

Potrivit Convenției de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor, încheiată la Viena la 23 mai 1969³⁵ este important de a explica unele expresii specifice, care sunt descrise în continuare:

Prin expresiile **“ratificare”, “acceptare”, “aprobare” și “aderare”** se înțelege, după caz, actul internațional astfel denumit prin care un stat stabilește, pe plan internațional, consimțământul său de a fi legat printr-un tratat.

Prin expresia **“rezervă”** se înțelege o declarație unilaterală, oricare ar fi conținutul sau denumirea sa, făcută de un stat atunci când semnează, acceptă sau aprobă un tratat, ori aderă la acesta, prin care își manifestă intenția de a exclude sau modifica efectul juridic al unor dispoziții din tratat cu privire la aplicarea lor față de statul respectiv.

Un stat în momentul în care semnează, ratifică, acceptă, aprobă un tratat sau aderă la el, poate formula o rezervă, cu condiția că: a) rezerva să nu fie interzisă de tratat; b) tratatul să nu dispună că pot fi făcute numai anumite rezerve printre care nu figurează rezerva respectivă; sau c) în alte cazuri decât cele prevăzute de alineatul a) și b), rezerva să nu fie incompatibilă cu obiectul și scopul tratatului. O rezervă autorizată în mod expres de un tratat nu are nevoie să fie acceptată ulterior de celelalte state contractante, afară numai dacă tratatul prevede aceasta. Când, din numărul restrâns al statelor care au participat la negociere, precum și din obiectul și scopul tratatului rezultă că aplicarea tratatului în întregul său între toate părțile este o condiție esențială a consimțământului fiecăreia dintre ele de a fi legate prin tratat, rezerva trebuie să fie acceptată de toate părțile.

Prin expresia **“stat contractant”** se înțelege statul care a consimțit a se lega prin tratat, fie că acesta a intrat sau nu a intrat în vigoare.

Prin expresia **“parte”** se înțelege statul care a consimțit să se lege prin tratat și față de care tratatul a intrat în vigoare.

Modul de inițiere, negociere, semnare, intrare în vigoare, aplicare, suspendare, denunțare sau stingere a Convențiilor și tratatelor în Republica Moldova este reglementat de Legea Nr. 595 din 24 septembrie 1999 privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova³⁶.

Legea stabilește că inițierea, negocierea, semnarea, intrarea în vigoare, aplicarea, suspendarea, denunțarea sau stingerea tratatelor internaționale ale Republicii Moldova se exercită în conformitate cu principiile și normele dreptului internațional, cu Convenția cu privire la dreptul tratatelor (Viena, 1969), și Constituția Republicii Moldova, legislația națională relevantă, precum și în conformitate cu prevederile tratatelor.

Convențiile stabilesc în general, organisme și proceduri care sunt menite să monitorizeze punerea în aplicare și respectarea acestora, inclusiv procedurile de primire și investigare a plângerilor împotriva statelor cu privire la încălcarea convențiilor. Cu toate că aceste organisme de monitorizare a convențiilor de multe

³⁵ <http://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=4mKw8lxR66Y%3D&tabid=144>

³⁶ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311696&lang=1>

ori nu au capacitatea de a pune în aplicare deciziile sau recomandările lor, statele respectă în majoritatea cazurilor obligațiile internaționale, fie reieșind din specificul și caracterul obligațiilor internaționale, fie în temeiul eforturilor diplomatice sau altor metode, inclusiv de constrângere.

Carta ONU³⁷ (1945) - Colaborarea sistematică dintre state pentru promovarea drepturilor omului în ansamblul lor a apărut după cel de-al doilea război mondial, ca o consecință a întăririi forțelor în lupta pentru democrație și progres social și ca o reacție împotriva încălcării unor drepturi de către regimurile de tip fascist care au dezlănțuit războiul. S-a constatat cu acest prilej că nesocotirea flagrantă a drepturilor omului pune în primejdie pacea și securitatea lumii întregi și impune organizarea unei colaborări internaționale în vederea protecției drepturilor omului.

Carta ONU cuprinde o paletă destul de largă de prevederi referitoare la drepturile omului. Astfel, în Preambul se consemnează „credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane, în egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor, precum și a națiunilor mari și mici...”, iar printre scopurile organizației (art. 1, paragraful 3) figurează și realizarea cooperării internaționale pentru „dezvoltarea și încurajarea respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, limbă sau religie”.

Potrivit Cartei ONU., colaborarea internațională pentru protecția drepturilor omului trebuie să se facă după următoarele principii:

- drepturile și libertățile fundamentale ale omului sunt o instituție de drept intern a fiecărui stat;
- statele trebuie să colaboreze între ele pentru promovarea respectării universale și efective a drepturilor și libertăților fundamentale și să-și asume obligații privind recunoașterea prin legislația lor a acestor drepturi;
- în cazul în care prin nerespectarea sistematică a drepturilor omului se creează o primejdie pentru pacea și securitatea internațională, O.N.U. este îndreptățită să ia măsurile corespunzătoare prevăzute de art. 41 și art. 47 al Cartei.

Carta ONU. nu are, însă, în cuprinsul său vreun text în care să definească conceptul de drepturi ale omului sau să se facă o enumerare a drepturilor fundamentale ale persoanei umane. Pentru a se acoperi această lacună, în 1945 a fost creată o Comisie a Națiunilor Unite pentru drepturile omului, cu sarcina de a alcătui un proiect de cartă în acest domeniu, ca un ideal de atins pentru toate popoarele și națiunile.

Rezultatul lucrărilor s-au concretizat în **Declarația Universală a Drepturilor Omului**, adoptată de Adunarea Generală la 10 decembrie 1948³⁸. Ulterior, alte două documente, adoptate în 1966, au dezvoltat și consolidat juridic prevederile Declarației: „Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice” și „Pactul internațional referitor la drepturile economice, sociale și culturale”. A urmat un număr impresionant de reglementări privind aspecte deosebit de variate din acest domeniu, atât în cadrul ONU, cât și al instituțiilor sale specializate (OIM., OMS., UNESCO., FAO.etc.), din care în continuare vor fi prezentate cele mai relevante domeniului:

³⁷ <http://www.un.org/en charter-united-nations/>

³⁸ www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rom.pdf

- **Declarația Națiunilor Unite cu privire la eliminarea oricăror forme de discriminare rasială³⁹ (1963)**, adoptată de Adunarea Generală a ONU în 1963, în cuprinsul căreia se subliniază că discriminarea rasială constituie o încălcare a drepturilor omului care amenință pacea și securitatea internațională, iar discriminarea pe motiv de rasă, culoare sau origine etnică este calificată ca o ofensă a demnității umane, o negare a principiilor Cartei ONU, o cauză de tulburare a păcii și securității internaționale;
- **Convenția cu privire la drepturile politice ale femeilor (1952)⁴⁰**, în care se proclamă egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații, de a alege și de a fi alese în orice instituții naționale constituite și de a îndeplini orice funcții de stat sau sociale;
- **Declarația drepturilor copilului (1959)⁴¹**, conține principiile a căror aplicare asigură protecția și dezvoltarea multilaterală a copilului care trebuie să se bucure de o protecție specială acordată de lege și realizată de către societate: dreptul la nume și la naționalitate, dreptul la asistență socială, la alimentație, locuință, timp liber și îngrijiri medicale corespunzătoare, de a fi înconjurat de înțelegere și de dragoste, de a crește pe cât cu puțință sub supravegherea și răspunderea părinților săi și, în orice caz, într-o atmosferă de afecțiune și de securitate morală și materială, de a nu fi despărțit de mama sa, de a primi o educație obligatorie și gratuită, de a fi apărat de orice formă de neglijențe, cruzimi și exploatare, de a nu obligat să muncească înainte de a fi atins vârsta corespunzătoare și de a primi îngrijiri speciale în caz de handicap fizic, mintal sau social. Statele și-au asumat obligații juridice concrete pentru transpunerea în practică și garantarea acestor drepturi printr-o „Convenție cu privire la drepturile copilului”, încheiată în 1989;
- **Declarația privind protecția tuturor persoanelor împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante (1975)⁴²**, care cere statelor să nu permită asemenea acte, să le incrimineze și să ia măsuri pentru împiedicarea lor;

Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW)⁴³ (1979), reprezintă o adevărată sinteză, și cartă a drepturilor femeilor în domeniile politic, cetățenie, căsătorie și familie, educație, pregătire profesională, muncă, sănătate și alte domenii importante.

Până în prezent, 187 din cele 193 de țări au ratificat CEDAW. Numai Statele Unite, Iran, Sudan, Somalia, Palau și Tonga nu au ratificat Convenția.

Cele mai importante principii cuprinse în CEDAW, sunt:

- Discriminarea: Definiția discriminării împotriva femeilor se referă la toate aspectele drepturilor omului și libertăților fundamentale;
- Legislația: Țările trebuie să elimine legislația discriminatorie, politicile și practicile în cadrele lor juridice naționale;

³⁹ <http://www.un-documents.net/a18r1904.htm>

⁴⁰ https://treaties.un.org/pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVI-1&chapter=16&lang=en

⁴¹ <http://www.unicef.org/malaysia/1959-Declaration-of-the-Rights-of-the-Child.pdf>

⁴² <http://www.un-documents.net/a30r3452.htm>

⁴³ www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/

- Egalitatea: Femeile sunt în mod fundamental egale cu bărbații în toate sferele vieții. Țările trebuie să ia măsuri pentru a susține egalitatea femeilor în domeniul politic, social, economic și cultural;
- Măsuri temporare speciale: Țările pot pune în aplicare măsuri temporare speciale, cum ar fi cotele pentru a accelera procesul de garantare a drepturilor în domeniul egalității femeilor;
- Prejudicat: Țările trebuie să modifice sau să elimine practicile bazate pe ipoteze situații de inferioritate sau superioritate a reprezentanților unui anumit sex;
- Traficul: Țările trebuie să ia măsuri pentru a suprima exploatarea prostituției și a traficului de femei;
- Viața politică și publică: Femeile au un drept de vot egal, să dețină funcții publice și să fie implicate în calitate de membre ale societății civile;
- Activitatea internațională: Femeile au dreptul de fi implicate la nivel internațional, fără discriminare;
- Naționalitate: Femeile au drepturi egale cu bărbații să dobândească, schimbe sau păstreze cetățenia lor și a copiilor;
- Educație: Femeile au drepturi egale cu bărbații în educație, inclusiv accesul egal la școli, formare profesională și oportunități de burse;
- Ocuparea forței de muncă: Femeile au drepturi egale în ocuparea forței de muncă, fără discriminare pe bază de stare civilă sau de maternitate.
- Sănătate: Femeile au drepturi egale la serviciile de îngrijire a sănătății la prețuri accesibile.
- Viața economică și socială: Femeile au drepturi egale la prestații sociale, credite financiare și participarea la activități recreative.
- Femeile din mediul rural: Femeile din mediul rural au dreptul la condiții de viață adecvate, participarea la planificarea dezvoltării și accesului la asistență medicală și educație.
- Egalitatea în fața legii: Femeile și bărbații sunt egali în fața legii. Femeile au dreptul legal de a încheia contracte, bunuri imobiliare proprii și alege locul de reședință.
- Căsătoria și familia: Femeile au drepturi egale cu bărbații în probleme ce țin de relațiile de căsătorie și de familie.

Protocolul opțional CEDAW⁴⁴ (1999) conține două proceduri:

- Procedura de depunere a unor plângeri, care le permite femeilor în mod individual sau grupurilor de femei, să expedieze plângeri cu privire la încălcarea drepturilor Comitetului ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, în cazul în care au fost epuizate toate căile de atac interne;
- O procedură de anchetă care să permită Comisiei să inițieze anchete în situații de încălcări grave sau sistematice ale drepturilor femeilor.

Cu toate că CEDAW este cel mai important instrument de advocacy internațional destinat femeilor, este important să se cunoască și să se utilizeze toate celelalte instrumente internaționale de apărare a drepturilor femeilor în sectorul de pace și securitate.

⁴⁴ www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/

Convențiile de la Geneva⁴⁵ (1949) reprezintă ansamblul a patru tratate formulate la Geneva, Elveția, tratate care stabilesc standardele dreptului internațional în ceea ce privește problemele umanitare. Aceste tratate se referă în principal la tratamentul necombatanților și prizonierilor de război.

Convențiile de la Geneva stabilesc noi standarde în dreptul internațional pentru tratamentul umanitar al civililor în timpul războiului și al conflictelor. Ele cuprind patru tratate și trei protocoale adiționale. Primele trei tratate au fost adoptate între 1864 și 1931 și reglementează tratamentul uman al soldaților răniți și bolnavi, marinari și prizonieri de război. Al patrulea tratat a fost elaborat în 1949, după cel de-al doilea război mondial și include și reglementări cu privire la protecția civililor. În 1977, două protocoalele adiționale la Convențiile de la Geneva au fost adoptate pentru a oferi o protecție mai mare victimelor conflictelor armate internaționale și interne. În 2005, a fost elaborat un al treilea protocol, care a reglementat stabilirea a unui semn suplimentar de protecție pentru serviciile medicale. Convențiile sunt corelate cu RCONU 1325.

Cele patru convenții și protocoalele lor sunt obligatorii pentru statele parte. Membrii forțelor armate care încalcă drepturile în convențiile pot fi găsiți vinovați de crime de război. Cele patru convenții sunt obligatorii pentru toate statele. Mai mult decât atât, în 1993, Consiliul de Securitate al ONU a decis că Convențiile de la Geneva fac parte din corpul dreptului internațional în vigoare, ceea ce le face obligatorii pentru toți, inclusiv semnatarii și non-semnatarii convențiilor, ori de câte ori aceștia se angajează în conflicte armate.

Convenția a patra din 1949 și protocoalele din 1977 conțin garanții extinse pentru persoanele civile în timpul conflictului, acordând o atenție deosebită nevoilor femeilor și copiilor. Garanțiile sunt legate de:

- Siguranță personală;
- Protecția împotriva violenței sexuale;
- Prevederi pentru deplasare;
- Libertatea de circulație;
- Produse alimentare, articole de uz casnic esențiale și un adăpost adecvat;
- Protecția surselor de existență;
- Acordarea de ajutor umanitar;
- Accesul la serviciile de sănătate;
- Păstrarea legăturilor familiale;
- Accesul la educație și informare;
- Respectarea practicilor religioase și culturale;
- Condițiile de internare și respectul pentru nevoile speciale ale femeilor;

Printre aceste reglementări generale, există prevederi care se aplică în mod specific femeilor. Ele sunt create în special pentru a proteja femeile și fetele de violența sexuală și să se asigure că acestea primesc îngrijiri medicale și asistență umanitară. Cei care încalcă aceste prevederi pot fi găsiți vinovați de crime de război, iar acest lucru a fost folosit ca un instrument de advocacy în dezvoltarea dreptului penal internațional relevant drepturilor femeilor.

⁴⁵ <https://www.icrc.org/en/.../geneva-conventions>

Statutul Curții Penale Internaționale (2002)⁴⁶ - Identificarea violenței sexuale, ca reprezentând o crimă de război în timpul conflictelor armate a început cu activitatea instanțelor internaționale stabilite în cursul anilor 1990, având în vedere faptul că în atenția comunității internaționale a ajuns utilizarea pe scară largă a violenței sexuale. Tribunalul Internațional pentru fosta Iugoslavie (TPII) de la Haga și Tribunalul Penal Internațional pentru Rwanda (TPIR) de la Arusha, Tanzania au fost create de către Consiliul de Securitate al ONU în 1993 și 1994. Acesta a fost creat pentru a aborda crimele oribile care au avut loc în timpul conflictelor din aceste țări. ONU a creat, de asemenea, o instanță specială împreună cu guvernul din Sierra Leone, pentru pedepsi crimele comise în timpul războiului civil din Sierra Leone.

Activitatea tribunalelor internaționale a avut un rol esențial în dezvoltarea dreptului penal internațional în legătură cu pedepsirea acțiunilor de violență sexuală comise în timpul conflictelor. Cu toate că sistemul este încă în curs de dezvoltare, dreptul penal internațional a devenit una dintre cele mai importante instrumente pentru a rezolva problema impunității pentru infracțiunile de violență sexuală comise în timpul conflictelor.

Experiența acestor instanțe speciale a creat premise pentru ca comunitatea internațională să înceapă procesul de creare a unei instanțe independente permanente pentru a pedepsi persoanele vinovate pentru cele mai grave crime comise împotriva umanității. La 17 iulie 1998, prin elaborarea Statutului de la Roma al Curții Penale Internaționale a fost creată Curtea Penală Internațională (CPI). CPI are sediul la Haga, și nu face parte din sistemul ONU, cu toate că Consiliul de Securitate poate sesiza cazuri la CPI și poate solicita inițierea unor investigații.

Statutul de la Roma⁴⁷ este primul tratat internațional care a identificat crimele împotriva femeilor ca fiind crime împotriva umanității, crime de război și, în unele cazuri, genocid. Statutul recunoaște violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, sarcinile forțate, sterilizările forțate, persecuțiile bazate pe gen, traficul de persoane, în special a femeilor și a copiilor, precum și violența sexuală ca fiind crime aflate sub jurisdicția sa.

Statutul de la Roma a intrat în vigoare la 1 iulie 2002. Acesta definește cele patru tipuri de infracțiuni care urmează să fie abordate de către Curte, care sunt:

- **Genocid:** prin crimă de genocid se înțelege oricare dintre faptele menționate mai jos, săvârșită cu intenția de a distruge, în întregime sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios, și anume: a) uciderea de membri ai grupului; b) vătămarea gravă a integrității fizice sau mintale privind membri ai grupului; c) supunerea cu intenție a grupului unor condiții de existență care să antreneze distrugerea sa fizică totală sau parțială; d) măsuri vizând împiedicarea nașterilor în sânul grupului; e) transferarea forțată de copii aparținând unui grup în alt grup.
- **Infracțiuni împotriva umanității:** reprezintă una dintre faptele menționate mai jos, când aceasta este comisă în cadrul unui atac generalizat sau sistematic lansat împotriva unei populații civile și în cunoștință de acest atac: a) omorul; b) exterminarea; c) supunerea la sclavie; d) deportarea sau transferarea forțată de populație; e)

⁴⁶ http://legal.un.org/icc/statute/99_corr/cstatute.htm

⁴⁷ https://www.icc-cpi.int/.../rome_statute_english

întemnițarea sau altă formă de privare gravă de libertate fizică, cu violarea dispozițiilor fundamentale ale dreptului internațional; f) tortura; g) violul, sclavajul sexual, prostituția forțată, graviditatea forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de o gravitate comparabilă; h) persecutarea oricărui grup sau a oricărei colectivități identificabile din motive de ordin politic, rasial, național, etnic, cultural, religios sau sexual, în sensul paragrafului 3, ori în funcție de alte criterii universal recunoscute ca inadmisibile în dreptul internațional, în corelare cu orice act prevăzut în prezentul paragraf sau orice crimă de competența Curții; i) disparițiile forțate de persoane; j) crima de apartheid; k) alte fapte inumane cu caracter analog cauzând cu intenție suferințe mari sau vătămări grave ale integrității fizice ori ale sănătății fizice sau mintale crime sistematice și generalizate, care pot fi comise de către stat sau actorii nestatali, sau care rezultă din politica guvernului sau sunt tolerate sau tolerată de către guvern sau de alte persoane în autoritate, fie în timp de pace sau în conflict. Acestea includ crima, violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, sarcina forțată, sterilizarea forțată sau orice altă formă de violență sexuală de gravitate comparabilă, aservire inclusiv a traficului de persoane, torturii și persecuție bazată pe gen. a) prin atac îndreptat împotriva unei populații civile se înțelege comportamentul care constă în comiterea multiplă de acte vizate la paragraful 1 împotriva oricărei populații civile, în aplicarea sau în sprijinirea politicii unui stat ori a unei organizații având ca scop un asemenea atac; b) prin exterminare se înțelege îndeosebi fapta de a impune cu intenție condiții de viață, ca privarea accesului la hrană și la medicamente, cu scopul de a antrena distrugerea unei părți a populației; c) prin supunerea la sclavie se înțelege fapta de a exercita asupra unei persoane unul sau ansamblul atributelor legate de dreptul de proprietate, inclusiv în cadrul traficului de ființe umane, în special de femei și copii; d) prin deportare sau transfer forțat de populație se înțelege fapta de a deplasa în mod forțat persoane, expulzându-le sau prin alte mijloace coercitive, din regiunea în care ele se află legal, fără motive admise în dreptul internațional; e) prin tortură se înțelege fapta de a cauza cu intenție durere sau suferințe acute, fizice sau mintale, unei persoane care se află sub paza sau controlul făptuitorului; înțelesul acestui termen nu se extinde la durerea sau suferințele rezultând exclusiv din sancțiuni legale, care sunt inerente acestor sancțiuni sau ocazionate de ele; f) prin graviditate forțată se înțelege deținerea ilegală a unei femei însărcinate în mod forțat, cu intenția de a modifica compoziția etnică a unei populații sau de a comite alte violări grave ale dreptului internațional. Această definiție nu poate în nici un fel să fie interpretată ca având o incidență asupra legilor naționale referitoare la graviditate; g) prin persecuție se înțelege denegarea cu intenție și grav de drepturi fundamentale cu violarea dreptului internațional, din motive legate de identitatea grupului sau colectivității care face obiectul acesteia; h) prin crima de apartheid se înțelege fapte inumane analoage celor vizate la paragraful 1, comise în cadrul unui regim instituționalizat de oprimare sistematică și de dominare a unui grup rasial asupra oricărui alt grup

rasial sau oricăror alte grupuri rasiale și cu intenția de a menține acest regim; i) prin dispariții forțate de persoane se înțelege cazurile în care persoanele sunt arestate, deținute sau răpite de către un stat ori o organizație politică sau cu autorizarea, sprijinul ori asentimentul acestui stat sau al acestei organizații, care refuză apoi să admită că aceste persoane sunt private de libertate sau să dezvăluie soarta care le este rezervată ori locul unde se află, cu intenția de a le sustrage protecției legii pe o perioadă prelungită.

- **Crime de război:** Curtea are competență în ceea ce privește crimele de război, îndeosebi când aceste crime se înscriu într-un plan sau o politică ori când ele fac parte dintr-o serie de crime analoage comise pe scară largă. În scopurile statutului, prin crime de război se înțelege: a) infracțiunile grave la convențiile de la Geneva din 12 august 1949, și anume oricare dintre Faptele infracționale, se referă la persoane sau bunuri protejate de dispozițiile convențiilor de la Geneva: (i) omuciderea intenționată; (ii) tortura și tratamentele inumane, inclusiv experiențele biologice; (iii) fapta de a cauza cu intenție suferințe mari sau de a vătăma grav integritatea fizică ori sănătatea; (iv) distrugerea și însușirea de bunuri, nejustificate de necesități militare și executate pe scară largă într-un mod ilicit și arbitrar; (v) fapta de a constrânge un prizonier de război sau o persoană protejată să servească în forțele unei puteri inamice; (vi) fapta de a priva cu intenție un prizonier de război sau oricare altă persoană protejată de dreptul său de a fi judecată regulamentar și imparțial; (vii) deportarea sau transferul ilegal ori detenția ilegală; (viii) luarea de ostatici; b) celelalte violări grave ale legilor și cutumelor aplicabile conflictelor armate internaționale în cadrul stabilit al dreptului internațional, și anume una dintre faptele ce urmează: (i) fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva populației civile în general sau împotriva civililor care nu participă direct la ostilități; (ii) fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva bunurilor cu caracter civil, adică a celor care nu sunt obiective militare; (iii) fapta de a lansa intenționat atacuri împotriva personalului, instalațiilor, materialului, unităților sau vehiculelor folosite în cadrul unei misiuni de ajutor umanitar sau de menținere a păcii conform Cartei Națiunilor Unite, cu condiția ca acestea să aibă dreptul la protecția pe care dreptul internațional al conflictelor armate o garantează civililor și bunurilor cu caracter civil; (iv) fapta de a lansa intenționat un atac știind că el va cauza în mod incidental pierderi de vieți omenești în rândul populației civile, răniri ale persoanelor civile, pagube bunurilor cu caracter civil sau daune extinse, de durată și grave, mediului înconjurător care ar fi vădit excesive în raport cu ansamblul avantajului militar concret și direct așteptat; (v) fapta de a ataca sau bombarda, prin orice mijloace, orașe, sate, locuințe sau construcții care nu sunt apărate și care nu sunt obiective militare; etc. Acestea se referă în special la crimele comise în timpul conflictului care încalcă legile războiului, care pot include tortura sau tratamentul inuman și degradant, violul, sclavia sexuală, prostituția forțată, sarcina forțată, sterilizarea

forțată sau orice altă formă de violență sexuală și recrutarea de copii sub 15 ani în forțele armate sau în situații conflict.

- **Crime de agresiune:** În art. 5 al Statutului este prevăzut faptul că jurisdicția Curții se va extinde asupra crimelor de agresiune, crimelor împotriva umanității, crimelor de război și asupra crimelor de genocid. Deoarece statele nu au reușit să ajungă la un acord asupra definiției crimei de agresiune și asupra rolului pe care Consiliul de Securitate îl va avea, Curtea Penală Internațională (CPI) nu a putut să își exercite jurisdicția asupra crimei de agresiune din momentul intrării în vigoare a Statutului. Astfel în parag. 2 al art. 5 a fost prevăzut: “Curtea își va exercita competența în ceea ce privește crima de agresiune când va fi adoptată o dispoziție conform art. 121 și 123, care va defini această crimă și va fixa condițiile exercitării competenței Curții în ceea ce o privește. Această dispoziție va trebui să fie compatibilă cu dispozițiile pertinente ale Cartei Națiunilor Unite planificarea, pregătirea, inițierea sau executarea utilizării forței de către un stat împotriva unui alt stat fără justificare legitimă apărare sau fără ca să fie autorizată de către Consiliul de Securitate al ONU⁴⁸.

Statutul cuprinde, de asemenea, dispoziții privind protecția procedurală a victimelor și a martorilor, pentru asigurarea drepturilor și protecția femeilor care au calitatea de părți în fața Curții Penale Internaționale.

CPI are jurisdicție asupra statelor care au semnat și ratificat Statutul de la Roma, care la moment sunt 120 la număr. În plus, statele care nu sunt părți la Statutul de la Roma pot accepta autoritatea CPI în ceea ce privește situațiile specifice și pot face o declarație în acest sens. Curtea are, de asemenea, autoritate asupra indivizilor care sunt cetățeni a unui stat care nu are calitatea de parte la Statut, în cazul în care aceștia comit infracțiuni ce intră în competența Curții.

CPI în lumina principiului subsidiarității, are calitatea de ultimă instanță. Este responsabilitatea statelor de a investiga și urmări persoane care au comis crime în conformitate cu Statutul de la Roma. Curtea va acționa numai în cazul în care țara în care infracțiunea a fost comisă nu ia măsuri împotriva autorilor învinuiți sau acționează prea lent. Acțiuni poate fi inițiate prin deschiderea unei anchete de către procurorul CPI sau la sesizarea din partea Consiliului de Securitate al ONU. Curtea se bazează pe forțele naționale de poliție pentru arestarea persoanelor acuzate.

Statutul de la Roma este un important instrument de advocacy. Acesta evidențiază faptul că violența sexuală este utilizată pe scară largă ca armă de război și constituie crimă de război, care trebuie să fie pedepsită. Statele trebuie să fie trase la răspundere în cazul în care nu-și execută obligațiile sale în conformitate cu statutul. Chiar dacă o țară nu este parte la Statut, avocații pot face presiuni pentru ca statul să adopte reglementări naționale care pot reglementa obligații și drepturi similare cu prevederile Statutului Curții Penale Internaționale.

Cu toate că CPI a fost esențială pentru dezvoltarea dreptului penal internațional cu referire la drepturile femeilor, procedurile sunt lente și acestea sunt menite să criminalii de război doar la cel mai înalt nivel.

⁴⁸ Această prevedere nu este încă definită și nu va fi aplicată până în 2017

Convenția împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante (1987) - Convenția împotriva torturii (CAT)⁴⁹, adoptată în 1987, interzice tortura aplicată în special de către agenții publici sau de orice persoană care acționează în calitate oficială în scopul obținerii unor mărturisiri sau în scopul aplicării unor pedepse, sau în situația în care este bazată pe criterii discriminatorii de orice fel. Statele părți trebuie să ia măsuri eficiente pentru a preveni tortura și nu trebuie să o admită în nici un caz, inclusiv în situații de război, amenințare de război, instabilitatea politică, urgență, acte de terorism, infracțiuni violente sau orice formă de conflict armat. Convenția a fost ratificată de 151 de state, inclusiv Republica Moldova.

Deși există mai multe alte instrumente care se referă în mod specific la violența sexuală și bazată pe gen, Convenția împotriva torturii poate fi folosită ca un instrument suplimentar de advocacy pentru a se asigura că legile sunt puse în aplicare pentru a pedepsi persoanele care au comis astfel de acțiuni asupra femeilor. La fel, acțiunile de violență sexuală comise în timpul conflictului cât și post conflict pot fi considerate tortură.

Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid ⁵⁰(1948) - Cu toate că Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale include acum genocidul ca o crimă distinctă, crima de genocid a fost reglementată mai întâi prin Convenția din 1948, adoptată în rezultatul infracțiunilor de genocid care au avut loc după cel de-al doilea război mondial. Convenția definește genocidul ca fiind acte comise cu intenția de a distruge, în totalitate sau în parte, un grup național, etnic, rasial sau religios. Astfel de acte includ uciderea, provocarea vătămarilor corporale grave sau psihice, impunerea unor măsuri care au scopul de a preveni nașterea și îndepărtarea copiilor de la un grup la altul. Statele trebuie să adopte o legislație adecvată pentru incriminarea actelor de genocid și să prevadă sancțiuni adecvate pentru persoanele vinovate. Persoanele suspectate de genocid poate fi judecate de un tribunal național în țara în care au fost săvârșite faptele sau de către un tribunal internațional constituit în mod corespunzător a cărei competență este recunoscută de către statele implicate. După constituirea Curții Penale Internaționale, judecarea infracțiunilor este în competența acestei instanțe. Convenția a fost ratificată de 142 de state.

Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid reprezintă un instrument suplimentar pentru realizarea justiției în cazurile de genocid, inclusiv în legătură cu aplicarea violenței sexuale și bazate pe gen, care a fost comisă împotriva femeilor.

Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii (Protocolul de la Palermo)⁵¹(2000) - Acest este un protocol la Convenția împotriva criminalității organizate transnaționale ONU, adoptată în 2000. Acest act internațional a fost primul instrument internațional care a abordat în mod specific problema globală a traficului de persoane, care reglementează exploatarea indivizilor prin prostituție, exploatare sexuală, munca sau serviciile forțate, sclavia, precum și prelevarea de organe, prin forță, amenințarea

⁴⁹ www.ohchr.org/en/hrbodies/cat/.../catindex.asp

⁵⁰ <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%2078/volume-78-I-1021-English.pdf>

⁵¹ www.cdep.ro/pls/legis/legis_pck.http_act_text?idt=38603

cu forța, sau constrângerea; exploatarea unui copil sub 18 ani pentru orice scop. Acesta a fost ratificată de 155 de state.

Protocolul reglementează următoarele:

- Prevenirea și combaterea traficului de persoane, cu acordarea unei atenții deosebite femeilor și copiilor;
- Protejarea și asistența victimelor unui astfel de trafic, cu respectarea deplină a drepturilor omului;
- Promovarea cooperării între state părți, în vederea atingerii acestor obiective;
- Asigurarea urmăririi penale a traficanților;

În conformitate cu protocolul, statele sunt obligate să:

- Adopte legi care incriminează traficul de persoane;
- Adopte unele măsuri de protecție a victimelor traficului de persoane, prin proceduri legale adecvate și servicii sociale;
- Să asiste în întoarcerea victimelor în țările lor atunci când este necesar, sau pentru a le facilita procesul de imigrare;
- Să stabilească politici și programe de prevenire și combatere a traficului de persoane în special pentru femei și copii; În acest sens, este important să se ia în considerare nevoile speciale ale copiilor și în special femeilor și fetelor;

Cu toate la în Protocol nu se face trimitere în mod specific în Rezoluția 1325, acesta reprezintă o parte a dreptului internațional care reglementează drepturile femeilor. Femeile și copiii sunt deosebit de vulnerabili la situații de trafic în zonele afectate de conflict.

Convenția privind drepturile copilului⁵²(1989) - Pentru că conflictul modern are un efect sporit asupra copiilor, atât în ceea ce privește distrugerea familiilor și comunităților, precum și utilizarea copiilor soldați și sclavi într-un conflict armat, este important să se înțeleagă drepturile care au fost elaborate în mod special pentru copii. Convenția cu privire la Drepturile Copilului (CDC) este menționată ca document specific în RCONU 1325.

CDC a fost adoptată în 1989 și a intrat în vigoare în septembrie 1990. Toate statele membre ale Adunării Generale a ONU au ratificat, cu excepția Statelor Unite și Somaliei. Aceasta se bazează pe Declarația Universală a drepturilor omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale și subliniază obligațiile statelor în ceea ce privește copiii. CDC acordă în mod specific copiilor drepturile politice, economice, civile, sociale și culturale cuprinse în celelalte tratate. În plus, se garantează copiilor:

- Protecție împotriva tuturor formelor de violență fizică sau mentală sau rele tratamente;
- Dreptul la ajutor umanitar;
- Protecție împotriva oricărei forme de exploatare sexuală și de abuz;
- Protecție împotriva răpirilor internaționale, vânzarea și traficul de copii;
- Protecție prin intermediul dreptului internațional umanitar în conflict și război;

⁵² www.unicef.org/moldova/CRC_RO.pdf

- Protecția pentru a evita recrutarea copiilor și implicarea acestora în cadrul ostilităților;

În anul 2000, Adunarea Generală a ONU a adoptat două protocoale opționale la convenție pentru a spori protecția copiilor în ceea ce ține de implicarea în conflicte armate și de exploatarea sexuală:

- Protocolul opțional privind implicarea copiilor în conflictele armate stabilește 18 ani în calitate de vârstă minimă de recrutare obligatorie și cere statelor să facă tot ce pot pentru a preveni ca persoanele cu vârstă sub 18 ani să participe direct la ostilități.
- Protocolul opțional privind vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă atrage o atenție specială incriminării acestor încălcări ale drepturilor și copiilor și accentuează importanța campaniilor de sensibilizare a publicului și cooperarea internațională în eforturile de a le combate.

Convenția referitoare la statutul refugiaților⁵³ (1951) - Oamenii care sunt forțați să își părăsească locuințele din cauza persecuției, fie în mod individual sau ca parte a unui exod în masă din cauza problemelor politice, religioase, militare sau de altă natură, sunt cunoscuți sub numele de refugiați. Convenția din 1951 referitoare la statutul refugiaților și Protocolul său din 1967 protejează astfel de persoane. Acesta este specificat în RCSONU 1325.

Un refugiat este definit ca o persoană care este:

- În afara țării sale a cărei cetățenie o are sau în afara țării unde-și are reședință obișnuită;
- Are o temere bine întemeiată de a fi persecutat din cauza rasei, religiei, naționalității, apartenenței sale la un anumit grup social sau opiniei politice;
- Nu este în măsură sau nu dorește să se folosească de protecția țării sale, sau să se întoarcă acolo, din teama de a fi persecutat.

Convenția reglementează drepturile pe care persoanele le au, o dată ce au fost recunoscute în calitate de refugiați și care includ, printre altele:

- Interdicția de discriminare bazată pe rasă, religie sau țara de origine;
- Dreptul la documente de identitate și de călătorie;
- Exercitarea liberă a religiei și a educației religioase;
- Accesul liber la instanțele de judecată, inclusiv asistență juridică gratuită;
- Accesul la educație elementară;
- Dreptul la muncă;
- Dreptul la protecție în relațiile de muncă;
- Accesul la ajutor și asistență publică;
- Egalitatea de tratament de către autoritățile fiscale;
- Dreptul de a face parte din sindicate;
- Dreptul de a se asocia în organizații non-politice non-profit;
- Dreptul de proprietate;
- Accesul la locuință;
- Accesul la învățământul superior;
- Dreptul de a alege locul de reședință;

⁵³ prorefugiu.org/wp-content/.../Conventia_1951_statutul_refugiatilor.pdf

- Dreptul de a circula liber în interiorul țării;

Aceste obligații sunt importante în promovarea și protejarea drepturilor femeilor și fetelor care au devenit refugiați în alte țări, indiferent dacă în sau afara taberelor de refugiați, care sunt adesea deosebit de vulnerabile și dependente de ajutorul umanitar.

Principiile Directoare ale ONU privind Strămutarea Internă⁵⁴ - Cu toate că RCS 1325 nu menționează în mod special Principiile directoare, și acestea nu caracterul unui tratat în conformitate dreptul internațional, prin urmare, nu sunt obligatorii din punct de vedere tehnic, este important ca acestea să fie analizate în contextul rezoluției.

Natura conflictelor recente a condus creșterea numărului de persoane intern strămutate. Acestea reprezintă persoane sau grupuri de persoane care au fost obligate să își părăsească locuințele lor, ca urmare a unui conflict armat, situațiilor de violență generalizată, încălcări ale drepturilor omului sau a dezastrelor naturale sau tehnogene, dar rămân să locuiască în limitele propriei țări. De multe ori persoanele sunt cazate în tabere create în mod special pentru persoanele strămutate intern, iar femeile și fetele sunt în mod special vulnerabile la abuz și violență sexuală în locațiile menționate.

ONU a elaborat principiile directoare pentru PIS, bazate pe principiile internaționale ale drepturilor omului și ale dreptului umanitar, dar și dreptul refugiaților pentru a crea un standard internațional necesar pentru a ghida guvernele și agențiile specializate, dezvoltare internațională în acordarea de asistență și de protecție a persoanelor strămutate intern.

Principiile identifică drepturile și garanțiile relevante pentru protecția persoanelor deplasate intern la toate etapele. Acestea oferă o protecție împotriva deplasării arbitrare, oferă o bază pentru protecție și asistență în timpul deplasării, inclusiv protecția împotriva violenței și sunt stabilite garanții pentru întoarcerea în condiții de siguranță, de reinstalare și de reintegrare.

Deplasarea trebuie să fie evitată în măsura în care acest lucru este posibil. Cu toate acestea, în cazul în care nu există posibile alternative pentru dislocare anumite garanții sunt prevăzute pentru persoanele intern deplasate:

- Protecția vieții, demnității, libertății și securității;
- Asigurarea condițiilor de cazare adecvate și sigure, nutriție, sănătate și igienă;
- Dreptul familiilor să rămână împreună;
- Dreptul la libertatea de circulație în general și circulația liberă în lagăre și așezări;
- Dreptul la asistență umanitară;
- Asistență cu privire la revenire, reintegrare sau reinstalare, fără discriminare și cu acces egal la serviciile publice, în special în ceea ce privește femeile;
- Trebuie să se depună eforturi pentru a asigura participarea deplină a femeilor în planificarea și distribuirea proviziilor;
- O atenție deosebită trebuie acordată nevoilor de sănătate ale femeilor, inclusiv accesului la furnizorii de asistență medicală de sex feminin, de

⁵⁴ www.legeasiviata.in.ua/archive/2014/4/03.pdf

îngrijire a sănătății reproductive și asigurarea consilierii adecvate pentru victimele abuzurilor sexuale și a altor infracțiuni;

- Femeile trebuie să aibă drepturi egale în procesul de documentare juridică;

Alte angajamente internaționale relevante. Declarația de la Beijing și Platforma pentru acțiune - În preambulul Rezoluției 1325 se recunosc principiile conținute în Declarația de la Beijing și Platforma pentru acțiune. Adoptată la cea de-a patra Conferință mondială privind femeile în 1995, Platforma pentru acțiune reprezintă o agendă în domeniul egalității de gen și abilitării femeilor, care are drept scop eliminarea tuturor obstacolelor din calea participării active a femeilor în viața publică și privată, printr-o cotă deplină și egală în domeniile economic, social, cultural și politic de luare a deciziilor. Platforma prezintă acțiuni specifice care trebuie luate de guverne, partide politice, syndicate, instituții academice, organizații guvernamentale și neguvernamentale, instituții internaționale, ONU și alți subiecți pentru a aborda domeniile critice pentru femei, inclusiv:

- Femeile și sărăcia;
- Educația și formarea femeilor;
- Femeile și sănătatea;
- Violența împotriva femeilor;
- Femeile și conflictele armate;
- Femeile și economia;
- Femeile implicate în procesul de luare a deciziilor;
- Mecanismele instituționale pentru promovarea femeilor;
- Drepturile femeilor;
- Femeile și mass-media;
- Femeile și mediul înconjurător;

Statele raportează anual în legătură cu progresele înregistrate în conformitate cu Declarația de la Beijing. Acestea raportează Comisiei ONU privind statutul femeilor (CSW) O trecere în revistă la nivel mondial are loc o dată la cinci ani. Ultima a avut loc recent.

Declarația cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor (1993)⁵⁵ - în decembrie 1993, Adunarea Generală a ONU a adoptat Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor (DEVAW). Aceasta a fost primul instrument internațional în domeniul drepturilor omului care a specificat problema violenței împotriva femeilor și fetelor. Deși nu este un document cu caracter obligatoriu, este aplicabil tuturor statelor membre ale ONU.

DEVAW conține o definiție largă a violenței împotriva femeilor, inclusiv "orice act de violență bazată pe gen, care rezultă, sau este de natură să determine, vătămarea fizică, sexuală sau psihologică a femeilor, inclusiv amenințarea cu astfel de acte, constrângerea sau privarea arbitrară de libertate, indiferent dacă are loc în public sau în viața privată ". Aceasta recunoaște că violența împotriva femeilor încalcă drepturile și libertățile fundamentale ale femeilor și reprezintă un obstacol în calea egalității sociale, economice și politice a femeilor. Declarația invită statele și comunitatea internațională să conlucreze pentru eradicarea violenței împotriva femeilor.

⁵⁵ <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>

Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului⁵⁶ - Obiectivele de Dezvoltare ale Mileniului (ODM) sunt opt obiective de dezvoltare internațională care au fost stabilite în urma Summit-ului Mileniului al ONU în anul 2000. Obiectivul 3 este de a promova egalitatea de gen și abilitarea femeilor și obiectivul 5 se concentrează asupra sănătății femeii. Toate 193 de state membre ale ONU subsemnat pentru atingerea acestor obiective până în anul 2015.

ODM-urile au reprezentat un instrument util în susținerea unei perspective de gen în dezvoltare, precum și pentru promovarea egalității de gen și abilitarea femeilor în anumite domenii, cum ar fi educația și sănătatea.

Obiectivele de Dezvoltare Durabilă (ODD)⁵⁷ - La Summit-ul privind Dezvoltarea Durabilă din data de 25 septembrie 2015, statele membre ale ONU au adoptat Agenda de Dezvoltare Durabilă - 2030, care include un set de 17 Obiective de Dezvoltare Durabilă (ODD) pentru a pune capăt sărăciei, pentru a lupta cu inegalitatea și injustiția și pentru a soluționa problemele ce țin de schimbările climatice până în anul 2030.

ODD sau Obiectivele Globale, concepute în baza Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului (ODM), reprezintă opt ținte anti-sărăcie pe care lumea s-a angajat să le realizeze până în anul 2015. ODM adoptate în 2000 au avut drept scop soluționarea unui număr de probleme, inclusiv reducerea sărăciei, foametei, bolilor, inegalității de gen și, accesului la apă și canalizare. ODM au înregistrat un progres enorm, subliniind valoarea unei agende unificate, sprijinite de sarcini și ținte. În pofida acestui succes, umilința sărăciei nu a luat sfârșit pentru toți.

Noile Obiective Globale și Agenda de Dezvoltare Durabilă nu se limitează la ODM-uri, abordând cauzele primare ale sărăciei și necesitatea universală pentru dezvoltare, care este benefică pentru toată populația.

ODD-urile conțin obiective menite să asigure egalitatea de gen pentru toate fetele și femeile în toate domeniile⁵⁸.

Obiectivele Globale vor finaliza sarcina ODM-urilor, și vor asigura că toată populația este inclusă.

⁵⁶ <http://www.un.org/millenniumgoals/>

⁵⁷ <http://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>

⁵⁸ <http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/post-2015/sdg-overview.html>

B. Standarde regionale

În rezultatul adoptării RCS 1325, la nivel regional au fost adoptate standarde specifice în domeniul FPS, pe lângă Tratatul general care garantează și asigură respectarea drepturilor omului.

Standardele regionale au fost adoptate și aprobate în cadrul Consiliului Europei, Comunității Europene, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, Organizația de Securitate și Cooperare în Europa, etc. Acestea nu au calitatea de norme Jus Cogens pentru Republica Moldova. Cu toate acestea, în baza principiului cooperării internaționale și regionale în conformitate cu normele dreptului internațional public, Republica Moldova poate ține cont aplicarea acestor principii.

Consiliul Europei

Consiliul Europei, Convenția Europeană a Drepturilor Omului⁵⁹ (1950). Data adoptării: 04 noiembrie 1950. Art. 14 al Convenției Europene a Drepturilor Omului prevede exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

Consiliul Europei, Recomandarea 1742 privind drepturile membrilor forțelor armate⁶⁰ (2006). Data adoptării: 11 aprilie 2006. Adunarea Parlamentară "... consideră că Consiliul Europei ar trebui să acorde o mai mare atenție problemei statutului femeilor în cadrul forțelor armate. Un mare număr de soldați de sex feminin sunt supuse hărțuirii sexuale. Problemele legate de accesul la îndatoririle militare și posturi specifice din cadrul forțelor armate, structurile de carieră și drepturi egale sunt relevante pentru discriminarea împotriva femeilor, o chestiune care necesită atenție în profunzime în sine "(alin. 6). Adunarea solicită statelor membre să adopte o serie de măsuri pentru a asigura protecția drepturilor omului, ale membrilor forțelor armate.

Comunitatea Europeană

Comunitatea Europeană, Tratatul de la Amsterdam de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană, tratatele de instituire a Comunităților Europene⁶¹ (1997). Data adoptării: 02 octombrie 1997. Acesta este primul tratat internațional care prevede în mod expres discriminarea pe baza orientării sexuale. În conformitate cu articolul 2-7 (ex-articolul 6a), Consiliul, hotărând în unanimitate, la propunerea Comisiei și după consultarea Parlamentului European, poate lua măsurile necesare pentru a combate discriminarea bazată pe sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală ".

⁵⁹ http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ROM.pdf

⁶⁰ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17424&lang=en>

⁶¹ http://europa.eu/eu-law/decision-making/treaties/pdf/treaty_of_amsterdam/treaty_of_amsterdam_en.pdf

Rezoluția Parlamentului European privind participarea femeilor la soluționarea pașnică a conflictelor (2000/2025 (INI)) (2000)⁶² - Data adoptării: 30 noiembrie 2000 - Rezoluția invită Comisia și statele membre să adopte politici sensibile la gen și inițiative legate de securitate, inclusiv instruirea în domeniul egalității de gen a personalului militar, astfel încât respectul pentru femei să devină o chestiune de principiu.

Rezoluția Parlamentului European privind homofobia în Europa (2006)⁶³. Data adoptării: 18 ianuarie 2006. Rezoluția Parlamentului European cheamă Comisia ca aceasta să se asigure că discriminarea pe bază de orientare sexuală în toate sectoarele este interzisă." (Alin. 4). Comitetul invită toate statele membre "Să ia orice alte măsuri pe care le consideră adecvate în lupta împotriva homofobiei și a discriminării pe motive de orientare sexuală și să promoveze și să pună în aplicare principiul egalității în sistemele de drept" (alin. 10) și "îndeamnă statele membre să adopte o legislație care să pună capăt discriminării cu care se confruntă partenerii de același sex în domeniile de succesiune, proprietate, închiriere, pensii, impozit, securitate socială etc." (Alin. 11).

Comisia Europeană, Comunicare a Comisiei către Consiliu, Parlamentul European, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor "Răspuns al UE în situațiile de fragilitate", COM (2007) 643 final. Data adoptării: 25 octombrie 2007. Documentul recunoaște că femeile nu trebuie să fie considerate victime pasive, ci "subiecte ale schimbării". "Femeile și minoritățile au un rol important în promovarea păcii durabile și promovarea securității, dar acestea de obicei nu au acces la mecanisme, putere și resurse, și se confruntă cu cadre juridice discriminatorii. Perioadele de tranziție oferă ferestre de oportunitate de a aborda problemele de gen și a drepturilor minorităților, prin comentarii constituționale sau juridice, reforma sistemului judiciar și implicarea în stabilirea priorităților în agenda de reconstrucție "(pag. 7).

Consiliul UE și Comisia Europeană cu privire la abordarea cuprinzătoare a punerii în aplicare de către UE a rezoluțiilor Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite 1325 și 1820 privind femeile, pacea și securitatea. Data adoptării: 01 decembrie 2008. Acest document angajează UE, în sprijinirea SSR, prin asigurarea faptului că procesele de reformă vor ține cont de nevoile de securitate specifice atât pentru femei și bărbați, băieți și fete, și va promova incluziunea femeilor în instituțiile implicate (cum ar fi poliția). " UE va încerca să sporească implicarea femeilor în sectorul justiției și accesul acestora la justiție, inclusiv mecanismele justiției de tranziție, și să acorde o atenție deosebită consolidării capacității de urmărire penală a infracțiunilor împotriva femeilor și protejarea martorilor, precum și va lua în considerare furnizarea de reparații și remedii efective, ori de câte ori este posibil. (alin. 35).

Parlamentul European, Rezoluția privind integrarea perspectivei de gen în relațiile externe ale UE și procesele de pacificare, 2008/2198 (INI)Data adoptării: 07 mai 2009.Parlamentul European afirmă că realizarea drepturilor omului în cazul femeilor și abilitarea femeilor este esențială pentru implementarea

⁶² <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P5-TA-2000-0541+0+DOC+XML+V0//EN>

⁶³ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0062+0+DOC+XML+V0//EN>

cu succes a politicilor externe ale UE în soluționarea conflictelor, securitatea și consolidarea păcii (alin. A). Parlamentul solicită Comisiei să "să acorde prioritate, într-un mod mai coerent și sistematic, inegalitățile de gen în programarea și punerea în aplicare a instrumentelor de asistență externă, în special în ceea ce privește acordarea de asistență pentru reforma sectorului de securitate;" (Alin. 11). Parlamentul subliniază, de asemenea, cotele ca fiind "un mijloc indispensabil de asigurare a egalității de gen în cadrul misiunilor de pace și securitate și în procesul de luare a deciziilor în procesele naționale și internaționale de reconstrucție, precum și de a garanta prezența politică a femeilor la masa negocierilor;" (Alin. 29).

Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa

Planul de acțiuni al OSCE pentru promovarea egalității de gen (MC.DEC / 14/04) (2004). Planul de acțiuni al OSCE prevede că "[e] drepturile egale ale femeilor și bărbaților, precum și protecția drepturilor omului sunt esențiale pentru pacea, democrația durabilă, dezvoltarea economică și, prin urmare, securitatea și stabilitatea în regiunea OSCE" (Preambul). Statele membre ale OSCE, secretariatul, instituții și misiuni participante trebuie să se asigure că o perspectivă de gen este integrată în activitățile OSCE, programe și proiecte, concentrându-se în special pe abilitarea femeilor și participarea femeilor cât și bărbaților în viața publică, politică și economică, și dezvoltarea unor atitudini favorabile pentru a asigura egalitatea între femei și bărbați (alin. 32).

Decizia nr 14/05 privind femeile în prevenirea conflictelor, gestionarea crizelor și reabilitarea post-conflict. Data adoptării: 06 decembrie 2005. Decizia încurajează statele participante să creeze liste naționale ale potențialelor candidate femei și să ia măsuri active pentru a se asigura că femeile sunt pe deplin informate și încurajate să aplice pentru pozițiile în domeniul proceselor de prevenire a conflictelor și de reabilitare post-conflict, în special pentru posturi de conducere "(alin. 3). Prin decizie se solicită statelor participante și structurilor din cadrul OSCE "să sprijine și să încurajeze proiecte care vizează participarea femeilor la construirea păcii durabile; abilitarea organizațiilor de femei; care sunt destinate sprijinirii inițiativelor de pace ale femeilor prin intermediul mass-media și ateliere de lucru privind drepturile omului și egalitatea de gen; și de a sensibiliza femeile în ceea ce privește importanța implicării lor în procesele politice "(alin. 6).

Organizația Tratatului Atlanticului de Nord

NATO, BI-SC Directiva 40-1, Integrarea RCONU 1325 și perspectivei de gen în cadrul structurii de comandă a NATO, inclusiv a măsurilor de protecție în timpul conflictelor armate Data adoptării: 1 septembrie 2009. Prezenta directivă urmărește să sporească eficiența operațiunilor și misiunilor conduse de NATO prin încadrarea dimensiunii de gen în forțele militare ale Alianței și în toate etapele de conflict (alin. 1-4).

C. Informație cu privire la semnarea, ratificarea și implementarea Convențiilor internaționale de către Republica Moldova

Republica Moldova a ratificat majoritatea tratatelor internaționale descrise mai sus, cu excepția Rezoluțiilor Consiliului de Securitate, care nu au calitatea de Tratat internațional în conformitate cu Dreptul Tratatelor.

În conformitate cu prevederile art. 4 al Constituției Republicii Moldova, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

În conformitate cu prevederile art. 8 al Constituției Republicii Moldova, Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

Informație cu privire la semnarea, ratificare a Convențiilor Internaționale de către Republica Moldova este prezentată mai jos.

Tratate încheiate în cadrul Organizației Națiunilor Unite (ONU)

Tratatul multilateral	Codul Numeric din Registrul de Stat al Tratatelor Internationale
Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale Adoptat/încheiat la New York la 16 decembrie 1966. În vigoare pentru RM din 26 aprilie 1993.	M00040
Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice Adoptat/încheiat la New York la 16 decembrie 1966. În vigoare pentru RM din 26 aprilie 1993	M00041
Convenția cu privire la drepturile copilului - Adoptat/încheiat la New York la 20 noiembrie 1989. În vigoare pentru RM din 25 februarie 1993.	M00048
Convenția privind drepturile politice ale femeii. Adoptat/încheiat la New York la 20 decembrie 1952. În vigoare pentru RM din 26 aprilie 1993.	M00056
Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra	M00059

umanității. Adoptat/încheiat la New York la 26 noiembrie 1968. În vigoare pentru RM din 26 aprilie 1993.	
Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid Adoptat/încheiat la New York la 09 decembrie 1948. În vigoare pentru RM din 26 aprilie 1993.	M00061
Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei. Adoptat/încheiat la New York la 18 decembrie 1979 În vigoare pentru RM din 31 iulie 1994.	M00139
Protocol Opțional la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei. Adoptat/încheiat la New York la 06 octombrie 1999 În vigoare pentru RM din 28 februarie 2006.	M00781
Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale Adoptat/încheiat la Roma la 17 iulie 1998. În vigoare pentru RM din 01 ianuarie 2011.	M00301
Protocol privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate. Adoptat/încheiat la New York la 15 noiembrie 2000. În vigoare pentru RM din 16 octombrie 2005.	M00312
Convenția privind statutul refugiaților Adoptat/încheiat la Geneva la 28 iulie 1951. În vigoare pentru RM din 31 ianuarie 2002	M00333
Protocol privind statutul refugiaților. Adoptat/încheiat la New York la 31 ianuarie 1967. În vigoare pentru RM din 31 ianuarie 2002.	M00334
Protocol facultativ cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate la Convenția privind drepturile copilului. Adoptat/încheiat la New York la 25 mai 2000. În vigoare pentru RM din 07 aprilie 2004.	M00336
Protocol Opțional la Convenția împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante.	M00348

Adoptat/încheiat la New York la 18 decembrie 2002. În vigoare pentru RM din 23 august 2006.	
---	--

Tratate încheiate în cadrul Consiliului Europei (CoE)

Tratatul multilateral	Codul Numeric din Registrul de Stat al Tratatelor Internationale
Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Adoptat/încheiat la Roma la 04 noiembrie 1950. În vigoare pentru RM din 12 septembrie 1997	M00004
Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante. Adoptat/încheiat la Strasbourg la 26 noiembrie 1987.	M00017

Tratate încheiate în cadrul Comitetului Internațional al Crucii Roșii

Tratatul multilateral	Codul Numeric din Registrul de Stat al Tratatelor Internationale
Convenția pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor din forțele armate în campanie (I). Adoptat/încheiat la Geneva la 12 august 1949. În vigoare pentru RM din 24 noiembrie 1993	
Convenția pentru îmbunătățirea sorții răniților, bolnavilor și naufragiilor din forțele armate maritime (II). Adoptat/încheiat la Geneva la 12 august 1949. În vigoare pentru RM din 24 noiembrie 1993.	M00116
Convenția de la Geneva privind tratamentul prizonierilor de război (III). Adoptat/încheiat la Geneva la 12 august 1949. În vigoare pentru RM din 24 noiembrie 1993.	M00117
Convenția cu privire la protecția persoanelor civile în timp de război (IV). Adoptat/încheiat la Geneva la 12 august 1949. În vigoare pentru RM din 24	M00118

noiembrie 1993.	
Protocol adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 referitor la protecția victimelor conflictelor armate internaționale (Protocolul I). Adoptat/încheiat la Geneva la 08 iunie 1977. În vigoare pentru RM din 24 noiembrie 1993.	M00119
Protocolul Adițional II referitor la protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional la Convențiile de la Geneva, semnate la 10 iulie 1977 la Geneva. Adoptat/încheiat la Geneva la 10 iulie 1977. În vigoare pentru RM din 24 noiembrie 1993.	M01103

V. ANALIZA CADRULUI NORMATIV NAȚIONAL

A. Necesitatea evaluării cadrului normativ

În cadrul aprobării Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016⁶⁴, Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea de a se angaja activ în dialogul politic din cadrul ONU și să contribuie în mod practic la eforturile comunității internaționale în sistemul ONU menite să promoveze pacea și securitatea internațională. Totodată, Republica Moldova urmează să întreprindă acțiuni în vederea implementării Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU privind rolul femeilor în asigurarea păcii și securității și să coopereze cu NATO pentru a implementa politica NATO în acest domeniu.

Actualmente, la nivel național în cadrul instituțiilor de securitate și apărare se desfășoară autoevaluarea inter-instituțională pe dimensiunea gender în sectorul de securitate și apărare națională, care va servi ulterior drept bază pentru elaborarea Planului național de acțiuni privind implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU.

Procesul de autoevaluare este necesar pentru a asigura o analiză mai detaliată a problemelor de gen prin prisma diferențelor sociale și relațiilor sociale dintre bărbați și femei. Procesul de autoevaluare urmează să ajute instituția din sectorul de securitate să-și îmbunătățească receptivitatea față de problemele de gen. Procesul de autoevaluare urmează de asemenea să stabilească corespunderea cadrului normativ din cadrul instituțiilor de securitate cu obligațiilor asumate în cadrul dreptului internațional, inclusiv Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU și Convenției cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare a femeilor (CEDAW).

Efectuarea autoevaluării de gen poate fi un prim pas în transformarea unei instituții a sectorului de securitate în una sensibilă față de problemele de gen, care întrunește diferite necesități de securitate și justiție ale bărbaților, femeilor, băieților și fetelor și care promovează o participare deplină și egală a femeilor și bărbaților.

Procesul de autoevaluarea inter-instituțională pe dimensiunea gender în sectorul de securitate și apărare națională se realizează în baza ghidului de autoevaluare de gen în poliție, forțele armate și sectorul de justiție.

Ghidul reprezintă un instrument de evaluare a receptivității de gen a instituțiilor din sectorul de securitate. Acesta a fost elaborat în special pentru serviciul de poliție, forțele armate și sectorul de justiție.

Ghidul stabilește opt etape de efectuare a evaluării a instituției de securitate.

Procesul de autoevaluare este realizat în baza la 6 teme:

- A. Eficacitatea rezultatelor obținute;
- B. Legislație, politici și planificare;**
- C. Relațiile de comunitate;
- D. Responsabilitate și control;
- E. Cadre;
- F. Cultura instituțională:

⁶⁴ <http://www.mfa.gov.md/nato-md/planul-al-parteneriatului/>

În continuare, va fi efectuată analiza legislației naționale în baza chestionarului DCAF. În raport se va face trimitere la întrebările specifice incluse în chestionar. La capitolul Legislație, politici și planificare, sunt formulate întrebări comune pentru toate instituțiile de securitate, dar și întrebări specifice pentru fiecare instituție separat.

B. Cadrul normativ relevant pentru toate instituțiile de securitate

Întrebarea conform chestionarului DCAF

Întrebări pentru toate instituțiile sectorului de securitate

A. Ce referințe la problemele de gen se fac în legislația și politicile naționale (de exemplu, prevederile de non-discriminare)?

Referințe la problemele de gen care se fac în legislația națională

Constituția Republicii Moldova

Constituția Republicii Moldova este actul legislativ suprem. Aceasta fost adoptată la 27 Iulie 1994 și a intrat în vigoare la 8 August 1994⁶⁵.

Constituția consacră la articolul 1 valoarea supremă a demnității umane dar și a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, pornind de la această premisă, atât Constituția cât și restul legislației Republicii Moldova trebuie să fie conforme principiilor de bază ale drepturilor omului și să le respecte și reafirme în toate domeniile sociale.

Deși, conceptual Constituția promovează atât principiile egalității cât și nediscriminării, din punct de vedere tehnic textul Constituției operează cu termenul de Egalitate și mai puțin Discriminare. Astfel, articolul 16 stabilește:

” (1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului. (2) Toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.”

Alineatul 1 al articolului 16 utilizează termenii respectare și ocrotire care transpun în textul Constituției obligațiile negative și pozitive pe care le are statul în sensul prevederilor internaționale. Obligația negativă presupune abținerea de la anumite acțiuni care ar încălca dreptul la egalitate al cetățenilor iar obligația pozitivă reprezintă îndatorirea de a realiza anumite acțiuni pentru a nu admite încălcarea dreptului la egalitate sau pentru a facilita realizarea acestuia. Dacă obligația negativă este una clasică atunci obligația pozitivă este un termen care a fost analizat intens de diverse mecanisme internaționale de apărare a drepturilor omului care a evoluat în conceptul de măsuri pozitive sau acțiuni afirmative.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (în continuare Curtea) a analizat obligațiile pozitive în mai multe decizii, spre exemplu în cauza *Belgium Linguistics c. Belgiei*⁶⁶, aceasta a stabilit că obligația pozitivă reprezintă implementarea practică a unor măsuri pentru a garanta respectarea unui drept sau mai specific, de a adopta măsuri rezonabile și necesare pentru a garanta respectarea drepturilor unui individ. O definiție mai detaliată a obligațiilor pozitive este oferită de Comitetul ONU pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), care stabilește că măsurile pozitive sunt măsurile care trebuie realizate de stat pentru: ...a accelera îmbunătățirea poziției femeilor în realizarea de facto a egalității în raport cu

⁶⁵ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E:7AC17731

⁶⁶ A se vedea cauza, *Belgium Linguistics c. Belgiei* p. 46

bărbații și pentru a obține schimbările structurale, sociale și culturale necesare pentru corectarea formelor și efectelor discriminării din trecut și prezent a femeilor precum și asigurarea acestora cu compensații.

În același timp, Comitetul ONU pentru Drepturile Omului a stabilit că uneori principiul egalității impune adoptarea unor acțiuni afirmative de către stat pentru a elimina sau diminua cauzele care au favorizat discriminarea. Astfel, spre exemplu dacă într-un stat, o parte din populație nu poate în mod egal cu ceilalți să beneficieze de drepturile omului, statul trebuie să ia anumite măsuri pentru a corecta această situație.

Cu toate acestea Constituția nu include expres careva măsuri pozitive însă conține prevederi care favorizează includerea a astfel de măsuri în legile speciale. Spre exemplu, articolul 43 care reglementează dreptul la muncă și protecția muncii la alineatul 2 stabilește: "Salariații au dreptul la protecția muncii. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice."

Norma enunțată evidențiază femeile și tinerii ca fiind categorii ce necesită o protecție specială. Deși nu poate fi considerată o măsură pozitivă, norma plasează femeile într-o categorie specială ce necesită măsuri de protecție suplimentare în raport cu restul muncitorilor. Această prevedere a articolului 43 este dezvoltată ulterior în alte acte normative speciale, spre exemplu Codul Muncii (articolul 61, litera (e)) interzice aplicarea perioadei de probă în cazul încheierii contractului individual de muncă cu femeile gravide.

Articolul 51 este o altă normă ce favorizează instituirea unor obligații pozitive: "Persoanele handicapate beneficiază de o protecție specială din partea întregii societăți. Statul asigură pentru ele condiții normale de tratament, de readaptare, de învățământ, de instruire și de integrare socială."

Deși alineatul 2 al articolului 16 stabilește egalitatea cetățenilor în fața legii și autorităților publice și enumeră o listă de criterii protejate, totuși, reieșind din considerentul că lista este exhaustivă, norma citată este astfel imperfectă și nu corespunde standardelor internaționale. Așa, spre exemplu majoritatea tratatelor internaționale au o listă deschisă a criteriilor protejate datorită faptului că discriminarea este un concept în evoluție continuă iar lista de criterii protejate poate fi lărgită și interpretată în dependență de diverse situații și circumstanțe. În această ordine de idei, lista criteriilor protejate trebuie să fie deschisă folosind una din formulele stabilite de tratatele internaționale, spre exemplu Declarația Universală a Drepturilor Omului (articolul 2) stabilește "... fără nici un fel de deosebire ca, de exemplu, deosebirea de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări."

Similar, Convenția Europeană a Drepturilor Omului dispune "fără nici o deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație."

Articolul 16, ca și restul normelor constituționale care în esență transpun standardele internaționale, urmează a fi interpretat în baza tratatelor internaționale pe care Republica Moldova le-a ratificat. În acest sens, articolul 4 al Constituției stabilește clar: (1) Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului

se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte. (2) Dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale.

Astfel, în fiecare caz de coliziunea a prevederilor legislației naționale, inclusiv a Constituției, cu reglementările internaționale, prioritate ab initio au reglementările internaționale, fără excepții și interpretări.

Curtea Constituțională a stabilit că Convenția Europeană a Drepturilor Omului constituie o parte integrantă a sistemului legal intern și prevederile ei trebuie aplicate direct ca o oricare altă lege a Republicii Moldova, ultima având prioritate față de restul legilor interne care îi contravin. Aceiași interpretare trebuie aplicată extensiv și în cazul altor mecanisme internaționale de protecție a drepturilor omului, recunoscute de Republica Moldova cum ar fi spre exemplu mecanismele ONU (Comitetul împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse cu cruzime, inumane sau degradante, Comitetul pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială etc.)

În cazul examinării în instanțele naționale a cauzelor ce ridică problema violării drepturilor fundamentale când legislația națională contravine prevederilor internaționale, instanțele pot și trebuie să aplice direct normele stabilite în tratatele internaționale, utilizând prevederile normative analizate mai sus. Aplicarea legislației naționale în detrimentul standardelor internaționale asumate de Republica Moldova reprezintă nu doar o încălcare a obligațiilor Republicii Moldova ci și a Constituției și altor acte normative naționale care stabilesc supremația dreptului internațional.

O garanție suplimentară privind importanța respectării dreptului internațional este stabilită în articolul 8 al Constituției: (1) Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional. (2) Intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia. Garanțiile enumerate mai sus urmează a fi aplicate în raport cu toate drepturile fundamentale ale omului iar orice limitare a acestor drepturi trebuie să fie legitimă, necesară și proporțională, cerințe stabilite de articolul 54: (1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. (2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. (4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Legislația specială

Pe lângă garanțiile constituționale, cadrul legislativ al Republicii Moldova cuprinde și prevederi speciale privind asigurarea egalității și prevenirea discriminării.

Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr. 5 din 9 februarie 2006⁶⁷ - reglementează asigurarea exercitării drepturilor egale de către femei și bărbați în sfera politică, economică, socială, culturală, în alte sfere ale vieții, drepturi garantate de Constituția Republicii Moldova, în vederea prevenirii și eliminării tuturor formelor de discriminare după criteriul de sex.

Adoptarea legii a constituit un pas important în vederea respectării instrumentelor internaționale menționate mai sus și marchează începutul procesului de armonizare a legislației naționale la standardele internaționale și europene în domeniul drepturilor omului, fiind printre primele acte legislative speciale care reglementează anumite domenii ale dreptului la egalitate și nediscriminare.

În Lege se definesc noțiuni principale în domeniul asigurării egalității de șanse între femei și bărbați, după cum urmează:

- abordare complexă a egalității între femei și bărbați - integrare a principiului egalității între femei și bărbați în politicile și în programele din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și aplicare a deciziilor;
- acțiuni afirmative - acțiuni speciale temporare de accelerare a obținerii unei egalități reale între femei și bărbați, cu intenția de eliminare și prevenire a discriminării ori a dezavantajelor ce rezultă din atitudinile, comportamentele și structurile existente;
- discriminare după criteriul de sex - orice deosebire, excepție, limitare ori preferință având drept scop ori consecință limitarea sau intimidarea recunoașterii, exercitării și implementării pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- discriminare directă după criteriul de sex - orice acțiune care, în situații similare, discriminează o persoană în comparație cu o altă persoană de alt sex, inclusiv din cauza sarcinii, maternității sau paternității;
- discriminare indirectă după criteriul de sex - orice acțiune, regulă, criteriu sau practică identică pentru femei și bărbați, dar cu efect ori rezultat inegal pentru unul dintre sexe, cu excepția acțiunilor afirmative;
- egalitate de șanse - lipsă de bariere în participarea pe bază de egalitate a femeilor și bărbaților la activități din sfera politică, economică, socială, culturală, din alte sfere ale vieții;
- egalitate între femei și bărbați - egalitate în drepturi, șanse egale în exercitarea drepturilor, participare egală în toate sferele vieții, tratare egală a femeilor și bărbaților;
- gender - aspectul social al relațiilor dintre femei și bărbați, care se manifestă în toate sferele vieții;
- hărțuire sexuală - orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare;

⁶⁷ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=315674&lang=1>

- sex - totalitate a caracteristicilor anatomofiziologice care diferențiază ființele umane în femei și bărbați;

Legea stabilește că raporturile juridice în domeniul egalității între femei și bărbați sînt reglementate pe lângă prevederile Legii descrise și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

În art. 4 al Legii este reiterat principiul supremației tratatelor internaționale în cazul în care prevederile legii le contravin.

Art. 5 al Legii interzice discriminarea după criteriul de sex. Alineatul 2 stabilește că promovarea unei politici sau efectuarea de acțiuni care nu asigură egalitatea de șanse între femei și bărbați se consideră discriminare și trebuie să fie înlăturată de autoritățile publice competente, conform legislației.

Legea reglementează și procesul de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați în următoarele domenii:

- sectorul public prin prevederi menite să asigure accesul egal la ocuparea funcțiilor publice (art. 6 - art. 8);
- asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați în domeniul social-economic (art. 9 – art. 11);
- asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați la educație și sănătate (art. 13, art. 14);

Legea reglementează și cadrul instituțional de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați prin enumerarea autorităților abilitate cu atribuții în domeniul egalității între femei și bărbați. Conform art. 15 sunt abilitate cu atribuții în domeniu următoarele instituții: Parlamentul, Guvernul, Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (organ specializat), ministerele și alte autorități administrative centrale (unitățile gender), autoritățile administrației publice locale (unitățile gender).

Comisia guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați și are o serie de atribuții speciale instituite în baza Hotărârii Guvernului Nr. 895 din 07 august 2006, printre care cele mai importante sunt coordonarea activităților structurilor statale în acest domeniu, monitorizează respectarea principiului egalității între femei și bărbați, elaborarea de recomandări pentru organele centrale de specialitate ale administrației publice și autoritățile administrației publice locale în vederea aplicării politicilor și programelor specifice, evaluarea gradului de implementare și respectare a legislației în domeniu la nivel central și local sau contribuirea la modernizarea cadrului legislativ și instituțional prin ajustarea la standardele internaționale și altele.

Suplimentar, Avocatul Poporului asigură garantarea și respectarea egalității între femei și bărbați ca parte integrantă a drepturilor și libertăților constituționale ale omului, conform legislației, iar Biroul Național de Statistică va colectează, prelucrează și generalizează informațiile statistice dezagregate pe sexe.

Legea nr.5/2006 privind asigurarea egalității de șanse reprezintă un act normativ imperativ necesar într-o societate democratică care a adus mai multe beneficii legislației naționale dar și situației practice la capitolul egalității între femei și bărbați. Cu toate acestea, Legea este confuză la mai multe capitole, reglementează evaziv domeniile și modalitățile de aplicare și nu este suficient de specifică pentru a crea un mecanism cu adevărat eficient de asigurare în societate a unui echilibru veritabil între respectarea drepturilor femeilor și bărbaților.

Garanțiile stabilite în tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului pe care Republica Moldova le-a ratificat, printre care Articolul 7 al DUDO, Articolul 2 (2) și 26 a ICCPR, Articolul 14 al CEDO, CEDAW ș.a. sunt obligatorii pentru Republica Moldova prin prisma Articolului 4 al Constituției și Hotărârea Curții Constituționale nr. 55 din 14 octombrie 1999 „Privind interpretarea unor prevederi ale art. 4 din Constituția Republicii Moldova”.

Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121⁶⁸ din 25 mai 2012 – reglementează prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferele politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar.

În Lege sunt definite noțiuni principale cu privire la asigurarea egalității, printre care, cele mai relevante domeniului FPS sunt:

- discriminare – orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criterii presupuse;
- discriminare directă – tratarea unei persoane în baza oricăruia dintre criteriile prohibitive în manieră mai puțin favorabilă decît tratarea altei persoane într-o situație comparabilă;
- discriminare indirectă – orice prevedere, acțiune, criteriu sau practică aparent neutră care are drept efect dezavantajarea unei persoane față de o altă persoană în baza criteriilor stipulate de prezenta lege, în afară de cazul în care acea prevedere, acțiune, criteriu sau practică se justifică în mod obiectiv, printr-un scop legitim și dacă mijloacele de atingere a acelui scop sînt proporționale, adecvate și necesare;
- discriminare prin asociere – orice faptă de discriminare săvîrșită împotriva unei persoane care, deși nu face parte dintr-o categorie de persoane identificată potrivit criteriilor stipulate de prezenta lege, este asociată cu una sau mai multe persoane aparținînd unei astfel de categorii de persoane;
- hărțuire – orice comportament nedorit care conduce la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator, avînd drept scop sau efect lezarea demnității unei persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege;
- instigare la discriminare – orice comportament prin care o persoană aplică presiuni sau afișează o conduită intenționată în scopul discriminării unei terțe persoane pe baza criteriilor stipulate de prezenta lege;
- victimizare – orice acțiune sau inacțiune soldată cu consecințe adverse ca urmare a depunerii unei plîngerii sau înaintării unei acțiuni în instanța de judecată în scopul asigurării aplicării prevederilor prezentei legi sau în scopul furnizării unor informații, inclusiv a unor mărturii, care se referă la plîngerea sau acțiunea înaintată de către o altă persoană;

⁶⁸ <http://lex.justice.md/md/343361/>

- măsuri pozitive – acțiuni speciale provizorii luate de autoritățile publice în favoarea unei persoane, unui grup de persoane sau a unei comunități, vizînd asigurarea dezvoltării lor firești și realizarea efectivă a egalității acestora în raport cu celelalte persoane, grupuri de persoane sau comunități;
- acomodare rezonabilă – orice modificare sau adaptare necesară și adecvată, într-un caz particular, care nu impune o sarcină disproporționată sau nejustificată atunci cînd este nevoie pentru a asigura unei persoane, în cazurile stabilite de lege, exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale în condiții de egalitate cu ceilalți.

Legea 121 adoptată la 25 mai 2012 oferă însă un cadru consolidat, care răspunde provocărilor actuale din societate, introduce elemente noi de protecție armonizate standardelor europene, indică unele remedii legale pentru cazurile de discriminare și stabilește un mecanism instituțional de combatere a discriminării și asigurare a egalității prin înființarea Consiliului pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității (CPPEADE).

CPPEADE este mandatată cu asigurarea standardelor referitoare la egalitate și nediscriminare a normelor interne, prevenirea discriminării, inclusiv prin sensibilizarea populației și primirea și analizarea plîngerilor în cazuri de discriminare și constatarea de contravenții acolo unde este cazul. În cazul constatării faptei de discriminare, CPPEADE poate formula recomandări, care pot fi atacate în fața instanțelor în procedura contenciosului administrativ. În afară de recomandări, în cazul constatării contravenției cu elemente discriminatorii, Consiliul prezintă în instanța de judecată cauza pentru confirmarea contravenției, conform normelor Codului Contravențional.

CPPEADE nu poate aplica sancțiuni sau acorda daune victimelor discriminării. Persoanele care se consideră victime ale discriminării pot depune direct cereri de chemare în judecată în fața instanțelor civile, cu respectarea regulilor de procedură civilă, în baza cărora pot obține constatarea faptei de discriminare și obține prejudicii. Sancțiunile contravenționale pot fi stabilite doar în cadrul procedurilor contravenționale, după constatarea contravenției de CPPEADE.

Legea cu privire la asigurarea egalității creează cadrul necesar aplicării Directivei 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică și Directivei 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, prevederi stabilite în preambulul Legii.

Sferele de aplicare ale Legii privind asigurarea egalității sunt politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții și se conțin la articolul 1. Sintagma și alte sfere ale vieții este foarte importantă datorită faptului că permite lărgirea sferei de aplicare a legii asupra altor domenii fiind foarte utilă pentru utilizarea practică a Legii.

Legea nr. 198 (depusă cu titlul de inițiativă legislativă) din 15 mai 2015 – Prin inițiativa legislativă a fost exclus tratamentul diferențiat din legislația națională care discriminează femeile ce dețin funcții cu statut special și activează în Poliția de Frontieră, Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, Departamentul Instituțiilor Penitenciare. Prin legi speciale, acestea anterior erau asigurate de stat.

Anterior, la plecarea în concediul pentru îngrijirea copilului pînă la 3 ani, acestea primeau o indemnizație pentru creșterea copilului, în mărime de 440 lei, la fel ca și mamele neasigurate. Modificările propuse au impus o abordare nouă prin modificarea legilor speciale și au oferit posibilitatea și dreptul de a beneficia de garanțiile sociale în vederea obținerii indemnizației de maternitate, indemnizației pentru creșterea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani și copilului bolnav, conform dispozițiilor generale.

Această normă s-a extins și asupra bărbaților, care vor beneficia la dorință, de dreptul de a îngriji de copii. Totodată această modificare odată intrată în vigoare, va sigura creșterea indemnizației pînă la valoarea medie a indemnizației care la 01 ianuarie 2016 constituia 1157 lei.

Prevederi relevante cu privire la egalitate din alte acte legislative - În afară de actele normative specifice în domeniul nediscriminării, analizate mai sus, diferite acte legislative Republicii Moldova conțin prevederi care direct sau indirect se referă la principiile nediscriminării și egalității.

Aceste prevederi sunt reglementate atât în legislația codificată (Codul Penal, Procesual Penal, Civil, Procesual Civil, Contravențional, Codul Muncii, Educației ș.a.) cât și în legile organice și ordinare ale Republicii Moldova. Prezentul subcapitol reprezintă o analiză succintă a respectivelor prevederi și a compatibilității acestora cu standardele internaționale.

Codul Civil - Deși Codul Civil nu conține nici o normă care ar reglementa principiul nediscriminării, totuși acesta stabilește principiul egalității participanților la raporturile civile, astfel Articolul 1 (1) dispune: "Legislația civilă este întemeiată pe recunoașterea egalității participanților la raporturile reglementate de ea, inviolabilității proprietății, libertății contractuale, inadmisibilității imixtiunii în afacerile private, necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare judiciară a lor.⁶⁹"

Codul de procedură civilă - Codul de procedură civilă, la fel ca și Codul Civil nu conține prevederi care se referă direct la principiile nediscriminării și egalității. Codul de procedură civilă stabilește la Articolul 85 (1) (a) scutirea de la plata taxei de stat pentru acțiunile privind faptele de discriminare⁷⁰.

Suplimentar, Articolul 22 stabilește egalitatea în fața legii și justiției: "Justiția în pricinile civile se înfăptuiește pe principiul egalității tuturor persoanelor, independent de cetățenie, rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere, origine socială, serviciu, domiciliu, loc de naștere, precum și al egalității tuturor organizațiilor, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare juridică, subordonare, sediu și de alte circumstanțe." Astfel, Articolul 22 enumeră o listă de criterii protejate, o parte din care nu se conțin în Legea 121/2012 privind asigurarea egalității, și anume: cetățenie, serviciu, domiciliu, loc de naștere, tip de proprietate, formă de organizare juridică, subordonare și sediu. La fel ca și Articolul 1 al Legii privind asigurarea egalității lista de criterii este deschisă.

Codul Contravențional - Codul contravențional are scopul de apărare a drepturilor și libertăților legitime ale persoanei, apărare a proprietății, ordinii

⁶⁹ <http://lex.justice.md/md/325085/>

⁷⁰ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?id=331818&lang=1>

publice, a altor valori ocrotite de lege. Ca și majoritatea codurilor, acesta consfințește principiul egalității în fața legii, astfel Articolul 7 stabilește: "Persoanele care au săvârșit contravenții sînt egale în fața legii și a autorităților publice și sînt supuse răspunderii contravenționale fără deosebire de rasă, naționalitate, limbă, religie, sex, apartenență politică, avere, origine socială sau de orice altă situație."⁷¹

Articolul 7 enumeră o listă scurtă de 8 criterii protejate însă aceasta poate fi completată cu alte criterii datorită sintagmei orice altă situație, fiind astfel o listă deschisă după modelul stabilit de tratatele internaționale în domeniul drepturilor omului.

Codul reprezintă un instrument legislativ important pentru sancționarea anumitor fapte contravenționale de discriminare, incriminate odată cu modificările realizate în Cod prin Legile nr.306 și 113.

La moment, Codul Contravențional reglementează cinci contravenții care se referă expres la diverse domenii de discriminare și egalitate

Pentru a eficientiza procesul de prevenire și combatere a fenomenului discriminării urmează a fi stabilite sancțiuni contravenționale și pentru alte fapte care încalcă grav dreptul la egalitate, demnitate umană și nediscriminare, cum ar fi: instigarea la ură și discursul de ură, hărțuirea în toate domeniile nu doar în domeniul muncii, discriminarea în baza mai multor criterii și alte fapte de discriminare care au ca efect încălcarea deosebit de gravă a drepturilor și libertăților fundamentale.

Codul penal - Codul Penal stabilește la Articolul 5 principiul democratismului care în esență reprezintă principiul egalității, astfel: "Persoanele care au săvârșit infracțiuni sînt egale în fața legii și sînt supuse răspunderii penale fără deosebire de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație." Codul Penal conține câteva norme care reglementează, direct sau indirect fapte de discriminare sau care au la bază motive discriminatorii. Astfel, articolul 77 stabilește în calitate de circumstanță agravantă, săvîrșirea infracțiunii din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. Circumstanța agravantă poate fi aplicată dacă nu este prevăzută la articolele corespunzătoare din partea specială a codului în calitate de semn al acestor componente de infracțiuni⁷².

În acest sens, Codul Penal în partea specială stabilește cinci infracțiuni care conțin componenta de săvîrșire a infracțiunii din motive de ură socială, națională, rasială sau religioasă. Acestea sunt: Articolul 145 (l) Omorul intenționat, Articolul 151 (i) Vătămarea intenționată gravă a integrității corporale sau a sănătății, Articolul 152 (j) Vătămarea intenționată medie a integrității corporale sau a sănătății, Articolul 197 (b) Distrugerea sau deteriorarea intenționată a bunurilor Articolul 222 (2) (b) Profanarea mormintelor.

În vederea sancționării infracțiunii bazate pe motive de discriminare pe criteriu de sex, Codul Penal a fost completat cu Articolul 173, Hărțuirea sexuală.

Norma centrală care are scopul de a asigura dreptul persoanelor la egalitate și nediscriminare este reglementată la articolul 176 care stabilește: "Orice deosebire, excludere, restricție sau preferință în drepturi și în libertăți persoanei sau a unui grup de persoane, orice susținere a comportamentului discriminatoriu în sfera

⁷¹ <http://lex.justice.md/md/330333/>

⁷² <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=331268>

politică, economică, socială, culturală și în alte sfere ale vieții, bazată pe criteriu de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vîrstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau pe orice alt criteriu.

Articolul 176 din Codul penal pedepsește încălcarea drepturilor egale ale cetățenilor, însă numai în cazul în care actele menționate în articol au dus la pagube materiale considerabile sau au fost comise de către o persoană cu funcție de răspundere. Abordarea actuală în legislația penală nu recunoaște infracțiunile motivate de prejudecată drept acte criminale în sine, și condiționează anchetarea infracțiunilor motivate de prejudecată de existența unor daune grave rezultate din infracțiune, sub formă de deces, manifestări extreme de violență sau pagube materiale de proporții.

Partea specială a Codului penal al Republicii Moldova de asemenea conține norme care incriminează componente specifice de infracțiuni contra păcii și securității omenirii, infracțiuni de război”. Aceste componente au fost incluse în Codul Penal al Republicii Moldova, în virtutea obligațiilor internaționale pe care le are Republica Moldova în rezultatul semnării și ratificării Convențiilor ONU, în mod special a Convențiilor de la Geneva și protocoalele adiționale dar și Statutul Curții Penale Internaționale.

Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale a fost ratificat de Republica Moldova prin Legea nr. 212 din 9 septembrie 2010. Conform art. 17 din Statutul Curții Penale Internaționale (în continuare – Statutul CPI sau Statutul de la Roma), jurisdicția Curții este una complementară față de cea a instanțelor naționale ale statelor ce au ratificat Statutul.

În consecință, urmare a ratificării Statutului de către Republica Moldova era necesară alinierea legislației penale naționale la standardele acestuia, în scopul facilitării exercitării propriei competențe și asigurării unei compatibilități depline între prevederile Statutului de la Roma și cele ale Codului penal al Republicii Moldova. Acest imperativ a fost de altfel recunoscut și de alte state ce au ratificat Statutul și care, fie au recurs la modificarea codurilor penale, fie au creat un Cod al infracțiunilor internaționale, așa cum este cazul Germaniei.

Concomitent, necesitatea modificării legii penale și anume, în partea ce reglementează infracțiunile de război, infracțiunea de genocid, derivă și din alte obligații internaționale pe care Republica Moldova și le-a asumat o dată cu ratificarea Convențiilor de la Geneva din 1949, Protocoalelor adiționale la acestea, Convenției pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid din 1948, precum și a altor tratate internaționale care interzic aplicarea unor metode sau mijloace de ducere a ostilităților.

Republica Moldova ratificând Convențiile de la Geneva și Protocoalele adiționale la acestea și-a asumat obligația de a lua orice măsură legislativă necesară pentru stabilirea sancțiunilor penale menite să fie aplicate persoanelor care au comis, sau au dat ordin să se comită, oricare dintre infracțiunile grave prevăzute de Convenții. Astfel, pentru implementarea efectivă a obligațiilor asumate nu este suficientă doar însumarea globală a tuturor infracțiunilor de război într-un singur articol, fiind necesară o individualizare separată a fiecăreia. Acest fapt ar corespunde și exigențelor principiului clarității normelor juridice. Mai mult ca atât, luând în calcul consecințele juridice pe care le implică normele penale, este cu atât mai evident necesar ca acestea să fie previzibile și clare.

În ce privește Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid, relevăm că, în art. V al acesteia se prevede că părțile contractante se angajează să ia, în conformitate cu constituțiile respective, măsurile legislative necesare pentru asigurarea aplicării dispozițiilor Convenției și mai ales să prevadă sancțiuni penale eficace care să afecteze într-adevăr persoanele vinovate de genocid. Republica Moldova a prevăzut în Codul penal o componentă separată, care incriminează genocidul (art. 135 CP).

În ceea ce privește infracțiunile de război, în vederea sistematizării prevederilor legii penale care incriminează infracțiunile de război, precum și asigurării transpunerii în legislația națională a prevederilor Statutului de la Roma, Convențiilor de la Geneva și Protocoalelor adiționale la acestea, prin Legea nr. 64 din 04 aprilie 13, MO11 a fost revizuit conținutul art. 137 din Cod penal și, respectiv, Codul penale a fost completat cu patru componente de infracțiune noi (art. 137¹ – 137⁴). Prin operările modificate, infracțiunile de război au fost divizate în câteva categorii:

- infracțiunile de război împotriva persoanelor (art. 137);
- infracțiunile de război împotriva proprietății și altor drepturi (art. 137¹);
- utilizarea mijloacelor interzise de ducere a războiului (art. 137²);
- utilizarea metodelor interzise de ducere a războiului (art. 137³);
- utilizarea fără drept a semnelor distinctive de drept internațional umanitar (art. 137⁴).

Avantajul acestei metode de sistematizare a infracțiunilor de război a fost crearea unui text accesibil, evitându-se repetările în text a acelor fapte, care pot fi comise atât în cadrul unui conflict armat internațional, cât și fără caracter internațional. De asemenea, în procesul de sistematizare a noilor infracțiuni propuse s-a luat în considerație tendința actuală a instanțelor penale internaționale de a pune semnul egalității între infracțiunile de război comise într-un conflict, indiferent dacă are sau nu caracter internațional. Distincția după caracterul conflictului armat este totuși făcută acolo unde ea se dovedește a fi necesară, în sensul că există particularități ale unei sau alteia dintre categoriile de conflicte menționate. Pe lângă includerea anumitor dispoziții de drept internațional ce decurg din art. 8 Statutul de la Roma, art. 3 comun Convențiilor de la Geneva, cele patru Convenții de la Geneva din 1949, PA I și Protocolul adițional II de la Geneva, din 12 august 1949, privind protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional (în continuare – PA II), au fost incluse și anumite dispoziții suplimentare care reprezintă consacrarea legislativă a unor norme din dreptul internațional cutumiar, fiind pe deplin acceptate în practica internațională și în literatura de specialitate, fie a unor norme ale altor tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Începând cu anul 1996 până în prezent Republica Moldova a ratificat majoritatea convențiilor de drept internațional umanitar care au ca obiect interzicerea utilizării anumitor mijloace și metode de luptă, care atribuie Republicii Moldova obligația de a lua măsuri de ordin legislativ pentru a incrimina aplicarea acestora. Codul penal în prezent, conține o singură prevedere ce se referă la aplicarea mijloacelor și metodelor interzise de ducere a războiului. Este vorba de art. 143, care în mod general incriminează aplicarea în cadrul conflictului armat sau al acțiunilor militare a mijloacelor și metodelor de război interzise de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și nu prevede cu exactitate care fapte sunt incriminate. Astfel, această normă nu asigură pe deplin respectarea principiului previzibilității și

clarității normei penale. Drept urmare este evidentă necesitatea revizuirii acestei componente de infracțiune.

Codul Muncii - Codul Muncii reglementează o varietate extrem de largă de relații și raporturi juridice care adesea parțial sau total cuprind elemente ale dreptului la egalitate sau nediscriminare. Cu toate acestea, abordat din punct de vedere al asigurării egalității, locul central îl ocupă articolele 5 și 8⁷³.

Astfel Articolul 5 stabilește principiile de bază ale reglementării raporturilor de muncă și a altor raporturi legate nemijlocit de acestea, printre cele mai importante privite sub aspectul egalității și nediscriminării sunt: interzicerea muncii forțate (obligatorii) și a discriminării în domeniul raporturilor de muncă; asigurarea dreptului fiecărui salariat la condiții echitabile de muncă, inclusiv la condiții de muncă care corespund cerințelor protecției și igienei muncii, și a dreptului la odihnă, inclusiv la reglementarea timpului de muncă, la acordarea concediului anual de odihnă, a pauzelor de odihnă zilnice, a zilelor de repaus și de sărbătoare nelucrătoare; egalitatea în drepturi și în posibilități a salariaților; asigurarea egalității salariaților, fără nici o discriminare, la avansare în serviciu, luându-se în considerare productivitatea muncii, calificarea și vechimea în muncă în specialitate, precum și la formare profesională, reciclare și perfecționare; asigurarea dreptului fiecărui salariat la apărarea drepturilor și libertăților sale de muncă, inclusiv prin sesizarea organelor de supraveghere și control, a organelor de jurisdicție a muncii; asigurarea dreptului la soluționarea litigiilor individuale de muncă și a conflictelor colective de muncă, precum și a dreptului la grevă, în modul stabilit de prezentul cod și de alte acte normative; asigurarea dreptului salariaților la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale în perioada activității de muncă.

Este important de menționat că în raporturile de muncă, angajatorul este obligat să aplice în mod egal prevederile Codului Muncii, ale Legii 121/2012 cu privire la asigurarea egalității, ale Legii nr.60/2012 cu privire la incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și alte acte legislative care reglementează dreptul la egalitate și nediscriminare în domeniul muncii.

⁷³ <http://lex.justice.md/md/326757/>

Întrebări pentru toate instituțiile sectorului de securitate

B. Sunt oare prevăzute de legislația și politicile naționale cu privire la problemele de gen (de exemplu, strategia privind violența împotriva femeii, planul de acțiuni național 1325, strategia anti-trafic) responsabilități anume pentru instituții? Da ☐ Nu ☐ Dacă da, descrieți aceste responsabilități.

Politicile naționale cu privire la problemele de gen

Cadrul legislativ al Republicii Moldova în domeniul egalității oferă garanții importante, și chiar dacă necesită îmbunătățiri considerabile la anumite capitole, totuși acesta este capabil să asigure un anumit grad de protecție. Cu toate acestea, simpla stabilire a garanțiilor nu este suficientă pentru ca acestea să fie într-adevăr aplicate și să producă efecte juridice. Pentru aceasta, autoritățile sunt obligate să inițieze o serie de măsuri în vederea dezvoltării unor mecanisme de aplicare a cadrului legal și promovare a drepturilor și libertăților persoanelor. Una din măsurile de eficientizare a procesului de prevenire și combatere a discriminării și asigurare a egalității cu o pondere mare în societatea modernă este dezvoltarea politicilor publice.

Politicile publice sunt acțiunile realizate de către autorități ca răspuns la problemele care apar în societate. Documentele de politici descriu și analizează problemele existente, identifică obiectivele aferente problemei vizate, definesc instrumentele de soluționare a acestei probleme și impactul așteptat asupra statului și societății.

La momentul actual, Republica Moldova nu are elaborată o politică națională comprehensivă în domeniul egalității și nediscriminării. Însă, există politici publice care au fost elaborate în raport cu alte grupuri vulnerabile, cum ar fi – persoanele cu dizabilități, femeile, romii, etc. Majoritatea politicilor au fost elaborate la nivel ministerial și aprobate în Guvern. Cea mai mare parte a politicilor publice au fost elaborate pe perioade medii (până la 5 ani de zile), iar multe din ele deja au expirat. O parte din politicile publice sunt prelungite iar altă parte rămân fără continuitate cum ar fi Strategia de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități (2010–2013) care nu a fost prelungită de autoritățile naționale.

Nu toate autoritățile publice responsabile au publicat rapoarte în care s-ar evalua impactul și rezultatul acestor politici publice. Nivelul de realizare al unor politici a fost evaluat de reprezentanții unor organizații neguvernamentale.

În Republica Moldova, autoritățile au adoptat câteva documente de politici pentru asigurarea aplicării egalității de șanse în câmpul muncii pentru unele grupuri defavorizate.

În Republica Moldova la moment nu există un plan național de acțiuni cu privire la implementarea RCS 1325.

În continuare sunt descrise politicile naționale relevante în care se face trimitere la problemele de gen.

Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului (PNADO)

Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului⁷⁴ (PNADO) este prima politică publică elaborată la nivel național, în care au fost stabilite obiective și indicatori în domeniul egalității și nediscriminării. În 2001, Parlamentul Republicii Moldova a creat un Comitet coordonator pentru elaborarea și realizarea PNADO. Membri ai acestui Comitet au fost reprezentanți ai Parlamentului, Guvernului și ai societății civile. PNADO a reprezentat politica publică umbrelă în domeniul drepturilor omului în care au fost trasate sarcini concrete pe un termen determinat. Documentul a venit să asigure implementarea unei politici unice în domeniul drepturilor omului de către instituțiile statului în colaborare cu reprezentanții societății civile.

Până în prezent au fost elaborate și au funcționat 2 planuri de acțiuni - Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2004 – 2008 și Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului pentru anii 2011-2014. Ambele planuri au fost aprobate prin Hotărâre de Parlament . PNADO pentru anii 2004–2008 nu a avut incluse careva priorități în domeniul egalității și nediscriminării. Spre deosebire de Planul precedent, PNADO 2011–2014 a stabilit câteva priorități pentru implementare, printre care:

- Combaterea torturii și relelor tratamente,
- Prevenirea și combaterea traficului de ființe umane,
- Promovarea toleranței și non-discriminării.

În PNADO 2011–2014 au fost stabilite următoarele obiective în domeniul egalității de gen:

- Informarea și creșterea conștientizării publice în domeniul prevenirii și combaterii discriminării, în scopul cultivării spiritului de toleranță, bunăvoință și respect reciproc;
- Consolidarea mecanismului instituțional de prevenire și combatere a discriminării;
- Revizuirea componentelor de formare și training specializat în vederea garantării egalității de șanse în toate domeniile;
- Consolidarea mecanismului instituțional privind egalitatea de șanse între femei și bărbați;
- Consolidarea mecanismului național pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității;

Pentru realizarea obiectivelor menționate în Plan au fost incluse următoarele activități:

- Instituirea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității;
- Elaborarea Regulamentului Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității;
- Asigurarea funcționalității Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității;
- Elaborarea planului anual (sau bienal) de activitate a Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității;
- Crearea paginii web a Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității, care va oferi informații generale,

⁷⁴ <http://lex.justice.md/md/339395/>

cunoștințe, activități, practici și documente relevante privind prevenirea tuturor formelor de discriminare;

- Monitorizarea gradului de implementare a Legii cu privire la asigurarea egalității;
- Derularea unor campanii naționale de promovare a nediscriminării, inclusiv editarea de publicații, organizarea de emisiuni tematice interactive TV și radio;
- Elaborarea liniilor directe de comunicare pentru promovarea egalității, respectului reciproc și a diversității;
- Organizarea campaniilor de sensibilizare a opiniei publice în vederea cultivării culturii de a aprecia diversitatea și egalitatea, precum și în vederea prevenirii discriminării;
- Consolidarea capacităților unităților gender în cadrul autorităților administrației publice centrale și locale;
- Modificarea legislației, inclusiv a Codului electoral, în vederea instituirii cotei de reprezentare a femeilor în Parlament;
- Organizarea de mese rotunde, conferințe, dezbateri și alte activități pentru promovarea standardelor internaționale privind drepturile minorităților naționale;
- Promovarea dialogului intercultural și a spiritului de toleranță prin organizarea de manifestări etnoculturale (festivaluri, zilele limbii, zilele culturii etc.);
- Elaborarea pachetului de politici cu privire la integrarea și dezvoltarea grupurilor lingvistice minoritare;
- Elaborarea și editarea Ghidului pentru familiile rome;

În Raportul privind gradul de implementare a Planului Național de Acțiuni în Domeniul Drepturilor Omului (2011-2014) în cadrul autorităților publice centrale, elaborat de Ministerul Justiției al Republicii Moldova s-a stabilit că obiectivele și acțiunile sus-enumerate au fost executate parțial. Mai mulți indicatori nu au fost raportați de către autoritățile responsabile, sau au fost raportați ca nerealizați.

Pe lângă Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului au fost elaborate și alte documente de politici publice, care conțin obiective și acțiuni în domeniul egalității.

Programul Național de Asigurare a Egalității de Gen pe anii 2010-2015 (PNAEG)

În anul 2009, a fost aprobat Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015⁷⁵, care reprezintă o politică publică specifică, dezvoltată în scopul prevenirii discriminării și asigurării egalității pe dimensiunea gender și prevede o abordare complexă de integrare a principiului egalității între femei și bărbați în documentele de politici din toate domeniile și la toate nivelurile de adoptare și implementare a deciziilor.

Scopul acestui program rezidă în asigurarea promovării egalității de gen în viața economică, politică și socială a femeilor și bărbaților, aceasta constituind baza respectării drepturilor umane fundamentale ale tuturor cetățenilor țării.

⁷⁵ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=333441&lang=1>

Programul prevedea realizarea următoarelor obiective în vederea atingerii scopului de asigurare a egalității de gen în domeniul muncii:

- Creșterea angajării în rândul femeilor și reducerea discrepanței salariale în funcție de gen,
- Eliminarea tuturor formelor de discriminare pe piața muncii în bază de gen și promovarea abilitării economice a femeilor din zonele rurale.

Strategia Națională de descentralizare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2015

În anul 2012, prin Legea nr. 68 din 5 aprilie 2012 a fost aprobată Strategia națională de descentralizare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012-2015⁷⁶.

În strategie a fost stabilit în calitate de prioritate o abordare consistentă a drepturilor omului și a egalității de gen, axată pe principiile participării, nediscriminării, transparenței și responsabilizării. Conform Strategiei, aceste principii, inclusiv principiul evaluării impactului din perspectiva drepturilor omului și egalității de gen, sunt aplicate pentru a diminua eventualul impact negativ al acestei reforme asupra unor grupuri din rândul populației deosebit de vulnerabile.

Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020)

Strategia națională în domeniul migrației și azilului⁷⁷ constituie documentul național destinat să asigure reglementarea circulației și mobilității cetățenilor, pentru a contribui la prosperitatea populației țării, la dezvoltarea ei socio-economică, la asigurarea drepturilor și securității sociale ale migranților. Aceasta servește drept instrument unic de integrare a cadrului strategic existent, de racordare a politicilor ce țin de gestionarea proceselor migrației și azilului cu procesele de planificare a diferitelor acțiuni strategice din Republica Moldova. Strategia nu este un act specific care reglementează domeniul egalității și nediscriminării, cu toate acestea, marea majoritate a prevederilor au scopul de a asigura drepturile și libertățile străinilor migranți și altor persoane, pe diferite dimensiuni, inclusiv în ceea ce privește egalitatea.

Printre măsurile necesare pentru atingere obiectivelor, Strategia distinge următoarele: "Asigurarea faptului că libertatea de circulație a străinilor aflați în mod legal în Republica Moldova sau a apatrizilor nu este supusă unor restricții nejustificate, inclusiv măsurilor de natură discriminatorie, bazate pe orice motiv, cum ar fi sex, rasă, culoare, origini etnice sau sociale, caracteristici genetice, starea de sănătate (inclusiv HIV/SIDA), limbă, religie sau convingeri, opinii politice sau orice alte opinii, apartenență la o minoritate națională, proprietate, naștere, handicap sau vârstă."

Prevederea conține o listă de criterii protejate, printre care se regăsesc criterii inedite cum ar fi caracteristicile genetice, care nu se regăsește în alte acte normative.

⁷⁶ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=344005&lang=1>

⁷⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=340066>

Lista de criterii protejate este exhaustivă astfel încât exclude posibilitatea aplicării altor criterii.

Întrebări pentru toate instituțiile sectorului de securitate

C. Cum este instituția monitorizată în privința compatibilității ei cu legislația și politicile naționale de probleme de gen?

D. Cum este instituția monitorizată în privința compatibilității ei cu drepturile omului și alte standarde regionale și internaționale cu privire la probleme de gen?

În privința compatibilității cu legislația și politicile naționale în domeniul de gen, o parte din instituțiile de securitate au fost monitorizate prin intermediul Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015.

În conformitate cu pct.3 al HG nr. 933 din 31 decembrie 2009 privind aprobarea Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) și alte autorități administrative centrale vor implementa prevederile Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 vor informa, anual, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (MMPSF) despre gradul de implementare a acestuia (către 15 februarie).

Astfel, autoritățile publice centrale, la solicitarea MMPSF remiteau cel puțin o dată în semestru informația referitor la situația în acest domeniu (activități/sarcini/măsurile realizate, probleme/deficiențe).

Odată cu adoptarea noului Program național de asigurare a egalității de gen, va fi instituit un mecanism de raportare a reprezentanților administrației publice centrale.

Ministerul Muncii Protecției Sociale și Familiei este autoritatea publică centrală care are competențe largi în privința monitorizării compatibilității instituției de securitate cu legislația și politicile naționale pe probleme de gen.

Competențe în domeniu de asemenea au potrivit legislației, Avocatul poporului și Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și Asigurarea Egalității.

C. Cadrul normativ relevant pentru forțele armate

În sectorul de securitate și apărare a Republicii Moldova situația cu privire la asigurarea egalității de gen s-a îmbunătățit.

Au fost întreprinse acțiuni pentru a majora nivelul de încadrare a femeilor în domeniul FPS.

În anul 2012 la Academia Militară „Alexandru cel Bun” au început să fie admise la studii femei și fete (în anul 2016 din efectivul total de studenți 12% sunt fete). Rata fetelor înmatriculate este ajustată în fiecare an în dependență de necesitățile Statului Major.

În același timp, în cadrul Ministerului Apărării și Ministerului Afacerilor Interne s-au organizat activități de informare și instruire privind dreptul femeilor și bărbaților la tratament egal în timpul îndeplinirii serviciului.

Inițierea procesului de „Autoevaluare inter-instituțională pe dimensiunea gender în sectorul de securitate și apărare” va servi drept bază pentru elaborarea Planului național de acțiuni privind implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU.

Ministerul Apărării

Legislație specifică

Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei nr. 1245-XV din 18 iulie 2002⁷⁸ – Legea stabilește formele, condițiile și modul de pregătire a cetățenilor Republicii Moldova pentru apărarea Patriei. Acțiunea legii se extinde asupra recruților, militarilor care îndeplinesc serviciul militar în cadrul Forțelor Armate și a rezerviștilor luați în evidența militară.

Potrivit art. 3 al Legii, doar bărbații sînt luați în evidența militară la atingerea vârstei de 16 ani și excluși din evidența militară la atingerea vârstei-limită de aflare în rezervă sau în alte cazuri prevăzute de prezenta lege.

În conformitate cu art. 3 al Legii, Femeile sînt luate în evidența militară numai în cazul trecerii lor în rezervă după îndeplinirea serviciului militar prin contract și excluse din evidența militară la atingerea vârstei-limită de aflare în rezervă sau în alte cazuri prevăzute.

Scopul Legii

Legea stabilește că serviciul militar este o formă specială a serviciului public ce rezidă în îndeplinirea de către cetățeni a datoriei constituționale privind pregătirea pentru apărare și apărarea Patriei exclusiv în cadrul Forțelor Armate ale Republicii Moldova. În temeiul aceluiași articol, se stabilește că femeile cu pregătire specială necesară pot îndeplini serviciul militar prin contract. Articolul stabilește obligativitatea serviciului militar pentru toți bărbații, cetățeni ai Republicii Moldova și enumeră formele serviciului militar.

⁷⁸ <http://lex.justice.md/md/312749/>

Luarea la evidență

Potrivit Legii, în cazul luării la evidență militară, al încorporării în serviciul militar în termen sau cu termen redus, al încadrării în serviciul militar prin contract, al chemării recruților și rezerviștilor la centrele militare pentru clarificarea situației medico-militare, cetățenii sînt supuși examenului medical din contul bugetului local, conform cerințelor Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova. Potrivit Anexei 1 la Regulament, femeile care se angajează în serviciul militar prin contract sunt supuse expertizei medico-militare, primare – în cadrul Comisiei Medicale Militare pe lângă organele administrativ-militare și finale – pe lângă Comisia Medicale Militare din instituțiile curativ-profilactice militare.

În conformitate cu art. 12 al Legii, Tinerii (băieții) care în anul curent ating vîrsta de 16 ani sînt obligați să se prezinte, în termenele stabilite, la centrul militar pentru a fi luați în evidență militară. O astfel de obligație nu este stabilită pentru fete sau femei. În evidență militară, în calitate de rezerviști, sînt luați cetățenii: a) care au îndeplinit serviciul militar; b) care au absolvit cursul deplin de instruire la catedra militară; c) apți pentru serviciul militar care nu au îndeplinit această obligațiune pînă la atingerea vîrstei de 27 de ani.

Încadrarea în serviciul militar prin contract

În conformitate cu art. 24 al Legii, Cetățenii Republicii Moldova care solicită încadrarea în serviciul militar prin contract trebuie să corespundă cerințelor medicale și profesional-psihologice ale serviciului militar pentru o specialitate militară concretă, precum și nivelului de pregătire fizică, determinate de Ministerul Apărării și de alte autorități ale administrației publice centrale în care este prevăzut serviciul militar.

În instituțiile de învățămînt superior universitar de stat sunt catedre militare. Programele de instruire ale catedrelor militare sînt aprobate de Ministerul Apărării. Asigurarea tehnico-materială și financiară a catedrelor militare se efectuează din contul instituției de învățămînt. Studenții audiază cursul de instruire la catedra militară în mod benevol. După absolvirea cursului deplin de instruire la catedra militară, în funcție de necesitățile Forțelor Armate și de rezultatele obținute în pregătirea militară, absolvenților instituțiilor civile de învățămînt superior li se pot acorda grade de ofițer, subofițer sau sergent în rezervă în condițiile Legii cu privire la statutul militarilor. Fetele și femeile pot participa la cursurile de instruire în cadrul catedrelor.

Legea nr. 162-XVI din 22.07.2005 cu privire la statutul militarilor⁷⁹ - stabilește statutul juridic al militarilor și modul de îndeplinire a serviciului militar. Prevederile legii se extind asupra militarilor și membrilor familiilor lor, precum și asupra cetățenilor care au fost trecuți în rezervă (retragere).

Principii și drepturi

În conformitate cu art. 4 al Legii, Statutul militarului se bazează pe următoarele principii: a) legalitate; b) egalitatea militarilor, indiferent de gradul și funcția militară, în fața legii și a autorităților publice; c) asigurarea protecției juridice și sociale a militarilor și a membrilor familiilor lor.

⁷⁹ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=7F265895:857C7FF0

În conformitate cu art. 7 al Legii, femeile încadrate în serviciul militar prin contract sînt egale în drepturi și obligații cu bărbații în condițiile Legii și a altor acte normative. Același articol stabilește că militarii prin contract beneficiază de drepturi și înlesniri legate de întreținerea copiilor, maternitate sau alte circumstanțe prevăzute de legislația în vigoare, cu restricțiile prevăzute de prezenta lege.

Timpul de serviciu și dreptul la odihnă

Art. 14 al Legii reglementează timpul de serviciu și dreptul la odihnă al militarului. Prin Legea din 29 mai 14, MO174-177, articolul a fost completat cu următoarele prevederi care au avut scopul de a include dimensiunea de gen în actul normativ menționat. Au fost incluse prevederi cu privire la acordarea concediului de maternitate – pentru femeile care îndeplinesc serviciul militar prin contract (concediul de maternitate se acordă în conformitate cu prevederile Codului Muncii), acordarea concediului parțial plătit pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani – pentru militarii prin contract, acordarea concediului pentru îngrijirea copilului bolnav în vîrstă de pînă la 10 ani – pentru militarii prin contract, acordarea concediului pentru îngrijirea copilului în vîrstă de pînă la 16 ani care suferă de maladie oncologică sau cu dizabilitate pentru afecțiuni intercurrente – pentru militarii prin contract, s-a dispus că concediul de maternitate, inclusiv pentru soția militarului prin contract care se află la întreținerea acestuia, concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului pînă la vîrsta de 3 ani, concediul pentru îngrijirea copilului bolnav în vîrstă de pînă la 10 ani și concediul pentru îngrijirea copilului în vîrstă de pînă la 16 ani care suferă de maladie oncologică sau cu dizabilitate pentru afecțiuni intercurrente se acordă conform dispozițiilor generale ca și în cazul altor persoane salariate.

De asemenea, a fost stabilit că baza de calcul și cuantumul indemnizațiilor acordate pentru perioada aflării în concediile menționate în alineatul precedent se stabilesc în modul și condițiile prevăzute de Legea nr. 289-XV din 22 iulie 2004 privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă și alte prestații de asigurări sociale, similar persoanelor asigurate.

În conformitate cu Hotărârea Nr. 941 din 17 august 2006 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate⁸⁰, femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract, inclusiv soției militarului prin contract care se află la întreținerea acestuia, li se acordă un concediu de maternitate ce include concediul prenatal cu o durată de 70 de zile calendaristice (în cazul sarcinilor cu 3 și mai mulți feți – 112 zile calendaristice) și concediul postnatal cu o durată de 56 de zile calendaristice (în cazul nașterilor complicate sau nașterii a doi sau mai mulți copii – 70 de zile calendaristice), plătindu-li-se pentru această perioadă indemnizații în modul prevăzut de legislația în vigoare.

În legătură cu detașarea și trecerea la dispoziție a militarilor, în conformitate cu Trecerea la dispoziție a militarilor prin contract în legătură cu efectuarea măsurilor de organizare - în cazul femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract și se află în concediul de maternitate sau al militarilor care se află în concediul pentru îngrijirea copilului - pe toată durata acestui concediu. Potrivit legii, în perioada indicată, militarul urmează să fie numit în altă funcție, transferat, detașat sau eliberat din serviciul militar, în dependență de pregătirea sa.

⁸⁰ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=C7F5BA81:2B0BC71B

Art. 33 al Legii, reglementează procedura de acordare a gradelor militare. În legătură cu modul de acordare a gradelor militare cetățenilor care se încadrează în serviciul militar și militarilor se face trimitere la Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate.

Controlul constituționalității a unor prevederi din lege

Prin hotărârea Curții Constituționale cu privire la controlul constituționalității unor prevederi ale articolului 32 alin. (4) lit.j) din Legea nr. 162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor (Sesizarea nr. 12a/2012)⁸¹ a fost declară neconstituțional cuvântul „femeii-” din cuvântul compus „femeii-militar” din articolul 32 alin. (4) lit. d) și lit.j) din Legea nr.162- XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor. A fost declarată neconstituțional cuvântul „femeii-” din cuvântul compus „femeii-militar” din punctele 67 lit. j), 88 alin. 5 lit. b), 108 lit. i), 116 lit. e) și 131 din Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 941 din 17 august 2006 și a fost sistat procesul pentru controlul constituționalității sintagmei „dar nu se include în vechimea calendaristică a serviciului militar” din articolul 32 alin. (4) lit. j) din Legea nr. 162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor.

La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 6 iunie 2012 în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, 25 alin. (1) lit. i) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. i) din Codul jurisdicției constituționale, de avocatul parlamentar dl Tudor Lazăr, privind controlul constituționalității articolului 32 alin. (4) lit.j) din Legea nr. 162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor.

Autorul sesizării a pretins, în special, că prin specificarea categoriei „femeii-militar” norma contestată instituie o discriminare a militarilor, fondată pe sex, la obținerea concediului pentru îngrijirea copilului, iar prin neincluderea concediului pentru îngrijirea copilului în vechimea calendaristică a serviciului militar se aduce atingere dreptului persoanei la libera alegere a muncii, contrar articolelor 16, 18, 43, 48 și 49 din Constituție.

Curtea a observat că sesizarea vizează în esență două probleme distincte: (1) discriminarea militarilor de sex masculin în raport cu militarii de sex feminin în ceea ce privește dreptul la concediul pentru îngrijirea copilului; (2) neincluderea concediului pentru îngrijirea copilului în vechimea calendaristică a serviciului militar.

Hotărârea Guvernului nr. 941 din 17.08.2006 pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate⁸² – Hotărârea de Guvern a fost adoptată pentru executarea Legii nr.162-XVI din 22 iulie 2005 cu privire la statutul militarilor (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005 nr.129-131, art.618) și Legii nr.1245-XV din 18 iulie 2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2002, nr.137-138, art.1054).

Scopul Regulamentului

Regulamentul cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate (în continuare - Regulament) stabilește modul de încadrare și încorporare a

⁸¹ <http://lex.justice.md/md/345394/>

⁸² http://lex.justice.md/document_rom.php?id=C7F5BA81:2B0BC71B

cetățenilor în serviciul militar, de numire în și eliberare din funcții militare, de trecere la dispoziția comandantului (șefului), de acordare a gradelor militare, atestare, acordare a concediilor, eliberare din serviciul militar, precum și alte aspecte legate de îndeplinirea serviciului militar.

Prevederile Regulamentului se extind asupra cetățenilor Republicii Moldova încadrați în serviciul militar prin contract, încorporați în serviciul militar în termen sau cu termen redus în Armata Națională și Trupele de Carabinieri, precum și asupra rezerviștilor concentrați (mobilizați).

Obiectul de reglementare

Regulamentul reglementează vechimea în serviciu a militarilor prin contract pentru acordarea sporului. Acesta stabilește că se ia în calcul, în condiții avantajoase (o lună și jumătate pentru o lună de serviciu), perioada de aflare în serviciul militar în funcții ale unităților militare, statelor majore și secțiilor ce efectuează sărituri cu parașuta, cu condiția îndeplinirii normelor anuale de sărituri, prevăzute în planurile pregătirii de luptă, stabilite de ministrul apărării; în funcții de ofițeri și plutonieri, inclusiv cele deținute de femei în subdiviziunile cu destinație specială ale Serviciului de Informații și Securitate, Serviciului Grăniceri, Ministerului Afacerilor Interne și Serviciului de Protecție și Pază de Stat - în condițiile stabilite, respectiv, de Serviciul de Informații și Securitate, Serviciul Grăniceri (Poliția de Frontieră), Ministerul Afacerilor Interne și Serviciul de Protecție și Pază de Stat; la pichetele de grăniceri sectoarele Poliției de Frontieră, posturi, comenduri, punctele de trecere simplificată a frontierei de stat a persoanelor și mijloacelor de transport, punctele de trecere a frontierei de stat, secțiile controlului de frontieră, secțiile de legalizare a documentelor pasagerilor și mijloacelor de transport ce pleacă peste hotare ale trupelor de grăniceri (poliției de frontieră).

Trecerea militarului prin contract la dispoziția comandantului (șefului) poate fi efectuată și în cazul femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract și se află în concediu de maternitate sau al militarilor prin contract care se află în concediu pentru îngrijirea copilului – pe întreaga perioadă a concediului.

Regulamentul stabilește că Gradul militar primar al corpului de ofițeri se acordă: femeilor cu pregătire specială necesară, absolvente cu diplomă de licență ale unei instituții de învățământ superior universitar, care corespund cerințelor de încadrare în structura militară.

Reglementări cu privire la concedii

În Regulament sunt enumerate tipurile de concedii de care beneficiază militarii prin contract, printre care și concediu de maternitate pentru femeile care îndeplinesc serviciul militar prin contract.

Femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract, inclusiv soției militarului prin contract care se află la întreținerea acestuia, li se acordă un concediu de maternitate ce include concediul prenatal cu o durată de 70 de zile calendaristice (în cazul sarcinilor cu 3 și mai mulți feți – 112 zile calendaristice) și concediul postnatal cu o durată de 56 de zile calendaristice (în cazul nașterilor complicate sau nașterii a doi sau mai mulți copii – 70 de zile calendaristice), plătindu-li-se pentru această perioadă indemnizații în modul prevăzut de legislația în vigoare.

Pentru acordarea concediului de maternitate femeia care îndeplinește serviciul militar prin contract depune raport în mod ierarhic pe numele comandantului

(șefului) unității (instituției) militare, anexînd certificatul de concediu medical, eliberat în condițiile legislației în vigoare.

Concediul prenatal și cel postnatal se calculează sumar și se acordă în întregime, indiferent de numărul de zile folosite de fapt pînă la naștere.

Pînă la acordarea concediului prenatal și postnatal sau nemijlocit după acesta, femeilor care îndeplinesc serviciul militar prin contract li se poate acorda, la dorință, concediul anual obligatoriu nefolosit pentru anul în curs.

Concediul parțial plătit pentru îngrijirea copilului pînă la împlinirea vârstei de 3 ani și concediul suplimentar neplătit pentru îngrijirea copilului în vîrstă de la 3 la 6 ani se acordă unuia din părinți (militari prin contract), la decizia conducătorului structurii militare. Aceste concedii se acordă în baza raportului depus de către militarul prin contract în mod ierarhic pe numele conducătorului structurii militare, anexînd copia adeverinței de naștere a copilului și alte acte justificative, după caz.

Regulamentul Serviciului Interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, arobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 2327-IV din 3 septembrie 2009⁸³.

Scopul Regulamentului

Regulamentul serviciului interior al Forțelor Armate stabilește drepturile și obligațiile generale ale militarilor și relațiile dintre ei, obligațiile persoanelor cu funcții de răspundere din marile unități și unitățile militare ale Forțelor Armate, precum și regulile de ordine interioară și de executare a serviciului interior.

Obiectul de reglementare

Prevederile Regulamentului se aplică de autoritățile de specialitate ale administrației publice centrale, denumite în continuare structuri militare, în care conform legislației în vigoare, se prevede îndeplinirea serviciului militar, precum și de organele de conducere, marile unități și unitățile militare ale Forțelor Armate, întreprinderile și instituțiile acestora, denumite în continuare unități militare.

Regulamentul stabilește că militarii trebuie să fie politicoși față de populația civilă, să manifeste o deosebită atenție față de persoanele în etate, femei și copii, să contribuie la apărarea onoarei și demnității cetățenilor, precum și să le acorde ajutor în caz de accidente, incendii sau calamități.

Reglementări cu privire la femei și fete

Conform Regulamentului, femeilor-militare, cînd poartă uniforma militară, li se interzice: să poarte părul răsfirat sau codiță împletită; să vopsească părul în culori vii (tipătoare) sau să-l decoloreze; să-și fixeze părul cu agrafe de masă plastică sau de lemn; să poarte peruci, conciuri; să-și vopsească sprîncenele, să-și încleie gene; să-și facă alunele și unghii artificiale; să poarte unghii prea lungi; să-și machieze exagerat fața.

Conform Anexei nr. 9 la Regulamentul serviciul interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova cu privire la modul de desfășurare a chestionării militarilor, chestionarea se efectuează separat, pe categorii de militari: soldați, sergenți, subofițeri, ofițeri, militari-femei.

Anexa nr. 14 la Regulamentul serviciul interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, cu privire la regulile de instalare a taberei unității (subunității) stabilește că militarii-femei se instalează în corturi sau în încăperi separate.

⁸³ <http://lex.justice.md/md/332284/>

Întrebări pentru forțele armate

A. Sunt oare femeile sau grupuri aparte de femei ori bărbați excluși prin lege de roluri în cadrul forțelor armate (de exemplu, marinari pe submarin, pilot pe avion de luptă, unități de luptă, jandarmerie)? Da ☐ Nu ☐ Dacă da, descrieți.

În baza unui ordin clasificat (prin care este aprobat un **Nomenclator al specialităților militare și listei funcțiilor de state prevăzute pentru corpul de ofițeri al Armatei Naționale**) se stabilește specialitățile/funcțiile militare la care pot fi acceptate femeile. Din acest ordin rezultă că ele pot fi acceptate la toate cu excepția celor ce țin de conducerea și asigurarea acțiunilor de luptă. Începând cu a doua jumătate a anului 2016, aceste restricții urmează a fi înlăturate deoarece AMFA va da start primei promoții de absolvenți femei la specialitățile și profilul care până la moment sunt restricționate.

Întrebări pentru forțele armate

A. Care prevederi de gen din codurile de conduită subregionale, regionale și internaționale se aplică membrilor forțelor armate care servesc peste hotare (de exemplu, Uniunea Africană, ECOWAS, Uniunea Europeană, NATO, Organizația Națiunilor Unite)?

Față de militarii armatei naționale care participă în misiuni peste hotarele țării (indiferent de misiune) sunt aplicabile prevederile de gen din codurile de conduită subregionale, regionale (ex. observatorii militari care se află în misiuni internaționale sub egida ONU, atunci cele ale ONU).

Concluzii principale

Cadrul normativ relevant:

Legislația națională specifică în domeniul apărării nu conține reglementări detaliate în domeniul asigurării egalității de gen. Chiar dacă la egalitatea de gen se face referire în unele acte normative, aceste referiri sunt foarte generale. De asemenea, limbajul din actele normative nu este ajustat la specificul de gen, fapt care poate duce la incoerențe în aplicarea practică a normelor.

Actele normative generale, care reglementează activitatea forțelor armate, care au fost analizate în prezentul raport, nu reglementează necesitățile specifice în domeniul securității ale femeilor, bărbaților, fetelor și băieților.

A fost constatat că în procesul de elaborare a politicilor interne în cadrul Ministerului Apărării, nu toate politicile sunt evaluate sub aspectul impactului gender, fapt care poate duce la elaborarea unor norme care pot încălca principiul egalității în raport cu fetele și femeile.

De asemenea, la nivelul Ministerului Apărării nu există elaborate coduri de conduită (auxiliare la cele internaționale), de care ar trebui să se conducă militarii naționali atunci când participă în misiuni internaționale de orice gen.

La nivel de minister, nu există politici specifice destinate promovării egalității de gen, excluderii stereotipurilor, inclusiv prin promovarea recrutării femeilor în structurile militare ale Ministerului Apărării, inclusiv promovarea acestora în funcții de comandă.

Nomenclatorul specialităților militare și listei funcțiilor de state prevăzute pentru corpul de ofițeri al Armatei Naționale exclud femeile din anumite funcții prevăzute pentru corpul de ofițeri.

Prevenirea și pedesirea violenței bazate pe gen:

Actele legislative și actele normative departamentale nu reglementează proceduri specifice de prevenire și pedepsire a violenței de gen sub orice formă, care au loc sau ar putea avea loc în cadrul structurilor Armatei Naționale. Nu sunt reglementate și proceduri specifice de prevenire a violenței de gen de către reprezentanții Armatei Naționale în situațiile de conflict și post-conflict.

În cadrul Armatei Naționale nu există coduri de conduită sau alte politici interne care ar stabili mecanisme de promovare a toleranței zero față de violența bazată pe gen împotriva femeilor și fetelor, în orice situații.

Politici de retenție și promovare:

Politicile de retenție și promovare a femeilor nu sunt reglementate detaliat în nici un act normativ sau de politici. O procedură de recrutare și promovare a femeilor și fetelor în cadrul structurilor Ministerului Apărării în vedere asigurării principiului egalității de gen nu există.

De asemenea, nu au fost cartografiate careva măsuri afirmative în domeniul retenției și recrutării fetelor și femeilor în cadrul forțelor armate, care ar fi aplicate în practică. Capacitatea de participare a femeilor din sectorul de securitate și apărare în cadrul operațiunilor de menținere a păcii continuă să fie scăzută.

La moment, aparent politicile de recrutare a femeilor și fetelor militari sunt prea complexe.

Instruirea în domeniul egalității:

Actele normative departamentale nu prevăd proceduri de instruire a militarilor prin contract dar și a militarilor care-și satisfac serviciul militar în termen în domeniul asigurării egalității de gen în general dar și principiilor internaționale relevante în domeniul FPS (Rezoluții CSONU, Tratatate relevante, Standarde regionale, etc.).

În cadrul Armatei Naționale de regulă nu sunt organizate training-uri specifice în domeniul gender, și nu sunt incluse în curricula de instruire obligatorie a personalului de toate nivelurile. Dimensiunea de gen nu este integrată în procesul de instruire a colaboratorilor;

În cadrul Academiei Militare, Rezoluțiile Consiliului de Securitate în domeniul FPS și alte documente relevante nu sunt incluse în Curricula instituțiilor de învățământ superior. De asemenea, se pare că activitatea de cercetare în cadrul Academiei Militare în domeniul FPS nu este suficient promovată.

Militarii și ofițerii nu sunt instruiți în legătură cu prevederile Rezoluțiilor Consiliului de Securitate a ONU, în special a Rezoluției 1325 și aplicarea acestora în practică.

S-a constatat că nu toți ofițerii și militarii sunt instruiți detaliat în legătură cu aplicarea prevederilor dreptului umanitar internațional, în corespundere cu obiectivele stabilite în Rezoluția 1325.

Colaborarea cu societatea civilă, colectarea segregată a datelor statistice bugetarea sensibilă la gen

La nivel de legislație specifică dar și acte departamentale, nu este reglementată clar procedura de colaborare cu societatea civilă în domeniul FPS, în special cu organizații care reprezintă drepturile femeilor.

Actele normative departamentale, de asemenea nu stabilesc și nu reglementează proceduri de colectare a datelor statistice dezagregate pe criteriu de gen.

În domeniul planificării bugetare, nu există reglementări specifice în legătură cu integrarea perspectivei de gen.

D. Cadrul normativ relevant pentru poliție

Ministerul Afacerilor Interne reprezintă instituția centrală în domeniul securității la nivel național.

În ultimii ani, reforme importante au avut loc la nivel structural și funcțional, fiind eliminate un șir de suprapuneri de competențe și funcții. Întreaga activitate polițienească este acum în sarcina Inspectoratului General de Poliție și a subdiviziunilor sale subordonate și desconcentrate.

Structura MAI, este divizată în aparat și subdiviziuni subordonate, este replicată cu mai multă sau mai puțină fidelitate în cadrul subdiviziunilor subordonate IGP.

La nivel MAI există 10 direcții, inclusiv Cabinetul Ministrului și o secție de protecție a datelor cu caracter personal. În IGP există 9 direcții și secții, printre care cea juridică, relații internaționale, resurse umane, relații cu publicul, securitate publică și 11 subdiviziuni. În Inspectoratul Național de Investigații, subordonat IGP există aparat administrativ cu direcție de management operațional, centru de analiză a informațiilor, direcție de asigurare și supraveghere specială, serviciu relații cu publicul și 11 subdiviziuni. Inspectoratul Național de Patrulare iarăși are un șir de direcții și servicii de unde nu lipsesc serviciul de resurse umane, juridic, planificări, contabil.

Din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, fac parte următoarele autorități administrative și instituții: Inspectoratul General al Poliției, Departamentul Poliției de Frontieră, Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, Departamentul trupelor de carabinieri, Biroul migrație și azil, Serviciul tehnologii informaționale, Serviciul protecție internă și anticorupție, Serviciul dirijare operațională și inspectare, Academia „Ștefan cel Mare”, Serviciul medical al Ministerului Afacerilor Interne, Clubul sportiv central „Dinamo;

Ministerul Afacerilor Interne

Legislația specifică

Legea cu privire la poliție și statutul polițistului Nr. 320 din 27 decembrie 2012⁸⁴.

Obiectul de reglementare

Legea stabilește cadrul juridic și principiile de activitate, organizarea și funcționarea, atribuțiile, împuternicirile și obligațiile Poliției, finanțarea și asigurarea tehnico-materială a acesteia, precum și statutul polițistului. Prevederile Legii se aplică polițiștilor – persoane angajate la serviciu în Poliție, învestite cu drepturi și obligații pentru exercitarea atribuțiilor Poliției și cărora li se acordă grade speciale în condițiile Legii.

Conform legislației naționale, Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor.

Structura

⁸⁴ <http://lex.justice.md/md/346886/>

Conform Legii, există 2 tipuri de poliție - a) Poliția pentru combaterea criminalității (poliția criminală) – care are scopul de asigurare, prin măsuri speciale de investigație și prin acțiuni procesual-penale, exercitate în condiții legale, a prevenirii și combaterii criminalității, constatării și investigării infracțiunilor, identificării persoanelor care le-au comis și, după caz, a căutării acestora și b) Poliția ordine publică – care are scopul de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, asigurare a siguranței persoanei, prevenire a infracțiunilor și contravențiilor, constatare a contravențiilor și aplicare a sancțiunilor contravenționale, potrivit legislației.

La propunerea șefului Inspectoratului General al Poliției, se înființează subdiviziuni specializate.

Conform structurii, Poliția reprezintă un sistem unic și centralizat, care include: a) Inspectoratul General al Poliției; b) subdiviziuni specializate; c) subdiviziuni teritoriale.

Art. 4 al Legii stabilește că Poliția își desfășoară activitatea exclusiv în baza și pentru executarea legii, în interesul persoanei, al comunității și în sprijinul instituțiilor statului, pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale și demnității umane, prevăzute în Declarația universală a drepturilor omului, în Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, în Codul european de etică al poliției și în alte acte internaționale, în conformitate cu principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, imparțialității și nediscriminării, controlului ierarhic permanent, răspunderii personale și profesionalismului, transparenței, respectării secretului de stat și al altor informații oficiale cu accesibilitate limitată.

În conformitate cu art. 8 al. 1 al Legii, Controlul asupra activității Poliției este exercitat de Ministerul Afacerilor Interne, procuratură, alte autorități ale administrației publice, precum și de organizațiile naționale și internaționale care asigură protecția drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, în temeiul și în limitele prevăzute de legislație și de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Formarea profesională

Formarea profesională inițială și continuă a polițiștilor se efectuează în cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne. În cazul angajării unor persoane care au absolvit alte instituții de învățământ, înainte de a începe exercitarea atribuțiilor conform fișei postului, aceste persoane urmează un curs de instruire inițială la Academia „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne în modul stabilit de ministrul afacerilor interne. Pe durata studiilor, studenții Academiei „Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne se consideră angajați în serviciul Poliției.

Raporturile de serviciu

Personalul Poliției se constituie din polițiști, funcționari publici, salariați civili și personal de deservire tehnică.

Raporturile de serviciu ale funcționarilor publici, ale salariaților civili și ale personalului de deservire tehnică sînt reglementate, respectiv, de legislația cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, de Codul muncii și de alte acte normative.

Polițiștii au dreptul la concediu de odihnă anual plătit, concediu de odihnă anual suplimentar și concediu neplătit, precum și la concedii sociale, prevăzute de legislația în vigoare.

Concediul de maternitate și concediul pentru îngrijirea copilului se acordă polițistului conform dispozițiilor generale. Baza de calcul al indemnizațiilor de maternitate, al indemnizației pentru creșterea copilului și al indemnizației pentru îngrijirea copilului

bolnav o constituie venitul mediu lunar realizat de către polițist în ultimele 6 luni calendaristice anterioare lunii în care s-a produs evenimentul. Baza de calcul al indemnizației de maternitate acordate soției aflate la întreținerea polițistului o constituie venitul mediu lunar al polițistului. Indemnizațiile se plătesc la locul de serviciu al polițistului, din bugetul de stat.

Pentru ocuparea funcțiilor în cadrul Poliției pot fi angajate persoane cu studii corespunzătoare cerințelor specificate în fișa postului, care întrunesc cerințele legale de angajare.

Angajarea în serviciu se efectuează în baza contractului individual de muncă, prin ordin de numire în funcție, emis de șeful Inspectoratului General al Poliției sau, în cazurile prevăzute de prezenta lege, de ministrul afacerilor interne.

Poliția de frontieră

Legea cu privire la Poliția de Frontieră Nr. 283 din 28 decembrie 2011⁸⁵

Obiectul de reglementare

Legea reglementează atribuțiile și funcționarea Poliției de Frontieră, finanțarea și asigurarea logistică a ei, statutul juridic și protecția socială a polițiștilor de frontieră. Poliția de Frontieră este organul administrației publice, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care exercită atribuțiile și implementează politica statului în domeniul managementului integrat al frontierei de stat, al combaterii migrației ilegale și a criminalității transfrontaliere.

Structură

Poliția de Frontieră are următoarea structură: a), Departamentul Poliției de Frontieră; b) direcții regionale ale Poliției de Frontieră; c) Colegiul Național al Poliției de Frontieră. Conform Legii, Poliția de Frontieră are atribuții în domeniul supravegherii și controlului trecerii frontierei de stat, combaterii migrației ilegale și a criminalității transfrontaliere, promovării politicii privind combaterea migrației ilegale, managementul integrat al frontierei de stat și gestionarea sistemelor informaționale de evidență a datelor.

Pentru asigurarea realizării sarcinilor de prevenire și combatere a criminalității transfrontaliere, inclusiv traficul de ființe umane, organizarea migrației ilegale, trecerea ilegală a frontierei de stat, contrabanda (în afara teritoriului punctelor de trecere a frontierei de stat), falsificarea și folosirea frauduloasă a documentelor, Poliția de Frontieră, în limitele stabilite de legislație, constată și examinează contravențiile, întreprinde expertiza judiciară a documentelor, efectuează măsuri speciale de investigație.

Poliția de Frontieră își execută atribuțiile prevăzute în limitele zonei de frontieră și ale punctelor de trecere a frontierei de stat.

Raporturile de serviciu

Art. 16 al Legii stabilește condițiile de angajare. Angajarea în serviciu se efectuează prin ordin de numire în funcție, emis de șeful Departamentului Poliției de Frontieră sau de persoana împuternicită de acesta, în baza contractului individual de muncă.

Polițiștii de frontieră au dreptul la concedii anuale de odihnă plătite, concedii anuale suplimentare de odihnă plătite și concedii neplătite, precum și la concedii sociale prevăzute de Codul muncii.

⁸⁵ <http://lex.justice.md/md/342897/>

Polițiștii de frontieră au dreptul la asistență medicală și psihologică și la tratament (ambulatoriu și staționar) gratuit, din contul statului, în instituția medico-sanitară a Ministerului Afacerilor Interne.

Soția (soțul) și copiii minori ai polițistului de frontieră au dreptul la tratament în instituția medico-sanitară a Ministerului Afacerilor Interne dacă polița de asigurare obligatorie este înregistrată la această instituție.

Codul deontologic

Codul deontologic al polițistului de frontieră (în continuare - Cod) stabilește regulile de conduită ale polițistului de frontieră în exercitarea atribuțiilor funcționale, precum și în afara acestora, indiferent de funcția sau de gradul deținut. Potrivit Codului, Conducătorii subdiviziunilor Poliției de Frontieră sunt obligați să contribuie activ la punerea în aplicare a măsurilor luate de autorități pentru combaterea violenței și hărțuirii morale sau sexuale la locul de muncă, rezultate în urma acțiunilor ori inacțiunilor oricărui polițist de frontieră.

Departamentul trupelor de carabinieri

Legea cu privire la trupele de carabinieri (trupele interne) ale Ministerului Afacerilor Interne Nr. 806 din 12 decembrie 1991⁸⁶

Obiectul de reglementare

Potrivit legislației, Trupele de carabinieri (trupele interne) sînt destinate să asigure, împreună cu poliția sau independent, ordinea publică, apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, avutului proprietarului, prevenirea faptelor de încălcare a legii.

Trupele de carabinieri sînt componentă a Forțelor Armate și participă la acțiunile de apărare a țării, în condițiile legii.

În conformitate cu Legea cu privire la apărarea națională, (art. 9) trupele de carabinieri fac parte din forțele destinate apărării naționale.

Structură

Trupele de carabinieri fac parte din structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Interne, fiind constituite într-un Departament își exercită atribuțiile sub autoritatea și controlul acestuia pe întreg teritoriul republicii.

Ministerul Afacerilor Interne poartă întreaga răspundere pentru conducerea trupelor de carabinieri, pentru organizarea executării misiunilor, pregătirea efectivului, pentru respectarea disciplinei militare și ordinii interioare, pentru asigurarea materială, tehnică, financiară și medicală a unităților.

Trupele de carabinieri se alcătuiesc din militari și salariați civil. Militarii trupelor de carabinieri au grade militare semne de distincție și uniformă. Asupra lor se extinde acțiunea legilor ce reglementează serviciul militar. Militarii se călăzuesc în activitatea lor de Regulamentul cu privire la serviciul efectivului de trupă, al corpului de sergenți și ofițeri ai trupelor de carabinieri ale Ministerului Afacerilor Interne, aprobat de Guvern, precum și de regulamentele trupelor de carabinieri.

Salariații civil din trupele de carabinieri își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația muncii, cu ordinele, dispozițiile și instrucțiunile ministrului afacerilor interne.

Principii de încorporare

⁸⁶ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312878>

Trupele de carabinieri se completează cu cetățeni ai Republicii Moldova, încorporați în armată în conformitate cu legislația în vigoare. În funcțiile de soldați și sergenți pot fi angajați militarii pe bază de contract în conformitate cu ordinele ministrului afacerilor interne. Femeile și fetele nu pot fi încorporate în calitate de soldați.

Ordinea de satisfacere a serviciului de către militarii trupelor de carabinieri, drepturile și obligațiile lor, modul de conferire a gradelor, de atestare, încadrare și trecere în rezervă este stabilit de Regulamentul cu privire la serviciul efectivului de trupă, al corpului de sergenți și ofițeri ai trupelor de carabinieri ale Ministerului Afacerilor Interne.

Pregătirea și instruirea ofițerilor pentru trupele de carabinieri se efectuează în cadrul Academiei de Poliție ale Ministerului Afacerilor Interne, în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova și din alte țări.

Serviciul protecției civile și situații excepționale

Legea Nr. 93 din 05 aprilie 2007 cu privire la Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale⁸⁷

Obiectul de reglementare

Legea stabilește cadrul juridic, principiile de activitate, atribuțiile, obligațiile și drepturile efectivului Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale, precum și condițiile îndeplinirii serviciului/activității în subdiviziunile lui.

Structură

Sistemul Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale (în continuare - Serviciu) reprezintă un complex de instituții specializate ale statului, ce intră în componența Ministerului Afacerilor Interne, care execută, în condițiile legii, sarcini în domeniul protecției populației, teritoriului, mediului înconjurător și proprietății în caz de pericol sau declanșare a situațiilor excepționale.

Raporturile de serviciu

Corpul de comandă și efectivul de trupă ale Serviciului se constituie din colaboratori atestați, cărora li s-au conferit grade speciale (în continuare - colaboratori), și din angajați civili.

Efectivul de angajați civili ai Serviciului este compus din funcționari publici, supuși reglementărilor Legii nr. 158-XVI din 4 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public, și personal contractual, care desfășoară activități auxiliare, supus reglementărilor legislației muncii.

În Serviciul Protecției Civile și Situațiilor Excepționale se încadrează, pe principii benevole, cetățeni ai Republicii Moldova care au împlinit vârsta de 18 ani, sînt apti prin starea sănătății și care au studiile necesare pentru executarea obligațiilor de serviciu. Persoanele supuse serviciului militar angajate în Serviciu se radiază din evidența militară și se trec la evidența specială a Ministerului Afacerilor Interne.

Biroul pentru Migrație și Azil

Acte normative relevante

⁸⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=325146>

Activitatea Biroului pentru Migrație și Azil este reglementată de următoarele acte normative: Legea nr.200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor în Republica Moldova⁸⁸, Legea Nr.180 din 10 iulie 2008 cu privire la migrația de muncă⁸⁹, Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova⁹⁰, Legea nr. 158-XVI din 04 iulie 2008 cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public⁹¹, Legea Nr. 269 din 09 noiembrie 1994 cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova⁹², Legea nr. Nr.270 din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova⁹³, Legea nr. Nr.275 din 10 decembrie 1994 cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova⁹⁴, Legea nr. Nr.1024 din 02 iunie 2000 cetățeniei Republicii Moldova⁹⁵, Legea nr. 257 din 01 noiembrie 2013 privind resortisanții statelor terțe care au obligația detinerii unei vize și resortisanții statelor terțe care sânt exonerati de obligativitatea detinerii unei vize la traversarea frontierei de stat a Republicii Moldova⁹⁶.

Structura

Biroul este o autoritate administrativă din subordinea Ministerului Afacerilor Interne, creată în scopul de a asigura implementarea politicii în domeniul migrației, azilului, apatridiei și integrării străinilor.

Misiunea Biroului constă în realizarea prerogativelor ce țin de implementarea politicii în domeniul migrației și azilului, de gestionarea fenomenului migrației prin admisia și documentarea străinilor cu acte de identitate, de recunoașterea statutului de refugiat și a statutului de apatrid, de acordarea protecției umanitare, de coordonarea procesului de integrare a străinilor în Republica Moldova, de controlul legalității șederii străinilor pe teritoriul Republicii Moldova, de custodia publică și aplicarea corespunzătoare a măsurilor de îndepărtare și a măsurilor restrictive.

Funcții de bază

În vederea realizării misiunii sale, Biroul exercită următoarele funcții de bază: 1) participă la elaborarea politicii statului prin formularea de propuneri în domeniul migrației, azilului, apatridiei și integrării străinilor; 2) implementează și supraveghează respectarea legislației în domeniul migrației, azilului, integrării și apatridiei, a altor acte legislative și normative ce țin de aceste probleme; 3) asigură conducerea nemijlocită și controlul activității subdiviziunilor din subordine; 4) asigură gestionarea proceselor migraționale; 5) acordă asistență și facilitează procesul de integrare a străinilor în Republica Moldova, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare; 6) asigură combaterea șederii ilegale a străinilor pe întreg teritoriul țării și monitorizarea fluxului de străini; 7) asigură respectarea drepturilor și libertăților străinilor pe teritoriul Republicii Moldova.

Dimensiunea de gen nu este reglementată în actele normative în baza cărora activează Biroul.

⁸⁸ <http://lex.justice.md/md/336056/>

⁸⁹ <http://lex.justice.md/md/328963/>

⁹⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=342438>

⁹¹ <http://lex.justice.md/md/330050/>

⁹² <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=311638&lang=1>

⁹³ <http://lex.justice.md/md/330978/>

⁹⁴ <http://lex.justice.md/md/311642/>

⁹⁵ <http://lex.justice.md/md/311522/>

⁹⁶ <http://lex.justice.md/md/350980/>

Întrebări pentru serviciile de poliție

E. Sunt oare femeile sau grupuri aparte de femei ori bărbați excluși prin lege de roluri în cadrul poliției (de exemplu, anchetator de poliție, unitate specială de poliție)? Da ☐ Nu ☐ Dacă da, descrieți.

F. Care prevederi de gen din codurile de conduită subregionale, regionale și internaționale se aplică membrilor poliției care servesc peste hotare (de exemplu, Uniunea Africană, ECOWAS, Uniunea Europeană, NATO, Organizația Națiunilor Unite)?

Femeile sau grupuri aparte de femei ori bărbați nu sunt excluși prin lege de roluri în cadrul structurilor Ministerului Afacerilor Interne. Cadrul normativ general dar și actele departamentale nu stabilesc careva restricții formale.

Colaboratorilor din cadrul structurilor Ministerului Afacerilor Interne nu le sunt aplicabile careva prevederi din codurile de conduită subregionale, regionale sau internaționale.

Concluzii principale**Cadrul normativ relevant:**

Legislația națională specifică în domeniul polițienesc, ca și în cazul legislației specifice forțelor armate, nu conține reglementări detaliate în domeniul asigurării egalității de gen. Chiar dacă la egalitatea de gen se face referire în unele acte normative, aceste referiri sunt foarte generale. De asemenea, limbajul din actele normative nu este ajustat la specificul de gen, fapt care poate duce la incoerențe în aplicarea practică a normelor.

Actele normative generale, care reglementează activitatea poliției, care au fost analizate în prezentul raport, nu reglementează necesitățile specifice în domeniul securității ale femeilor, bărbaților, fetelor și băieților.

În procesul de elaborare a politicilor interne în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, nu toate politicile sunt evaluate sub aspectul impactului gender, fapt care poate duce la elaborarea unor norme care pot încălca principiul egalității în raport cu fetele și femeile. De asemenea, în cadrul Ministerului Afacerilor Interne, Inspectoratului General de Poliție și a altor structuri nu există elaborate coduri de conduită (auxiliare la cele internaționale), de care ar trebui să se conducă polițiștii atunci când participă în misiuni internaționale de orice gen.

La nivel de minister și alte structuri polițienești, nu există politici specifice destinate promovării egalității de gen, excluderii stereotipurilor, inclusiv prin promovarea recrutării femeilor în structurile Ministerului Afacerilor Interne, inclusiv promovarea acestora în funcții de conducere.

Prevenirea și pedesirea violenței bazate pe gen:

În cadrul Ministerului Afacerilor Interne, nu există politici specifice și proceduri de prevenire și sancționare a violenței bazate pe gen în relațiile poliției cu cetățenii.

Actele legislative și actele normative departamentale nu reglementează proceduri specifice de prevenire și pedepsire a violenței de gen sub orice formă, care au loc sau ar putea avea loc în cadrul structurilor de poliție, inclusiv între colaboratori. Nu sunt reglementate și proceduri specifice de prevenire a violenței de gen de către

reprezentanții poliției în cadrul diferitor proceduri (urmărirea penală, percheziții, rețineri, etc.)

În cadrul structurilor din cadrul Ministerului Afacerilor Interne nu există coduri de conduită sau alte politici interne care ar stabili mecanisme de promovare a toleranței zero față de violența bazată pe gen împotriva femeilor și fetelor, în orice situații, cu excepția Poliției de Frontieră.

Cu referire la politici de retenție și promovare:

Ca și în cazul Ministerului Apărării, politicile de retenție și promovare a femeilor nu sunt reglementate detaliat în nici un act normativ sau de politici. O procedură recrutare și promovare a femeilor și fetelor în cadrul structurilor Ministerului Afacerilor Interne în vedere asigurării principiului egalității de gen nu există.

La moment, în cadrul structurilor Ministerului Afacerilor Interne, nu sunt promovate careva careva măsuri afirmative.

Instruirea în domeniul egalității:

Actele normative departamentale nu prevăd proceduri de instruire a colaboratorilor de poliție în domeniul asigurării egalității de gen în general dar și principiilor internaționale relevante în domeniul FPS (Rezoluții CSONU, Tratatate relevante, Standarde regionale, etc.).

În cadrul structurilor polițienești de regulă nu sunt organizate training-uri specifice în domeniul gender, și nu sunt incluse în curricula de instruire obligatorie a personalului de toate nivelurile. Dimensiunea de gen nu este integrată în procesul de instruire a colaboratorilor;

În cadrul Academiei de Poliție, Rezoluțiile Consiliului de Securitate în domeniul FPS și alte documente relevante nu sunt incluse în Curricula instituției de învățământ superior;

Colaborarea cu societatea civilă, colectarea segregată a datelor statistice bugetarea sensibilă la gen

La nivel de legislație specifică dar și acte departamentale, nu este reglementată clar procedura de colaborare cu societatea civilă în domeniul FPS, în special cu organizații care reprezintă drepturile femeilor.

Actele normative departamentale, de asemenea nu stabilesc și nu reglementează proceduri de colectare a datelor statistice dezagregate pe criteriu de gen.

În domeniul planificării bugetare, nu există reglementări specifice în legătură cu integrarea perspectivei de gen.

Proceduri legate de Persoanele intern strămutate și persoanele solicitante de azil

La moment nu există acte normative care ar reglementa statutul persoanelor intern strămutate (PIS), chiar dacă pe teritoriul Republicii Moldova încă persistă conflictul din regiunea transnistreană. La fel, în cadrul Biroului de Migrație și Azil nu există proceduri specifice în domeniul persoanelor intern deplasate.

În legătură cu PIS nu sunt elaborate programe de reintegrare, cu includerea perspectivei gender.

Perspectiva gender nu este inclusă în procedurile de acordare a azilului și altor forme de protecție umanitară,

Procedurile din cadrul Biroului de Migrație și Azil nu adresează necesitățile specifice ale femeilor în procesul de punere în aplicare a politicilor legate de protecție, returnare voluntară, repatriere, reintstalarea și reintegrare în condiții de siguranță și demnitate;

E. Cadrul normativ relevant pentru instituțiile sectorului de justiție

În RM justiția se desfășurează numai de către instanțele judecătorești. Justiția reprezintă puterea judecătorească în stat, este independentă, separată de puterea executivă și legislativă și, în exclusivitate, exercită atribuțiile constituționale ale puterii judecătorești. Organizarea și modul de activitate a instanțelor judecătorești sunt definite de Constituție și detaliat reglementate de următoarele legi: Legea privind organizarea judecătorească nr. 514-XIII din 6 iulie 1995⁹⁷; Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 789-XIII din 26 martie 1996⁹⁸; Legea cu privire la statutul judecătorului nr. 544-XIII din 20 iulie 1995⁹⁹.

Sistemul judecătoresc în RM este unic și este compus din: CSJ; Curtea de Apel; Judecătorii și judecătoria militară Chișinău.

Femeile sau grupuri aparte de femei ori bărbați nu sunt excluși prin lege de oricare rol în cadrul sistemului de justiție.

Ministerul Justiției al Republicii Moldova

Ministerul Justiției este autoritatea de stat în domeniul justiției din Republica Moldova.

Ministerul Justiției are următoarele funcții:

- Pregătește proiecte de legi și proiecte de hotărâri ale Guvernului în domeniul justiției, precum și proiectele celor mai importante legi în alte domenii social-economice, avizează proiectele de legi și alte acte normative prezentate Guvernului, efectuează expertiza juridică și înregistrarea de stat a actelor normative departamentale ce vizează drepturile și interesele legitime ale cetățenilor sau cele cu caracter interdepartamental.
- Elaborează, ținând cont de propunerile ministerelor și departamentelor, proiectele planurilor de perfecționare a legislației. Înfăptuiește munca de sistematizare și codificare a legislației, pregătește propuneri cu privire la modificarea ei. Coordonează activitatea organelor centrale de specialitate ale administrației publice în vederea elaborării proiectelor de legi și alte acte normative, acordându-le ajutor metodic la elaborarea proiectelor de legi și hotărâri ale Guvernului. Întocmește și pregătește pentru editare culegeri de legi, coduri, prezintă propuneri privind editarea literaturii juridice.
- Numește cadrele didactice, adoptă programa de studii a Centrului republican pentru pregătirea și perfecționarea cadrelor din sistemul Ministerului Justiției și al Procuraturii Generale.
- Asigură Parlamentul, Guvernul, organele centrale de specialitate ale administrației publice, organele publice locale, instanțele judecătorești, întreprinderile, asigură și coordonează activitatea în domeniul realizării reformei judiciare și de drept.

⁹⁷ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&id=312839>

⁹⁸ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=312875>

⁹⁹ <http://lex.justice.md/md/312845/>

- Înregistrează partidele și alte organizații social-politice și efectuează controlul asupra respectării de către acestea a legislației în vigoare, suspendează activitatea acestora în cazul încălcării prevederilor statutare și a legislației, ține registrul partidelor politice și înregistrează simbolică acestora.
- Exerciță controlul asupra procesului de inițiere de către autoritățile administrației publice centrale a elaborării proiectelor privind introducerea în legislație a modificărilor și completărilor ce rezultă din hotărârile Curții Constituționale.

Ministerul Justiției are în subordinea sa următoarele instituții: Departamentul Instituțiilor Penitenciare, Departamentul de executare, Centrul de informații juridice, Centrul național de expertize judiciare, Centrul de armonizare a legislației, Departamentul de administrare judecătorească, Serviciul Starea Civil, Camera Înregistrărilor de Stat, Arhiva Notarială de Stat.

Instanțele de judecată

În sistemul de instanțe naționale activează și instanțe militare. Sistemul național de instanțe militare este reprezentat de Judecătoria militară din m. Chișinău.

Instanțele judecătorești militare, după statutul lor juridic, sunt instanțe judecătorești specializate, fac parte din sistemul judecătoresc al RM și îndeplinesc justiția în cadrul Forțelor Armate.

Sistemul instanțelor judecătorești militare din R. Moldova constă din: judecătoria militară din or. Chișinău, colegiile penale și civile ale Curții de Apel și Curții Supreme de Justiție.

Instanțele judecătorești militare din RM, după statutul lor juridic sunt instanțe judecătorești specializate, fac parte din sistemul judecătoresc al RM și îndeplinesc justiția în cadrul FA.

Judecătoriile militare se asimilează, în problemele organizării și activității lor, judecătoriilor, cu excepția unor dispoziții ale legilor privind judecătoriile specializate, și în special, ale Legii cu privire la sistemul instanțelor judecătorești militare.

Sarcinile instanțelor judecătorești militare constau în îndeplinirea justiției pentru a proteja de orice atentat securitatea Statului, capacitatea de luptă și de apărare a forțelor lui armate, drepturile și libertățile militarilor.

În RM funcționează numai o singură judecătorie militară cu sediul în mun. Chișinău. În circumscripția ei sunt cuprinse toate raioanele, sectoarele, orașele și municipiile republicii.

Judecătoria Militară a RM judecă în limitele competenței ei toate cauzele penale și civile în prima instanță.

În competența Judecătoriei Militare a RM, conform art.37 C.pr.pen., se include judecarea în prima instanță a cauzelor penale privind infracțiunile comise: de persoane din efectivul de soldați din corpul de sergenți și din corpul de ofițeri al AN, din efectivul Trupelor de Carabinieri (trupele interne) ale MAI și al SIS, al Departamentului Situații Excepționale, Trupelor de Grăniceri, serviciului de Protecție și Pază de Stat; de persoane atestate din efectivul instituțiilor penitenciare; de supuși ai serviciului militar în timpul concentrărilor; de alte persoane referitor la care există indicații speciale în legislație.

Statutul juridic al judecătorului din sistemul instanțelor judecătorești militare este același ca și a tuturor judecătorilor din întregul sistem judecătoresc din RM. Condițiile speciale vizând numirea, avansarea în funcție și inamovibilitatea judecătorului militar, reglementările referitoare la drepturile și îndatoririle magistraților și răspunderea lor disciplinară pentru îndeplinirea îndatoririlor de serviciu, prevăzute în Legea cu privire la statutul judecătorului, sunt aplicate conform legislației în vigoare și pentru judecătorii din sistemul instanțelor judecătorești militare.

Judecătorii militari sunt militari activi și au toate drepturile și obligațiunile ce decurg din această calitate. Salarizarea și alte drepturi cuvenite personalului militar și cel civil al instanțelor judecătorești militare se asigură de către MA în conformitate cu legislația privind salarizarea în organele judecătorești și cu reglementările referitoare la drepturile materiale de care beneficiază militarii activi

Funcția de acuzare în instanțele militare este asigurată de procuratura militară.

Conform Planului de Acțiuni a Strategiei de Reformare a Sectorului Justiției, aprobat prin Hotărârea Parlamentului nr. 6 din 16 februarie 2012¹⁰⁰, Judecătoria militară și Procuratura militară vor fi lichidate în anul 2016.

La moment nu este clar dacă vor exista judecători sau procurori specializați în judecarea și investigarea infracțiunilor militare.

¹⁰⁰ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=343439>

Departamentul Instituțiilor Penitenciare

Departamentul Instituțiilor Penitenciare (DIP) este organul central de specialitate, cu statut de subdiviziune a Ministerului Justiției din Republica Moldova, care exercită conducerea, coordonarea și controlul asupra realizării politicii de stat în domeniul punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate, măsurii arestului preventiv, sancțiunii arestului contravențional, precum și a măsurilor de siguranță aplicate deținuților.

Activitatea departamentului este reglementată de Codul de Executare al Republicii Moldova și Statutului executării pedepsei de către condamnați.

Departamentul Instituțiilor Penitenciare reprezintă o subdiviziune structurală independentă a aparatului central al Ministerului Justiției și asigură organizarea executării pedepselor penale.

DIP asigură exercitarea controlului departamental prin două forme de bază: inspectarea și dările de seamă parvenite de la organele și instituțiile din subordonare. În rezultatul controlului se dă o apreciere activității acestora, se fixează măsuri concrete de înlăturare a neajunsurilor și factorilor ce le garantează.

În subordonarea DIP se află și Detașamentul cu Destinație Specială, mun. Chișinău, Direcția Trupelor de Pază, Supraveghere și Escortă, mun. Chișinău, Centrul instructiv, com. Goian, mun. Chișinău, Centrul pentru aprovizionarea tehnico-materială a sistemului penitenciar.

Tipurile de instituții penitenciare sânt stabilite atât de legislația penală (art. 72 Cod Penal al RM), cât și de legislația execuțional-penală (art. 216 CE¹⁰¹ al RM, secțiunea 3-a a Statutului executării pedepsei de către condamnați). Instituțiile penitenciare sânt persoane juridice.

Hotărârile privind crearea, reorganizarea și lichidarea instituțiilor penitenciare se adoptă de Guvern, la propunerea Ministerului Justiției, potrivit Hotărârii de Guvern nr. 826 din 04 august 2005 cu privire la instituțiile penitenciare actualmente în Sistemul Penitenciar al RM¹⁰² sunt incluse instituții penitenciare, iar prin Ordinul Ministrului Justiției nr. 327 din 18 august 2005 privind stabilirea tipurilor penitenciarelor și sectoarelor de detenție create în cadrul acestora a fost determinat tipul de bază a penitenciarelor.

Clasificarea condamnaților la privațiunea de libertate se realizează atât de instanța de judecată la stabilirea pedepsei, cât și de instituțiile penitenciare care execută pedeapsa.

Clasificarea condamnaților înseamnă împărțirea lor în anumite grupe, după anumite criterii în scopul creării condițiilor optime pentru atingerea scopurilor stabilite în fața legislației execuțional-penale.

Potrivit legislației naționale, Femeile sânt separate de bărbați în special pentru a asigura securitatea lor personală, pentru a menține anumite cerințe etico-morale și în vederea organizării muncii educative luând în considerație specificul psihofiziologic al personalității lor. Pentru femei însărcinate și cu copii mici se prevăd facilități suplimentare (art. 276 al CE al RM). Tot odată această categorie de condamnați se

¹⁰¹ http://lex.justice.md/document_rom.php?id=7815EB1B:E68465D1

¹⁰² <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=304966>

grupează în dependență de alte criterii: pericolul social al infracțiunii, personalitatea lor, activitatea infracțională în trecut. Această categorie de condamnați este mai puțin numeroasă ca condamnații bărbați.

În conformitate cu art. 72 al CP al RM, art. 216 al CE al RM femeile pot fi repartizate în instituțiile penitenciare în felul următor: femeile sânt repartizate în penitenciare pentru femei, unde se asigură regimul de deținere stabilit pentru penitenciarul de tip deschis, semiînchis și închis corespunzător sentinței de condamnare.

După determinarea penitenciarului concret, are loc trimiterea condamnaților la locul executării pedepsei ce se efectuează sub escortă, cu respectarea regulilor de deținere separată a femeilor de bărbați, a minorilor de adulți, condamnaților la deținerea pe viață de alte categorii de condamnați.

De asemenea, potrivit alin. 5, art. 265 CE al RM, femeile gravide și care au copii mici în penitenciar nu pot fi încarcerate în calitate de sancțiune disciplinară. Nu poate fi aplicată arma de foc, cu anumite excepții, față de femei, minori și persoane cu semne evidente de invaliditate.

Concluzii generale

Politici specifice

În sistemul de justiție nu există politici specifice legate de aplicarea în practică a Rezoluției 1325 în domeniul justiției.

Numărul crimelor bazate pe gen continuă să fie mare în Republica Moldova. Cu toate acestea, la moment nu există remedii adecvate pentru crimele bazate pe gen.

Deși Republica Moldova a ratificat Statutul Curții Penale Internaționale, până la moment nu a fost ratificat Acordul privind Privilegiile și Imunitățile Curții Penale Internaționale, lipsa căruia face imposibilă investigarea infracțiunilor care sunt în competența Curții, dar și realizarea altor acțiuni, în conformitate cu prevederile Statutului Curții Penale Internaționale.

În legătură cu aplicarea prevederilor Statutului Curții Penale Internaționale, Ministerul Justiției în calitate de autoritate centrală în domeniul politicilor legate de justiție, ar urma să inițieze studiul de compatibilitate a legislației naționale cu prevederile Statutului Curții Penale Internaționale de la Roma.

Legislația care reglementează activitatea Departamentului Instituțiilor Penitenciare specifică în domeniul polițienesc nu conține reglementări detaliate în domeniul asigurării egalității de gen.

În procesul de elaborare a politicilor interne în cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare, nu toate politicile sunt evaluate sub aspectul impactului gender, fapt care poate duce la elaborarea unor norme care pot încălca principiul egalității în raport cu fetele și femeile.

În cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare, nu există politici specifice destinate promovării egalității de gen, excluderii stereotipurilor, inclusiv prin promovarea recrutării femeilor, inclusiv promovarea acestora în funcții de conducere.

Aspectele de gen nu sunt monitorizate în activitatea penitenciarelor.

Instruirea în domeniul egalității

La moment, în cadrul Institutului Național al Justiției, Judecătorii și procurorii nu sunt instruiți și nu există o curriculum specifică de instruire în legătură cu implementarea în

practică a RCS 1325 și a altor rezoluții conexe, Statutului Curții Penale Internaționale și Tratatelor din domeniul dreptului umanitar.

Colaboratorii Departamentului Instituțiilor Penitenciare din subordinea Ministerului Justiției de asemenea nu sunt instruiți în domeniul egalității de gen.

Prevenirea și pedesirea violenței bazate pe gen:

În cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare, nu există politici specifice și proceduri de prevenire și sancționare a violenței bazate pe gen în relațiile poliției cu cetățenii.

Actele legislative și actele normative departamentale nu reglementează proceduri specifice de prevenire și pedepsire a violenței de gen sub orice formă, care au loc sau ar putea avea loc în cadrul structurilor de poliție, inclusiv între colaboratori. Nu sunt reglementate și proceduri specifice de prevenire a violenței de gen de către reprezentanții Departamentului Instituțiilor Penitenciare în cadrul diferitor proceduri (în mod special perecheziții, etc.).

În cadrul Departamentului, nu există politici specifice în scopul protecției femeilor deținute împotriva abuzurilor și hărțuirii sexuale.

Cu referire la politici de retenție și promovare:

Politicile de retenție și promovare a femeilor nu sunt reglementate detaliat în nici un act normativ sau de politici. O procedură recrutare și promovare a femeilor și fetelor în cadrul structurilor Departamentului Instituțiilor Penitenciare în vederea asigurării principiului egalității de gen nu există.

La moment, în cadrul Departamentului Instituțiilor Penitenciare, nu sunt promovate careva careva măsuri afirmative.

Întrebări pentru instituțiile sectorului de justiție

E. Sunt oare femeile sau grupuri aparte de femei ori bărbați excluși prin lege de oricare rol în cadrul sistemului de justiție? Da ☐ Nu ☐ Dacă da, descrieți.

F. Cît de active sunt instanțele de judecată (sau alte instituții relevante, cum ar fi curtea constituțională) în susținerea oricărei forme de protecție constituțională a drepturilor omului și egalității, inclusiv a femeilor și fetelor?

G. Cît de active sunt instanțele de judecată (sau alte instituții relevante, cum ar fi curtea constituțională) și procurorii în susținerea formelor de protecție legislativă a drepturilor omului și egalității, inclusiv a femeilor și fetelor?

Femeile sau grupuri aparte de femei ori bărbați nu sunt excluse prin lege în legătură cu careva roluri în cadrul sistemului de justiție.

Așa cum a fost menționat anterior, discriminarea pe motiv de sex sau „gender” este larg interzisă de instrumentele internaționale și regionale privind drepturile omului și în sistemele juridice naționale.

De asemenea, cum a fost specificat mai sus „sexul” și „gender” sunt definite separat, sexul avînd o conotație mai biologică, pe cînd genul abordează o sferă mai largă și mai sociologică.

Discriminarea directă pe motiv de sex apare frecvent în jurisprudența națională. Este mai ales deosebit de evidentă în cazurile de ocupare a forței de muncă. Practicile discriminatorii includ prejudecăți în angajare, promovare, remunerare, reziliere și de compensare.

Discriminarea indirectă pe motive de sex este mai puțin abordată în jurisprudența națională. Cu toate acestea, legislația UE, s-a confruntat cu una dintre cele mai importante subseturi de discriminare indirectă de sex în ocuparea forței de muncă, tratamentul diferențiat al lucrătorilor, care lucrează în formatul timp parțial. Acțiunea pozitivă concepută pentru a realiza egalitatea sexuală completă este în general permisă în conformitate cu instrumentele internaționale și CEDAW contemplă explicit acțiunea pozitivă.

În cazurile decise de CPPEDAE și instanțele de judecată naționale, cel mai des situațiile de discriminare pe criteriul sex implică tratamentul nejustificat diferențiat al femeilor în comparație cu bărbații prin excluderea accesului la anumite funcții în bază de gen sau stabilirea regimurilor diferențiate pentru obținerea unor beneficii sau garanții sociale.

CPPEDAE a constatat discriminarea în mai multe cauze examinate pe criteriul sex/ gen în domeniul muncii. Spre exemplu, în deciziile nr. 050/14 și 041/13, CPPEDAE a constatat că fiind discriminatorii mai multe anunțuri de angajare în câmpul muncii care includeau cerințe care nu sunt esențiale pentru postul anunțat, inclusiv cerințe cu privire la genul persoanei. În altă decizie, CPPEDAE a constatat discriminarea pe criteriul de gen și maternitate prin refuzul Direcției Generale Asistență Socială de a acorda unei angajate care revenise din concediul de maternitate un regim de muncă special potrivit graficului solicitat de aceasta în temeiul art. 97 alin. (1) al Codului muncii care oferă dreptul la un regim redus de muncă părinților cu copii mai mici de 14 ani. În decizia nr. 074/14, care este una discutabilă din punctul de vedere al argumentării probelor care au stat la baza constatării, CPPEDAE a constatat discriminarea pe criteriul sex din cauza lipsei practicilor interne de promovare în funcții și de admitere la cursurile de calificare profesională. În decizia nr. 105/14 din 19 iunie 2014, CPPEDAE a constatat că concedierea petiționarei care era însărcinată constituia discriminare pe criteriul de maternitate și sex. CPPEDAE a constatat comiterea contravenției prevăzute de art. 542 alin. (1) lit. b) de către persoana juridică „Air Moldova”. La data de 31 ianuarie 2015, Judecătoria Buiucani a recunoscut ca fiind culpabilă și a sancționat „Air Moldova” cu o amendă de 450 u.c., ceea ce constituie MDL 9,000. La 5 martie 2015, Curtea de Apel Chișinău a remis cauza spre rejudecare, iar la 18 iunie 2015 Judecătoria Buiucani a constatat comiterea contravenției, fără aplicarea amenzii. Hotărârea a fost menținută prin decizia irevocabilă a Curții de Apel Chisinau din 13 august 2015.

În altă cauză, CPPEDAE a constatat discriminarea pe criteriul de sex a femeilor soții ale angajaților sistemului penitenciar în ceea ce privește accesul la indemnizațiile de maternitate. CPPEDAE a respins argumentele pârâtului precum că angajații sistemului penitenciar nu plătesc contribuții de asigurare socială și, prin urmare, nu pot beneficia de indemnizații sociale.

Într-o altă cauză, CPPEDAE a decis că inacțiunile organelor de drept de pornire a urmăririi penale împotriva agresorului și protejare a victimei într-un caz de violență în

familie constituie discriminare pe criteriu de gen . În această cauză CPPEDAE a informat Procuratura Generală și MAI pentru a decide privind aplicarea sancțiunilor disciplinare. În trei cauze, CPPEDAE a constatat discriminare de gen la stabilirea graficului de întrevederi între copii și părinți, în două dintre acestea petiționarele fiind femei, într-un caz petiționarul fiind bărbat.

În general, instanțele de judecată susțin oricăr form de protecție constituțională a drepturilor omului și egalității în baza legislației relevante naționale. Cu toate acestea, există unele impedimente în aplicarea practică a legislației. Aceasta se poate datora mai multor factori, printre care: lipsa de instruire, prejudecăți, etc.

Până în prezent, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a pronunțat 4 decizii în cazurile moldovenești, în care a fost constatată violarea art. 14 (interdicția discriminării) în relație cu alte articole din convenție. În 3 cazuri a fost constatată discriminarea pe criteriu de gen în relație cu investigarea eficientă a acțiunilor de violență în familie comise asupra victimelor.

VI. ANALIZA POLITICILOR RELEVANTE

În virtutea obligațiilor asumate la nivel internațional, statele sunt obligate să elaboreze politici și acțiuni în domeniul egalității de gen.

Cadrul normativ național care formează baza politicilor și acțiunilor în domeniul egalității de gen din Republica Moldova a fost adoptat în baza documentelor internaționale de rigoare, la care statul este parte și care au fost analizate supra: Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Convenția asupra drepturilor politice ale femeii (1952), Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966), Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (1979), Platforma și Planul de Acțiuni de la Beijing (1995), Declarația Milenară (2000), Convențiile relevante ale Organizației Internaționale a Muncii, dar și standarde regionale, cum ar fi: Tratatul de la Amsterdam (1999), Carta Socială Europeană revizuită (1996), Declarația privind egalitatea dintre femei și bărbați ca un criteriu fundamental al democrației, adoptată la a 4-a Conferință Ministerială Europeană privind Egalitatea dintre Femei și Bărbați (Istanbul, 13-14 noiembrie 1997), Declarația și Planul de Acțiuni, adoptat la ce de-al Treilea Summit al Șefilor de State și Guverne al statelor-membre ale Consiliului Europei (Varșovia, 16-17 mai 2005), Rezoluția privind realizarea egalității de gen: o provocare pentru drepturile omului și o premisă a dezvoltării economice, adoptată la a 6-a Conferință Ministerială Europeană privind Egalitatea dintre Femei și Bărbați (Stockholm, 8-9 iunie 2006), Foaia de parcurs pentru egalitate între femei și bărbați (2006-2010), Recomandarea CM/Rec(2007)17 a Comitetului de Miniștri către statele-membre privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen etc.¹⁰³

Cadrul normativ descris crează condițiile necesare pentru dezvoltarea politicilor relevante în domeniul egalității genurilor. La nivel național au fost create structuri instituționale cu competențe specifice, cum sînt: Comisia Guvernamentală pentru egalitate între femei și bărbați, Direcția politici de asigurare a egalității de gen și prevenirea violenței în cadrul Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei și unități gender în cadrul unor ministere de resort.

În ultima perioadă au fost atestate progrese în promovarea egalității de gen, manifestate prin creșterea numărului de femei la posturi decizionale, desfășurarea programelor de informare a populației, de dezvoltare a capacităților specialiștilor cu competențe în domeniu etc.

Prin hotărârea Guvernului nr. 933 din 31 decembrie 2009 a fost aprobat Programul național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015.

Odată cu Programul și în perioada implementării acestuia au fost aprobate de către G: Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2010-2012, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2013-2015, a Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015, Planul de acțiuni pentru implementarea, în perioada 2014-2015, a Observațiilor Finale ale Comitetului ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor, adoptate la Geneva la 18 octombrie 2013, pe marginea Raportului

¹⁰³ <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=333441&lang=1>

periodic patru-cinci combinat al Republicii Moldova cu privire la implementarea Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei.

Conform Planului, Ministerele, alte autorități administrative centrale urmau să implementeze prevederile Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 și să informeze, anual, Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei despre gradul de implementare a acestuia (către 15 februarie). Autorităților administrației publice locale li se recomanda să asigure implementarea la nivel local a prevederilor Programului.

Conform Raportului de evaluare a implementării Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 prin evaluarea Planurilor de acțiuni în perioada 2010-2012 și 2013-2015¹⁰⁴, în vederea asigurării implementării domeniului Asigurarea egalității de gen în sfera securității, ordinii de drept și serviciului militar în cadrul armatei naționale în planul de acțiuni au fost incluse 3 obiective specifice și 16 activități. Printre rezultatele activităților realizate conform planului în raport a fost menționat:

La Obiectivul 10.1. Sporirea nivelului de încadrare în serviciul militar a femeilor –

- Majorarea procentului de angajare și avansare în carieră a femeilor din structurile polițienești; femeile se regăsesc atât la funcții de conducere cât și de execuție în toate subdiviziunile MAI, inclusiv în serviciul activ (servicii operative, patrulare) ponderea reprezentând 6,4%. Elaborarea Ghidului pentru Practica Polițienească Gender Sensibilă, cu referire deosebită la aspectele de dezvoltare profesională a femeilor în serviciile polițienești. În vederea revizuirii politicilor de recrutare, menținere și promovare a femeilor în cadrul organelor de drept și în serviciul militar, a fost elaborat de către MAI proiectul Regulamentului de evoluție în carieră, care va stabili un sistem normativ unitar de parcurs în cariera profesională pentru angajații cu statut special din cadrul MAI, inclusiv din cadrul IGP. Dezvoltarea capacităților de liderism a 34 femei din organele de poliție prin proiectul "INSPIR-O!", realizat de Ministerul Afacerilor Interne în colaborare cu Centrul Parteneriat pentru Dezvoltare (din 2014) ;
- În vederea abordării complexe a egalității între femei și bărbați și asigurării protecției sociale pentru militarii prin contract ai Armatei Naționale, prin Legea nr.93 din 29.05.2014 „Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” au fost operate un șir de amendamente”;
- Conferirea Gradului de Colonel dnei Mariana Grama, șefa Secției ecologie și protecție a mediului înconjurător a Marelui Stat Major al Armatei Naționale;
- Promovarea femeilor în rândurile Armatei Naționale și în instituțiile educaționale;
- Organizarea seminarului pentru reprezentanții ministerelor asupra Rezoluției 1325 Consiliu de Securitate ONU „Despre femei, pace și securitate”, unde a fost menționat și despre importanța implicării femeilor în misiunile de pacificare;

La Obiectivul 10.2. Eliminarea tuturor formelor de discriminare în timpul îndeplinirii serviciului militar:

¹⁰⁴ Raport de evaluare a implementării Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 prin evaluarea Planurilor de acțiuni în perioada 2010-2012 și 2013-2015, Valentina Bodrug-Lungu, Ina Triboi, Eugenia Ganea Raport elaborat cu suportul financiar al Misiunii OSCE în Moldova

- Organizarea activităților de informare și conștientizare pentru militarii Armatei Naționale, privind dreptul femeilor și bărbaților la tratament egal în timpul îndeplinirii serviciului militar și în viața privată;
- Asigurarea asistenței psihologice în cadrul unităților militare;

La Obiectivul 10.3. Reconversia profesională și adaptarea socială a militarilor prin contract și a cetățenilor trecuți în rezervă (retragere)

- Includerea în curriculum-ul instituțiilor de învățământ militar superior din țară a tematicii privind egalitatea de gen

În raport au fost evidențiate următoarele probleme sectoriale:

- Domeniul securității, ordinii de drept și serviciul militar rămâne în continuare a fi masculinizat atât la nivelul obținerii/admiterii la studii în sfera respectivă cât și subreprezentării femeilor la nivelul angajaților, dar mai ales prezența acestora în funcții decizionale per domeniu.
- Abordarea complexă de asigurare a egalității între femei și bărbați nu este un domeniu prioritar, și de fapt se neglijează.
- Instruirea insuficientă inițială și continuă a efectivului din cadrul organelor de securitate, ordine publică și serviciului militar în domeniul gender.
- Interes scăzut al donatorilor pentru acest domeniu și insuficiența proiectelor în derulare pe acest segment.
- Lipsa instruirilor și a accesului la instruirile de resort realizate la nivel internațional în vederea abilitării reprezentantelor de sex feminin de a fi eligibile și de a aplica la misiunile de pacificare civile și militare.

Pentru elaborarea unui nou Program, a fost contractat un grup de experți, prinre care și o expertă responsabilă de domeniul egalității de gen în sectorul de securitate și apărare.

În procesul de elaborare a noului Program. Expertă a constatat următoarele probleme:

Ponderea femeilor în funcții de conducere cât și de execuție în instituțiile de securitate și apărare, inclusiv în serviciul activ este una neuniformă¹⁰⁵. În cadrul Ministerului Afacerilor Interne din efectivul total 16,3% sunt femei și 83,7% sunt bărbați, iar femeile angajate la funcții de conducere cât și de execuție sunt de 6% (dar în 2011 era 9%). Coraportul femeilor angajate în serviciul militar se reflectă astfel: militari prin contract – 83% bărbați și 17% femei (2014 - 23%), ofițeri ai Armatei Naționale – 84% bărbați și 16% femei. Deși în cadrul Armatei Naționale la funcții de conducere sunt 20% femei ofițeri, totuși funcțiile respective nu se referă la funcții ce țin de arta militară (de ex. Șef Serviciu Personal, Șef Centru Lingvistic, Șef Secția Financiară, Punctul medical etc.)

Cu referire la angajații civili ai Armatei Naționale: 37% bărbați și 63% femei (2014 - 70%), iar în cadrul Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” se constată un astfel de coraport dintre angajații civili pentru întreg efectivul: 43% femei 57 % bărbați. Funcții de conducere personal (militari/civili) al Armatei Naționale – 3%, iar în Academia Militară raportul de gen la funcții de conducere: 0% femei și 100% bărbați. Deși în cadrul IPAP Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016, în cadrul capitolului I, punctul 5 *Controlul democratic al Forțelor Armate* se evidențiază acțiunea propusă privind *asigurarea reprezentării personalului civil la toate nivelurile structurilor de securitate și apărare*, nu sunt identificate oportunitățile în promovarea femeilor civile

¹⁰⁵ Informație structurată și colectată de expertă în domeniul FPS contractată de UN Women în legătură cu elaborarea unui nou PNAEG

la funcții de conducere (unele funcții sunt accesibile numai pentru militari deși ar putea fi executate și de civili, iar în ceea ce privește funcția de vice-ministru sau chiar ministru este determinată de voința politică). Procesul de reformă a apărării urmărește să introducă transformări substanțiale în vederea realizării unui echilibru mai mare în rândul personalului militar și civil.

În analiza structurii personalului Serviciului Vamal se constată că circa o treime din efectivul total al Serviciului Vamal sunt femei (29,1%) și respectiv două treimi sunt bărbați (70,9%). Coraportul funcțiilor publice/posturi ocupate: funcție publică de conducere - 65,3% bărbați și 34,7% femei, funcție publică de execuție - 87,5% bărbați și 12,5% femei, funcție publică cu statut special - 74,6% bărbați și 25,4% femei. În cadrul Serviciului Vamal femeile sunt mai des reprezentate în poziții administrative și executive de nivel mijlociu. Necesitatea încadrării sporite a femeilor în acest sector contribuie la dezvoltarea de mijloace sigure și confidentiale pentru femei și bărbați la trecerea frontierei (de ex. atunci când este vorba de inspecții fizice efectuate).

În cadrul Ministerului de Justiție nu se regăsesc politici speciale privind egalitatea de gen, totuși coraportul dintre angajați este unul pozitiv (75,7% femei și 24,3% bărbați). Șefi de direcție - 50% femei și 50% bărbați. În cadrul sistemului judiciar ponderea femeilor judecatori este de 43,8%. Importanța promovării perspectivei de gen în sistemul justițiar este determinată și de semnarea în 2013 a Acordului între Republica Moldova și Uniunea Europeană de stabilire a cadrului pentru participarea Republicii Moldova la operațiunile Uniunii Europene de gestionare a crizelor (în 2014 Violeta Melnic a participat în misiunea din Mali, reprezentant al Ministerului Justiției).

Actualmente coraportul al militarilor prin contract femei care au participat din inițiativa personală la operațiunile internaționale de menținere a păcii este de 3%, în cadrul Misiunii KFOR (4 unități) - 0% femei. Aceste date sunt determinate de faptul că aspectele de gen în domeniul păcii, securității și conflictele sunt parte dintr-o abordare complexă a problemei femeilor și bărbaților care au o influență asupra sau sunt afectate de violența în conflicte. Rolul multistratificat al perspectivei gender în sectorul de securitate, în special rolul femeilor în promovarea păcii, este adesea înțeles greșit sau simplificat. Ca urmare, în implementarea mai eficientă a Rezoluției 1325 CS ONU statele adoptă un Planul Național de Acțiuni pe rezoluția dată, creând oportunitatea ca rolul femeii în sectorul de securitate să devină mai vizibil.

În procesul de elaborare a Programului, experta a identificat următoarele probleme prioritare:

- Ponderea femeilor în funcții de conducere cât și de execuție în toate subdiviziunile instituțiilor din sectorul de securitate și apărare, inclusiv în serviciul activ este una neuniformă.
- Insuficiența în valorificarea abordării complexe de asigurare a egalității între femei și bărbați în politicile sectoriale în corelație cu lipsa anumitor standarde bine stabilite privind reprezentativitatea femeilor în structurile de securitate și apărare.
- Nomenclatorul cu funcții restricționat și lipsa transparenței privind accesul la funcții.
- Risc crescut de excludere profesională și obstacolele în calea realizării serviciului în sectorul de securitate și apărare se reflectă în lipsa unui echilibru între viața profesională și cea privată sau de familie.

- Studii limitate în domeniul artei militare. Formarea profesională este o măsură activă definitorie pentru desăvârșirea profilului profesional al oricărui domeniu de activitate, iar în sectorul de securitate și apărare aceasta presupune și o pregătire specială.
- Lipsa accesului la instruirile de resort realizate la nivel național și internațional în vederea abilitării reprezentantelor de sex feminin de a fi eligibile și de a aplica la misiunile de pacificare civile și militare.
- Existența stereotipurilor privind rolul femeii în sectorul de securitate și apărare. Sectorul de securitate și apărare rămâne în continuare a fi masculinizat, ca urmare inițiativele de gen sunt slab susținute.
- Neglijarea angajamentelor privind implementarea Rezoluției 1325 a ONU determinate de conștientizarea limitată privind necesitatea promovării Agendei Femeile, Pacea și Securitatea. În același timp, epizoadele de instabilitate politică afectând semnificativ dezvoltarea social-economică a țării, diminuează voința politică în elaborarea Planului Național de acțiuni privind Rezoluția 1325 a ONU.

De către expertă au fost propuse următoarele acțiuni:

- Elaborarea și punerea în aplicare a mecanismelor de promovare a egalității de gen în cadrul instituțiilor din sectorul de securitate și apărare.
- Eliminarea barierelor culturale (stereotipurile) pentru participarea echilibrată a femeilor și bărbaților în procesele decizionale din sectorul de securitate și apărare.
- Dezvoltarea și aprobarea măsurilor specifice, în scopul susținerii și promovării participării femeilor împreună cu bărbații pentru toate funcțiile fie de execuție, fie de conducere, și la toate nivelurile ierarhice, cu respectarea criteriilor de competență.
- Organizarea activităților de informare și conștientizare pentru instituțiile de securitate și apărare, privind dreptul femeilor și bărbaților la tratament egal în timpul îndeplinirii serviciului și în viața privată.
- Stimularea angajării femeilor în structurile de securitate și apărare în vederea asigurării unei reprezentativități egale a bărbaților și femeilor.
- Sporirea accesului fetelor și femeilor-militari la educație și instruire în cadrul instituțiilor de învățământ militar superior național și internațional.
- Introducerea în curricula academică a Academiei Militare și Academiei de Poliție a subiectelor ce țin de perspectiva gender și oferirea instruirii obligatorii cu privire la egalitatea de gen pentru reprezentanții instituțiilor de securitate și apărare, în conformitate cu angajamentele și standardele internaționale.
- Introducerea cota de gen ajustată contextului (măsură temporară) în anumite arii sau sectoare de activitate: liderismul și educația (de exemplu, vice-ministru femeie indiferent de apartenența politică sau accesul la studii calificate peste hotare).
- Stabilirea instrumentelor și mecanismelor privind consolidarea și promovarea egalității de participare, funcționarea punctelor focale în cadrul instituțiilor de securitate.

- Elaborarea în parteneriat cu organizațiile internaționale a programelor de mentorat pentru a asigura promovarea femeilor în structurile de poliție și militare.
- Atragerea atenției donatorilor asupra domeniului abordat în vederea susținerii programelor inovatoare în domeniu
- Consolidarea continue a dialogului pe dimensiunea gender dintre ministerele de resort, organizațiile societății civile și a partenerii de dezvoltare.
- Dezvoltarea condițiilor și abordărilor privind implementarea Rezoluției 1325.
- Sporirea capacității de participare a femeilor din sectorul de securitate și apărare în cadrul operațiunilor de menținere a păcii.

Autoevaluarea inter-instituțională pe dimensiunea gender în sectorul de securitate și apărare națională este realizată și în privința politicilor relevante. După cum a fost menționat anterior, aceasta va servi ulterior drept bază pentru elaborarea Planului național de acțiuni privind implementarea Rezoluției 1325 a Consiliului de Securitate al ONU.

Procesul de autoevaluarea inter-instituțională a politicilor pe dimensiunea gender în sectorul de securitate și apărare națională, de asemenea se realizează în baza ghidului de autoevaluare de gen în poliție, forțele armate și sectorul de justiție.

În general, la nivel instituțional nu există careva decizii prin intermediul cărora instituțiile de securitate și-ar asuma transpunerea egalității de gen și a drepturilor omului în structurile de securitate.

Documentele strategice instituționale, nu se referă la egalitatea de gen și nici nu fac careva referirii la legislația și politicile naționale cu privire la problematica de gen.

De asemenea, politicile instituționale nu abordează următoarele probleme: hărțuiala sexuală și discriminarea din cadrul instituției, violența bazată pe gen , egalitatea dintre angajați bărbați și femei. avansarea femeilor.

De regulă focal point pentru probleme de gen este instituționalizat în cadrul direcțiilor de resurse umane ale instituțiilor de securitate.

Nu există regulamentele și/sau politicile cu privire la violența bazată pe gen, hărțuiala sexuală sau discriminare de sex admise de angajații sectorului de securitate nici cu referire la proprii angajați, nici în raport cu cetățenii.

Ministerul Apărării de regulă nu efectuează careva studii de gen la etapa de planificare a unor misiuni, în legătură cu probleme care ar putea avea un impact asupra eficacității operaționale, pregătirii contingentului, securității interne și cooperării civil-militare.

De asemenea, pe parcursul operațiunilor nu sunt realizate evaluări și studii de gen, iar în timpul fiecărei misiuni nu sunt aplicate careva proceduri specifice în acest sens.

Ministerul Apărării nu are introduse proceduri specifice pentru situații de război sau conflict, legate de:

- protecția bărbaților și femeilor civile de violență, în dependență de locul comiterii acesteia;
- procedura de reacționare la acte de violență comise împotriva bărbaților, femeilor, băieților și fetelor din comunitate;
- procedura de cooperare cu organele de poliție locală și/sau internațională în privința crimelor bazate pe gen;

- proceduri de coordonare a acțiunilor cu serviciile pentru victimele crimelor bazate pe gen (cum ar fi agențiile de asistență socială, organizațiile comunitare și ONG-urile);
- proceduri cu privire la căutarea femeilor și fetelor dispărute;
- proceduri cu privire la interacțiunea cu femeile și fetele locale – atât pentru a garanta o comunicare efectivă, cât și a preveni și pedepsi contacte/exploatare sexuală și abuzuri nepotrivite;
- proceduri de prevenire a violenței (inclusiv exploatarea, hărțuiala sexuală, violența) împotriva prizonierilor, etc.

De asemenea, la nivel de Minister, nu există careva politici explicite care ar interzice personalului militar trimis în misiuni de a se folosi de prostituate.

La nivelul Ministerului Afacerilor Interne nu sunt elaborate careva politici necesare pentru a identifica necesități speciale de securitate și justiție ale femeilor, bărbaților, băieților și fetelor din comunitate.

La nivel de instituție, nu se elaborează periodic careva studii de gen privind satisfacția femeilor, bărbaților, băieților și fetelor privind serviciile prestate, având în vedere dimensiunea de gen.

La nivel intern există mai multe proceduri operaționale standard regulamentare de prevenire și reacție la forme specifice a crimelor bazate pe gen funcționează, inclusiv la traficul cu ființe umane, violența de familie și atac sexual. Cu toate acestea, la moment este dificil de a face careva evaluări în legătură cu cunoștințele acestor proceduri de către colaboratorii de poliție și modul de aplicare în particular.

Conform prevederilor interne, toate plângerile sunt înregistrate de către organele de poliție, însă nu este realizată o segregare la toate plângerile privind crimele bazate pe gen și finalitatea acestora.

În temeiul Legii 45, poliștii pot solicita în instanța de judecată emiterea unor ordonanțe de protecție a victimelor violenței în familie. În termen de 24 de ore de la data expedierii plângerii, instanța de judecată este obligată să se expună prin emiterea sau refuzul în emiterea unei ordonanțe de protecție.

La nivelul Ministerului Afacerilor Interne și a altor instituții subordonate nu există care proceduri interinstituționale în legătură cu prevenirea și reacția la crimele bazate pe gen.

Cu toate acestea, MAI și IGP cooperează cu alte autorități de stat, organizații comunitare și ONG-uri în legătură cu acordarea suportului victimelor violenței bazate pe gen.

Ca și alte instituții, Ministerul Justiției nu realizează careva studii de gen privind totalurile de satisfacție a femeilor, bărbaților, băieților și fetelor privind serviciile prestate.

Victimele și martorele aparent nu sunt discriminate prin careva prevederi legislative.

Pentru a proteja intimitatea, demnitatea și securitatea victimelor și martorilor în cazurile de criminalitate bazată pe gen, instanțele de judecată pot dispune ca ședințele de audieri să fie închise. De asemenea, în baza normelor procedurale se stabilesc rigori specifice în legătură cu audierea victimelor și martorilor, care au calitatea de persoane minore și/sau au suferit în rezultatul unor infracțiuni, cum ar fi traficul de persoane, infracțiunile sexuale, etc. În anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune.

Potrivit prevederilor Codurilor de procedură civilă și penală, Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat, victimele și martorii pot beneficia de asistență juridică gratuită în fața instanței.

VII. RECOMANDĂRI

Generale:

Parlament:

- Ratificarea Convenției cu privire la protecția tuturor persoanelor împotriva disparițiilor forțate (2006);
- Ratificarea acordului cu privire la Privilegii și Imunități cu Curtea Penală Internațională;

Guvern:

- Elaborarea și adoptarea Planului Național de Acțiuni pentru implementarea Rezoluției Consiliului de Securitate 1325 și altor rezoluții conexe. Implicarea în procesul consultativ a tuturor instituțiilor de securitate, parteneri internaționali, ONG-uri relevante și alte părți interesate;
- Realizarea un studiu baseline prin care vor fi evaluate costurile implementării Rezoluției Consiliului de Securitate 1325;
- Asigurarea finanțării Planului Național de Acțiuni pentru implementarea Rezoluției Consiliului de Securitate 1325 din sursele bugetului național și identificarea de alte surse extrabugetare;
- Elaborarea procedurilor de gestionare a taberelor de refugiați, cu accent pe asigurarea protecției împotriva violenței și hărțuirii sexuale;
- Promovarea realizării și implementării proiectelor de consolidare a încrederii în zona de securitate;
- Acordarea suportului pentru instituțiile de învățământ superioare în includerea Rezoluțiilor Consiliului de Securitate în Curricula instituțiilor de învățământ superior;
- Intensificarea cooperării cu partenerii internaționali și ONG-urile naționale în legătură cu implementarea RCS ONU 1325;
- Promovarea cooperării intersectoriale ale instituțiilor de securitate în procesul de implementare la nivel național a RCS 1325;
- Va asigura că toate instituțiile de securitate au adoptate coduri de conduită care au integrate perspectiva gender;
- Va asigura că femeile refugiate afectate de conflicte sunt implicate în acțiuni de reconciliere și reconstrucție;
- Va asigura disponibilitatea traducerilor documentelor internaționale în domeniul FPS, precum și difuzarea acestora, vizând în special factorii de decizie, funcționarii publici și publicului larg, la nivel local, regional și național;
- Încurajarea activității de cercetare în domeniul FPS;

Guvern și Parlament:

- Elaborarea și adoptarea legislației specifice pentru protecția persoanelor intern deplasate (PIS) cu includerea perspectivei gender;
- Asigurarea accesibilității serviciilor publice pentru persoanele intern deplasate (PIS);

Instituții de securitate:

- În procesul de elaborare a politicilor interne, instituțiile de securitate se vor asigura că politicile sunt evaluate sub aspectul impactului gender și sunt consultate cu reprezentanții societății civile și structura competentă din cadrul Ministerului Muncii, Familiei și Protecției Sociale. Instituțiile de securitate vor asigura ca în procesul de consultări să participe nemijlocit femeile și experți relevanți;
- Abordarea explicită în politicile sale legate de domeniul reformei sectorului de securitate, a acțiunilor de promovare a femeilor în instituțiile de securitate și acțiuni de prevenire a hărțuirii și violenței sexuale;
- Ajustarea codurilor de conduită existente sau elaborarea codurilor de conduită specifice în scopul prevenirii violenței bazate pe gen, inclusiv a hărțuirii sexuale în cadrul instituțiilor de securitate;
- Adoptarea politicilor specifice în domeniul recrutării, retenției și promovării femeilor și a altor grupuri subreprezentate;
- Organizarea training-uri specifice în domeniul gender, cu includerea acestora în curricula de instruire obligatorie a personalului de toate nivelurile. Instituțiile de securitate vor integra dimensiunea de gen în procesul de instruire a colaboratorilor;
- Colectarea datelor desegregate pe gen pe domeniile sale de activitate, conform priorităților stabilite în Rezoluția 1325;
- Dezvoltarea și aprobarea măsurilor specifice, în scopul susținerii și promovării participării femeilor împreună cu bărbații pentru toate funcțiile fie de execuție, fie de conducere, la toate nivelurile ierarhice, cu respectarea criteriilor de competență;
- Stimularea angajării femeilor în structurile de securitate și apărare în vederea asigurării unei reprezentativități egale a bărbaților și femeilor prin promovarea măsurilor pozitive temporare;
- Segregarea datelor în legătură cu participarea femeilor în domeniul FPS;

Ministerul Apărării:

- Crearea unei structuri de coordonare și implementare a PNA al RCS 1325 în cadrul Ministerului Apărării;
- Revizuirea politicilor existente și asigurarea că acestea nu sunt discriminatorii și iau în considerare necesitățile specifice ale femeilor, fetelor, bărbaților și băieților în domeniul securității;
- Implementarea politicilor specifice și proceduri de prevenire și sancționare a violenței bazate pe gen în relațiile militarilor cu cetățenii;
- Aplicarea măsurilor afirmative temporare prin promovarea femeilor în funcții de decizie în cadrul Ministerului Apărării;
- Instruirea în domeniul bugetării sensibile la gen: Ministerul va supune analizei de gen bugetul de apărare;
- Sporirea capacității de participare a femeilor din sectorul de securitate și apărare în cadrul operațiunilor de menținere a păcii.

- Includerea în Hotărârea Guvernului nr. 939 și Regulamentul Ministerului Apărării a prevederilor referitoare la prevenirea și pedepsirea violenței bazate pe gen;
- Asigurarea că reprezentanții instituțiilor de securitate sunt instruiți în legătură cu aplicarea Rezoluției 1325 și a altor rezoluții conexe;
- Asigurarea instruirii mediatorilor și a femeilor mediatore în special, în legătură cu participarea în procesele de negociere și alte procese de pace;
- Încurajarea activității de cercetare în domeniul FPS în cadrul Academiei Militare;
- Asigurarea introducerii principiilor menționate în RCS ONU 1325, 1820, 1888, 1889, 1960 în curricula Academiei Militare;
- Asigurarea instruirii reprezentanților Batalionului 22 de Menținere a Păcii din cadrul Ministerului Apărării și a altor ofițeri care participă în misiunile de pacificare sau alte misiuni în domeniul RCS ONU 1325, 1820, 1888, 1889, 1960;
- Facilitarea implicării mass-media în promovarea principiilor din RCS ONU 1325, 1820, 1888, 1889, 1960;
- Evaluarea necesității introducerii poziției de ombudsman în cadrul forțelor armate;
- Desemnarea unui gender focal point în fiecare unitate militară;
- Acordarea sprijinului în crearea Asociațiilor de Femei în cadrul Ministerului;
- Propunerea simplificării procedurilor de recrutare a femeilor și fetelor militari;
- Ajustarea nomenclatorului specialităților militare și listei funcțiilor de state prevăzute pentru corpul de ofițeri al Armatei Naționale în conformitate cu principiile din RCSONU 1325;
- Asigurarea monitorizării carierei fetelor și femeilor ofițeri;

Ministerul Afacerilor Interne:

- Revizuirea politicilor existente și asigurarea că acestea nu sunt discriminatorii și iau în considerare necesitățile specifice ale femeilor, fetelor, bărbaților și băieților în domeniul securității;
- Implementarea politicilor specifice și procedurilor de prevenire și sancționare a violenței bazate pe gen în relațiile poliției cu cetățenii;
- Promovarea măsurilor afirmative temporare prin promovarea femeilor în funcții de decizie în cadrul Ministerului Afacerilor Interne;
- Acordarea sprijinului în crearea Asociațiilor de femei în cadrul instituțiilor subordonate;
- Încurajarea activităților de cercetare în domeniul FPS în cadrul Academiei de Poliție;
- Instruiți obligatorie a tuturor colaboratorilor de poliție în domeniul dreptului umanitar internațional;
- Desemnarea a câte un gender focal point în fiecare Inspectorat de Poliție și alte structuri relevante;

Ministerul Justiției:

- Elaborarea și propunerea spre implementare a unei curricule de instruire a judecătorilor și procurorilor în legătură cu implementarea în practică a RCS 1325

și a altor rezoluții conexe, Statutului Curții Penale Internaționale și Tratatelor din domeniul dreptului umanitar;

- Instruirea colaboratorilor sistemului penitenciar în domeniul egalității de gen;
- Elaborarea politicilor specifice în scopul protecției femeilor deținute împotriva abuzurilor și hărțuirii sexuale;
- Propunerea ajustării legislației specifice care să asigure remedii adecvate pentru crimele bazate pe gen;
- Inițierea elaborarea studiului de compatibilitate a legislației naționale cu prevederile Statutului Curții Penale Internaționale de la Roma (1998);
- Departamentul Instituțiilor Penitenciare va asigura că sunt monitorizate aspectele de gen în activitatea penitenciarelor;
- Departamentul Instituțiilor Penitenciare se va asigura că are adoptat Cod de conduită care include perspectiva gender;
- Departamentul Instituțiilor Penitenciare va asigura instruirea colaboratorilor în domeniul politicilor gender și principiilor stabilite în Rezoluția 1325;

Biroul de Migrație și Azil:

- Includerea perspectivei gender în procedurile de acordare a azilului și altor forme de protecție umanitară;
- Luarea în considerare a necesităților specifice ale femeilor în procesul de punere în aplicare a politicilor legate de protecție, returnare voluntară, repatriere, reinstalarea și reintegrare în condiții de siguranță și demnitate;
- Efectuarea unui studiu în legătură cu cadrul normativ care reglementează statutul persoanelor intern deplasate în Republica Moldova;
- Elaborarea regulamentelor interne și de politici specifice în domeniul Persoanelor Intern Deplasate;
- Elaborarea unor programe de reintegrare a persoanelor intern deplasate (PIS), cu includerea perspectivei gender;

VIII. RESURSE CONSULTATE

Tratate, Declarații, Recomandări

1. Carta ONU;
2. Rezoluția 1325 (2000);
3. Rezoluția 1820 (2008);
4. Rezoluția 1888 (2009);
5. Rezoluția 1889 (2009);
6. Rezoluția 1960 (2010);
7. Rezoluția 2106 (2013);
8. Rezoluția 2122 (2013);
9. Convenției de la Viena cu privire la Dreptul Tratatelor (1969);
10. Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948);
11. Declarația Națiunilor Unite cu privire la eliminarea oricăror forme de discriminare rasială (1963);
12. Convenția cu privire la drepturile politice ale femeilor (1952);
13. Declarația drepturilor copilului (1959);
14. Declarația privind protecția tuturor persoanelor împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante (1975);
15. Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei (CEDAW) (1979);
16. Protocolul opțional CEDAW (1999);
17. Convențiile de la Geneva (1949);
18. Statutul Curții Penale Internaționale (1998);
19. Convenția împotriva torturii și a altor tratamente crude, inumane sau degradante (1987);
20. Convenția pentru prevenirea și reprimarea crimei de genocid (1948)
21. Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special de femei și copii (2000);
22. Convenția privind drepturile copilului (1989);
23. Convenția referitoare la statutul refugiaților (1951);
24. Principiile Directoare ale ONU privind Strămutarea Internă (1998);
25. Declarația de la Beijing și Platforma pentru acțiune (1995);
26. Declarația ONU cu privire la eliminarea violenței împotriva femeilor (1993);
27. Convenția Europeană a Drepturilor Omului (1950);
28. Consiliul Europei, Recomandarea 1742 privind drepturile membrilor forțelor armate (2006);
29. Tratatul de la Amsterdam de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană (1997);
30. Rezoluția Parlamentului European privind participarea femeilor la soluționarea pașnică a conflictelor (2000);
31. Rezoluția Parlamentului European privind homofobia în Europa (2006);
32. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale (1966);
33. Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966);

34. Convenția asupra imprescriptibilității crimelor de război și a crimelor contra umanității (1993);
35. Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (1987);
36. Protocol adițional la Convențiile de la Geneva din 12 august 1949 referitor la protecția victimelor conflictelor armate internaționale (Protocolul I). (1977);
37. Protocolul Adițional II referitor la protecția victimelor conflictelor armate fără caracter internațional la Convențiile de la Geneva, semnate la 10 iulie 1977 la Geneva. (1977);
38. Recomandarea CM/Rec(2007)17 a Comitetului de Miniștri către statele-membre privind standardele și mecanismele de asigurare a egalității de gen;

Legi, hotărâri de Guvern, Regulamente

1. Constituția Republicii Moldova;
2. Programul Național privind Asigurarea Egalității de Gen 2010-2015;
3. Codului Muncii al Republicii Moldova;
4. Legea cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați;
5. Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie;
6. Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea patriei;
7. Legea cu privire la statutul militarilor;
8. Legea cu privire la aprobarea Regulamentului disciplinei militare;
9. Hotărîrea Guvernului pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate;
10. Regulamentul Serviciului Interior al Forțelor Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Decretul Președintelui Republicii Moldova;
11. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului;
12. Legea cu privire la trupele de carabinieri (trupele interne) ale Ministerului Afacerilor Interne;
13. Legea cu privire la Poliția de Frontieră;
14. Legea cu privire la serviciul în organele vamale;
15. Legea cu privire la sistemul penitenciar;
16. Legea cu privire la Centrul Național Anticorupție;
17. Legea privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova;
18. Planului Individual de Acțiuni al Parteneriatului Republica Moldova – NATO pentru anii 2014-2016;
19. Legea cu privire la asigurarea egalității;
20. Codul Civil;
21. Codul de procedură civilă;
22. Codul Contravențional;
23. Codul penal;
24. Planul Național de Acțiuni în domeniul Drepturilor Omului;
25. Programul Național de Asigurare a Egalității de Gen;
26. Strategia Națională de descentralizare și Planul de acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de descentralizare pentru anii 2012–2015;
27. Strategia națională în domeniul migrației și azilului (2011-2020);
28. Legea cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea Patriei;

29. Legea cu privire la Poliția de Frontieră
30. Legea cu privire la trupele de carabinieri;
31. Legea cu privire la Serviciului Protecției Civile și Situațiilor Excepționale;
32. Hotărârea pentru aprobarea Regulamentului cu privire la modul de îndeplinire a serviciului militar în Forțele Armate;
33. Legea privind regimul străinilor în Republica Moldova;
34. Legea cu privire la migrația de muncă;
35. Legea privind integrarea străinilor în Republica Moldova;
36. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public;
37. Legea cu privire la ieșirea și intrarea în Republica Moldova;
38. Legea privind azilul în Republica Moldova;
39. Legea cu privire la statutul juridic al cetățenilor străini și al apatrizilor în Republica Moldova;
40. Legea cetățeniei Republicii Moldova;
41. Legea privind resortisanții statelor terțe care au obligația detinerii unei vize și resortisanții statelor terțe care sunt exonerati de obligativitatea detinerii unei vize la traversarea frontierei de stat a Republicii Moldova;
42. Legea privind organizarea judecătorească;
43. Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție;
44. Legea cu privire la statutul judecătorului;
45. Hotărârea de Guvern cu privire la instituțiile penitenciare;
46. Codul Vamal al Republicii Moldova;
47. Legea serviciului în organele vamale;
48. Legea reglementării de stat a activității comerciale externe;

Planuri Naționale de Acțiuni #RCS 1325

1. Planul Național de Acțiuni al Afganistanului 2015 -2022;
2. Planul Național de Acțiuni al Australiei 2012;
3. Planul Național de Acțiuni al Austriei aprobat la 8 august 2007 și revizuit în ianuarie 2012;
4. Planul Național de Acțiuni al Belgiei aprobat la 8 mai 2009;
5. Planul Național de Acțiuni al Bosnei aprobat în iulie 2010;
6. Planul Național de Acțiuni al Canadei aprobat în octombrie 2010;
7. Planul Național de Acțiuni al Danemarcei aprobat în iunie 2005, și revizuit în 2008;
8. Planul Național de Acțiuni al Estoniei aprobat în noiembrie 2010;
9. Planul Național de Acțiuni al Finlandei aprobat la 19 septembrie 2008 și revizuit în 2012;
10. Planul Național de Acțiuni al Franței aprobat în noiembrie 2010;
11. Planul Național de Acțiuni al Georgiei aprobat în decembrie 2011;
12. Planul Național de Acțiuni al Germaniei aprobat la 19 decembrie 2012;
13. Planul Național de Acțiuni al Kosovo aprobat în 2015;
14. Planul Național de Acțiuni al Norvegiei aprobat în august 2013;
15. Planul Național de Acțiuni al Serbiei aprobat în 2011;
16. Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;

Resurse web

1. DCAF Gender and Security Programme – <http://www.dcaf.ch/gssrtoolkit>;
2. EPLO European National Action Plans for UNSCR 1325 – <http://www.eplo.org/index.php?id=249>"
3. EU webpage on Women Peace and Security- <http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1886&lang=en>"
4. European Network of Police Women – <http://www.enp.nl>"
5. International Association of Women Police – <http://www.iawp.org>"
6. International Centre for Prison Studies - <http://www.prisonstudies.org>"
7. Open Society Justice Initiative – <http://www.justiceinitiative.org>"
8. PeaceWomen – <http://www.peacewomen.org/WPS/Index.html>"
9. UN Action Against Sexual Violence in Conflict – www.stoprapenow.org
10. UN-INSTRAW Gender, Peace and Security Programme – <http://www.un-instraw.org/peace-and-security/programme-page/>
11. Women's Prison Association - <http://www.wpaonline.org/>"

Ghiduri practice

1. Council of Europe, Human Rights and the Police: A Workbook for Practice-Oriented Teaching, Council of Europe: Strasbourg, 1998. [http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Police/2. Publications/2.1 Trainers' Supply Kit/CI\(98\)1 Workbook for practice oriented teaching.asp](http://www.coe.int/T/E/Human_Rights/Police/2_Publications/2.1_Trainers'_Supply_Kit/CI(98)1_Workbook_for_practice_oriented_teaching.asp);
2. International Centre for Migration Policy Development, Regional Best Practice Guidelines for the Development and Implementation of a Comprehensive National Anti-trafficking Response, 2005. <http://www.stopech.sacp.government.bg/file.php?fid=160>
3. National Center for Women and Policing, Recruiting and Retaining Women: A Self-Assessment Guide for Law Enforcement, National Centre for Women and Policing: Los Angeles, 2001. <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/bja/185235.pdf>
4. OECD-DAC, OECD DAC Handbook on Security System Reform: supporting security and justice, 2006. <http://www.oecd.org/dataoecd/43/25/38406485.pdf>"
5. Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD DAC Handbook on Security System Reform, Section 9: Integrating Gender Awareness and Equality, 2009. <http://www.oecd.org/dataoecd/4/52/42168607.pdf>
6. UN-INSTRAW, Planning for Action: Good Practices on Implementing UNSCR 1325 on a National Level, 2008. <http://www.un-instraw.org/images/files/Backgroundpaper1325.pdf>

Articole online și rapoarte

1. Bettham, G. & Popovic, N., Putting Policy into Practice: Monitoring the implementation of UN Security Council Resolutions on Women, Peace and Security, FOKUS and UN-INSTRAW, 2009. [http://www.un-instraw.org/images/documents/GPS/BackgroundPaper_1325Conf Oslo Nov2009.pdf](http://www.un-instraw.org/images/documents/GPS/BackgroundPaper_1325Conf_Oslo_Nov2009.pdf)

2. Beyond 2015 for Women, Peace and Security: CARE International Position on the 15th Anniversary of UNSCR 1325," Submission to the Global Study (CARE International, 2015),
3. Caparini, M. and Marenin, O., DCAF, Borders and Security Governance: Managing Borders in a Globalised World, 2006. <http://se2.dcaf.ch/serviceengine/FileContent?serviceID=DCAF&fileid=C456E62F-E7AF-A5524160-B841A360F994&lng=en>"
4. Conflict Related Sexual Violence and Peace Negotiations: Implementing Security Council Resolution 1820, Report on the High-level Colloquium organised by DPA, DPKO, OCHA, UNDP & UNIFEM on behalf of UN Action Against Sexual Violence in Conflict, and in partnership with the Centre for Humanitarian Dialogue, 2009. <http://www.stoprapenow.org/pdf/JuneColloquium-SummaryReport.pdf>"
5. Genderforce, Good and Bad Examples – Lessons Learned from Working With UNSCR 1325 in International Missions, 2007. http://www.genderforce.se/dokument/Good_and_bad_examples_English_A4.pdf"
6. Global Report: Civil Society Organization (CSO) Survey for the Global Study on Women, Peace and Security: CSO Perspectives on UNSCR 1325 Implementation 15 Years after Adoption"
7. Global Report: Civil Society Organization (CSO) Survey for the Global Study on Women, Peace and Security: CSO Perspectives on UNSCR 1325 Implementation 15 Years after Adoption.
8. International Committee of the Red Cross, Addressing the Needs of Women Affected by Armed Conflict, Part II Women Deprived of their Freedom, 2004.[http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0840/\\$File/ICRC_002_0840.PDF!Open](http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/htmlall/p0840/$File/ICRC_002_0840.PDF!Open)
9. OSCE/ODIHR - <http://www.osce.org/odihr/>
10. Raportul de evaluare a implementării Programului național de asigurare a egalității de gen pe anii 2010-2015 prin evaluarea Planurilor de acțiuni în perioada 2010-2012 și 2013-2015
11. Report of the Advisory Group of Experts for the 2015 Review of the United Nations Peacebuilding Architecture (2015);
12. Report of the Secretary-General: Women's Participation in Peacebuilding," UN Doc. A/65/354-S/2010/466 (United Nations General Assembly, United Nations Security Council, September 7, 2010);

IX. LISTA EXPERTILOR/INSTITUȚIILOR CONSULTATE

Instituția	Numele și prenumele participantului	Funcția
Ministerul Apărării	Elena ȚARĂLUNGĂ	Consultant superior
Ministerul Afacerilor Interne	Igor ARAMĂ	Consultant superior, DGAMEP
Ministerul Justiției	Veronica HÎRBU	Consultant superior, DGL
Serviciul Vamal	Ala MITROFAN	Specialist principal Direcția resurse umane
Centrul Național Anticorupție	Silvia MAGALEAS	Consultant principal, SRU
AMFA	Natalia ALBU	Conferențiar universitar
Departamentul Instituțiilor Penitenciare	Vladimir COJOCARU	Șef Adjunct, Direcția Inspectare Generală și Activitate Analitică, DIP
Academia Militară	Viorel ZAPOROJAN	Jurist

Practici pozitive în domeniul implementării Rezoluțiilor din domeniul FPS la nivel național

Obiective principale	Acțiuni extrase (apreciate conform rapoartelor naționale ca practică pozitivă)	Sursa:
Implicarea societății civile în procesul de elaborare a Planurilor Naționale de Acțiuni	- Compilarea unei liste cuprinzătoare a organizațiilor societății civile și a persoanelor care au expertiză în domeniul FPS; - Consultarea experților și organizațiilor cheie în legătură cu principalele obiective din Plan; - Convocarea unui grup al societății civile în mod transparent, pe criterii de competență; - Includerea în grupul consultativ al femeilor afectate de conflicte la nivel național dar și femei refugiate în rezultatul conflictelor avute la nivel internațional; - Desemnarea unei femei în calitate de lider de grup; - Elaborarea planului de referință și a obiectivelor principale de activitate a grupului având în vedere prevederile Rezoluției 1325.	- Planul Național de Acțiuni al Afganistanului 2015 -2022; - Planul Național de Acțiuni al Australiei 2012; - Planul Național de Acțiuni al Bosnei aprobat în iulie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Canadei aprobat în octombrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Danemarcei aprobat în iunie 2005, și revizuit în 2008; - Planul Național de Acțiuni al Estoniei aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Georgiei aprobat în decembrie 2011; - Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;

Cercetare detaliată	- Asigurarea faptului că participanții la procesul de dezvoltare a PNA sunt bine informați și instruiți în domeniul FPS; - Realizarea acțiunilor de cercetare suplimentare în domeniul FPS în cadrul instituțiilor superioare de profil; - Realizarea auditului activității și politicilor guvernamentale în domeniul FPS; - Schimbul de informații în domeniul FPS dintre toate instituțiile de securitate naționale, în colaborare cu instituțiile internaționale relevante; - Colectarea informației statistice relevante; - Consultarea donatorilor internaționali implicați în domeniul FPS; - Studierea rapoartelor internaționale în domeniul FPS; - Studierea practicii aplicării PNA în alte țări; - Formularea indicatorilor SMART pentru procesul de elaborare a PNA; - Realizarea unui audit cuprinzător și obiectiv al legislației și programelor guvernamentale în domeniu.	- Planul Național de Acțiuni al Afganistanului 2015 -2022; - Planul Național de Acțiuni al Bosnei aprobat în iulie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Estoniei aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Finlandei aprobat la 19 septembrie 2008 și revizuit în 2012; - Planul Național de Acțiuni al Franței aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Georgiei aprobat în decembrie 2011; - Planul Național de Acțiuni al Germaniei aprobat la 19 decembrie 2012; - Planul Național de Acțiuni al Kosovo aprobat în 2015; - Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;
Planificarea procesului de elaborare a Planului de acțiuni	- Elaborarea planului în cadrul unui proces consultativ în conformitate cu cele mai bune practici internaționale prin impunerea și formularea unui plan de lucru detaliat PNA; - Delegarea unor sarcini specifice legate de elaborarea planului reprezentanților societății civile, inclusiv în procesul de monitorizare a grupului de lucru; - Elaborare planului de lucru în cooperare cu reprezentanții societății civile;	- Planul Național de Acțiuni al Afganistanului 2015 -2022; - Planul Național de Acțiuni al Australiei 2012; - Planul Național de Acțiuni al Austriei aprobat la 8 august 2007 și revizuit în ianuarie 2012; - Planul Național de Acțiuni al Serbiei aprobat în 2011; - Planul Național de

	- Revizuirea periodică și transparentă a PNA; - Elaborarea proiectului planului de monitorizare și evaluare;	Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;
Consultări incluzive și receptive	- Asigurarea proceselor de consultări largi ale planului; - Consultarea planului prin intermediul conferințelor și workshop-urilor; - Consultarea planului prin intermediul grupurilor de lucru ministeriale, inclusiv pe subiecte tematice; - Stabilirea grupurilor de lucru înainte de începerea elaborării unui PNA; - Stabilirea unor limite de activare a grupurilor de lucru între 6 și 18 luni; - Asigurarea unui echilibru între consultare deschisă și favorabilă incluziunii și finalizarea la timp a sarcinilor convenite pentru a minimiza riscurile asociate cu remanierele guvernamentale sau schimbul de personal; - Încurajarea prezentării notelor informative și propunerilor de către reprezentanții societății civile; - Crearea unui secretariat permanent în cadrul Ministerului Apărării; - Asigurarea unui buget eficient pentru elaborarea PNA; - capacitatea tuturor departamentelor de a răspunde - Cerințe de prelucrare a informațiilor procesului de PNA.	- Planul Național de Acțiuni al Austriei aprobat la 8 august 2007 și revizuit în ianuarie 2012; - Planul Național de Acțiuni al Belgiei aprobat la 8 mai 2009; - Planul Național de Acțiuni al Bosnei aprobat în iulie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Canadei aprobat în octombrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Danemarcei aprobat în iunie 2005, și revizuit în 2008; - Planul Național de Acțiuni al Franței aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Georgiei aprobat în decembrie 2011; - Planul Național de Acțiuni al Norvegiei aprobat în august 2013; - Planul Național de Acțiuni al Serbiei aprobat în 2011; - Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;

Structura PNA și conținutul	- Realizarea structurii în conformitate cu principiile stabilite în rezoluția 1325; - Focusarea structurii PNA-ului pe următorii piloni – participare, prevenție, protecție, - Formularea obiectivelor și acțiunilor pentru fiecare pilon - Stabilirea indicatorilor de rezultat; - Stabilirea mecanismului de monitorizare; -	- Planul Național de Acțiuni al Belgiei aprobat la 8 mai 2009; - Planul Național de Acțiuni al Bosnei aprobat în iulie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Canadei aprobat în octombrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Kosovo aprobat în 2015; - Planul Național de Acțiuni al Norvegiei aprobat în august 2013; - Planul Național de Acțiuni al Serbiei aprobat în 2011; - Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;
Implementarea PNA	- Acordarea suportului organizațiilor societății civile care realizează proiecte de sprijin ale femeilor, inclusiv inițiative transfrontaliere; - Promovarea dezvoltării unor măsuri temporare speciale, cum ar fi sistemele de cote, pentru a crește participarea femeilor; - Asigurarea existenței serviciilor de reabilitare; - Sprijinirea organizațiilor societății civile care lucrează cu femeile implicate în conflict; - Evaluarea punerii în aplicare a dreptului internațional umanitar; - Evaluarea intermediară a implementării planurilor de acțiuni; - Completarea intermediară a planurilor de acțiuni; - Acordarea resurselor financiare suficiente pentru implementarea PNA; - Punerea în evidență a practicilor pozitive rezultate din implicarea PNA; - Ajustarea legislației naționale	- Planul Național de Acțiuni al Canadei aprobat în octombrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Danemarcei aprobat în iunie 2005, și revizuit în 2008; - Planul Național de Acțiuni al Estoniei aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Kosovo aprobat în 2015; - Planul Național de Acțiuni al Norvegiei aprobat în august 2013; - Planul Național de Acțiuni al Serbiei aprobat în 2011; - Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;

	relevante; - Ajustarea politicilor naționale relevante;	
Monitorizarea și evaluarea	- PNA-ul trebuie tratat ca un instrument viu; - PNA-ul este evaluat și monitorizat de către un grup independent format din reprezentanții societății civile, Guvernului și Parlamentului; - Planul va fi evaluat și revizuit trimestrial; - Progresul de implementare va fi prezentat anual; - Unitatea de monitorizare trebuie să includă cel puțin 1- 2 asistenți cu competențe de cercetare, angajați full time sau part time.	- Planul Național de Acțiuni al Afganistanului 2015 -2022; - de Acțiuni al Danemarcei aprobat în iunie 2005, și revizuit în 2008; - Planul Național de Acțiuni al Estoniei aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Finlandei aprobat la 19 septembrie 2008 și revizuit în 2012; - Planul Național de Acțiuni al Franței aprobat în noiembrie 2010; - Planul Național de Acțiuni al Suediei aprobat în 2006 și revizuit în 2009;